

Intervju: Zoran Živković
London kao drugi Kumrovec

Vučićeva makroekonomija
Šta će vam pare kad ne znate da ih trošite

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF **cena 200 RSD**

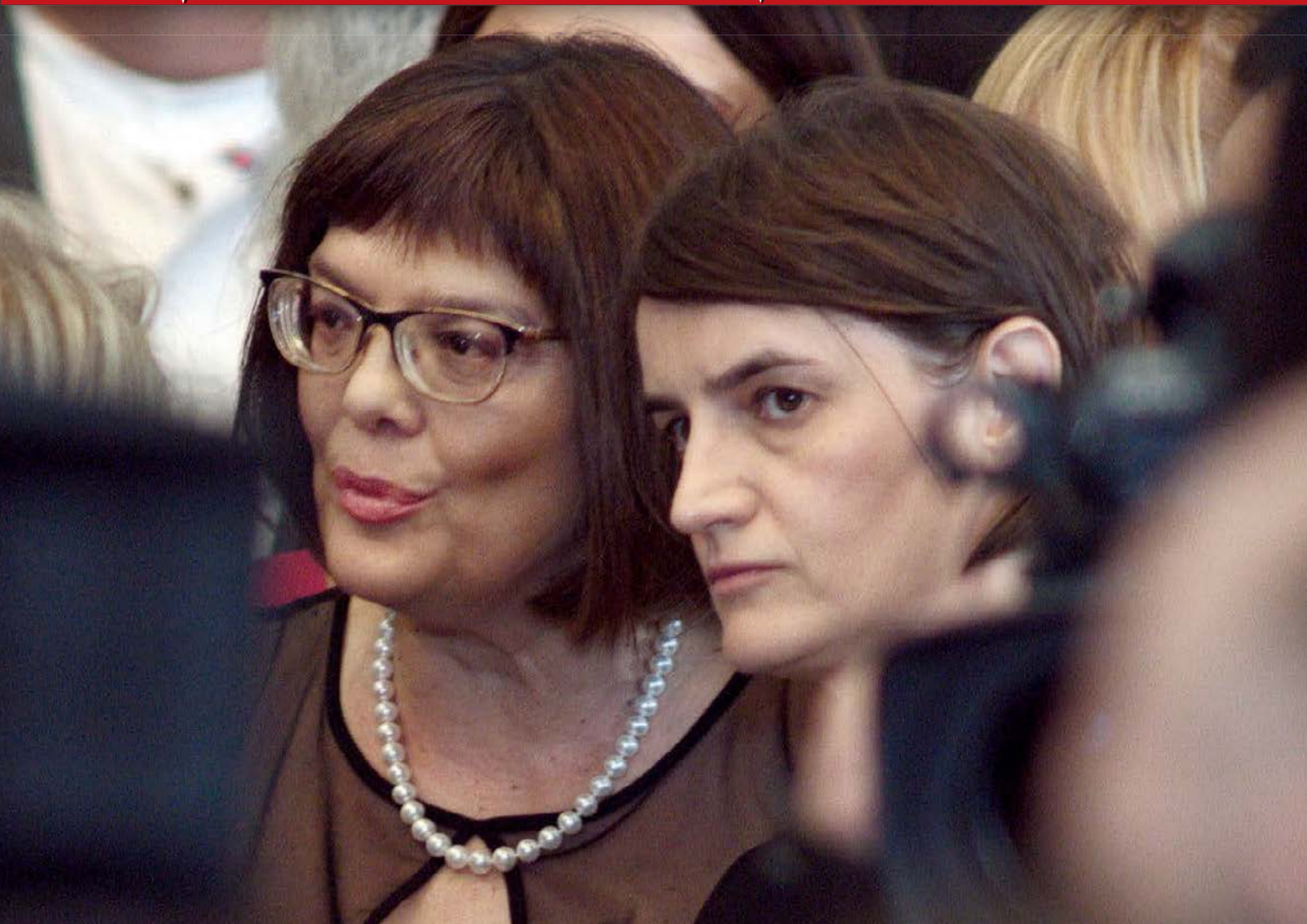
01305

9 770353 802002

VREME

broj
1382

29. jun 2017.

INAUGURACIJA I NOVA VLADA

**NEMAM AUTORITET,
A NISAM GA NI
ZASLUŽILA**

AKCIJA

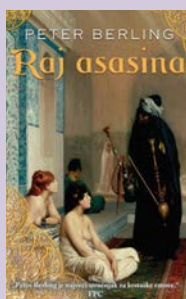
NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI

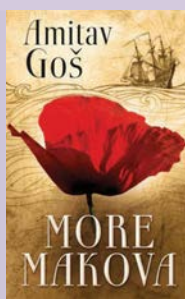
Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi“ i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 17. juna do 21. jula 2017.

Peter Berling:
RAJ ASASINA

Priča o bratstvu Asasina, nemilosrdnih ubica iz vremena krstaških ratova, čiji je vođa bio misteriozni Starac s planine, gospodar „asasinskog raja“. „Ono što je Džordž Lukas među filmskim rediteljima, to je Peter Berling među piscima istorijskih romana.“

Amitav Goš:
MORE MAKOVA

Izvrstan roman o kolonijalnoj prošlosti Istoka, koji čitaoca vodi na čudnu plovdbu od Indije do Kine u vreme Opijumskih ratova. Knjiga koju su kritičari proglasili remek-delom književnosti XXI veka, a njenog autora stavili uz bok Melvilu i Konradu.

Pola Meklejn:
KRUŽENJE OKO SUNCA

Istorijsko-ljubavni roman o Beril Markam, slavnoj britanskoj avijatičarki i avanturistkinji, koja je u Keniji između dva svetska rata bila deo dekadentnog evropskog društva iz Srećne doline, gde se uplela u tragični ljubavni trougao s lovcem Denisom Finčom Hatonom i Karen Bliksken, autorkom romana Moja Afrika.

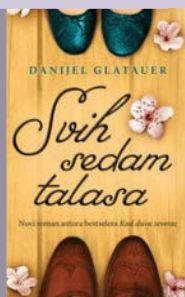
Metju Gudman:
OSAMDESET DANA

Godine 1899. dve njujorške novinarkе upuštaju se u trku koja od njih će brže obići planetu i oboriti rekord Fileasa Foga iz čuvenog Vernovog romana. Roman nastao po istinitom događaju.

Danijel Glatauer:
SVIH SEDAM TALASA

Nastavak bestslera Kad duva severac, o dvoje ljudi koji se nikad nisu videli, ali su se tokom internet prepiske smrtno zaljubili. „Najčarobniji i najpametniji ljubavni dijalog savremene književnosti se nastavlja.“

Tes Geritsen:
KLUB MEFISTO

„Medicinski triler“ iz serijala čije su junakinje detektivka Džejn Ricoli i doktorka sudske medicine Mora Aijls. One kreću u istragu ubistava povezanih sa okultnim udruženjem koje naučno hoće da dokaže postojanje Satane.

Toni Parsons:
ODLASCI

Zbirka priča o sudbinama koje se ukrštaju na londonskom aerodromu. Knjiga nastala tokom sedmodnevnog boravka Tonija Parsonsa na aerodromu Hitrou u svojstvu zvaničnog aerodromskog pisca.

Lisa Marklund:
CRVENA VUČICA

Triler najbolje skandinavske žanrovske spisateljice iz serijala o novinarki Aniki Bengston. Istražujući zločin, Anika će otkriti klupko korupcije i terorizma i sukobiti se s moćnicima iz političkog i medijskog establišmenta, ali i sa ljudima iz svoje redakcije.

Mirijam Štajn, Grit Šuster:
OBJASNI MI LJUBAV

Zabavna knjiga koja pokušava da pruži matematičko objašnjenje odnosa između polova i odgovori na pitanja kao što su: šta nam Pitagorina teorema govori o ljubavi, postoji li neka formula koja predviđa preljubu i mogu li se pomoću logaritama objasniti problemi u vezi?

Agata Kristi:
SMRT U OBLACIMA

Herkul Poaro tokom avionskog leta spava, a kada se probudi, na sedištu iza sebe otkriva beživotno telo jedne saputnice. Svi prisutni u avionu, uključujući dva stjuarda, osumnjičeni su za ubistvo. „Samo bi se najgora cepidlaka mogla praviti da nije u potpunosti iznenađena završetkom romana.“

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara „Momo Kapor“, Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara „SKC“, Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara „Borislav Pekić“, Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara „Dobrica Ćosić“, Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara „Vuk Karadžić“, Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara „Miloš Crnjanski“, Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara „Borča“, Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad

Delfi knjižara „Jovan Jovanović Zmaj“, Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara „Vasko Popa“, Trg Sv. Teodora Vršackog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara Stop Shop, Bulevar Medijana 21g, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara „Branko Ćopić“, Omladinska br. 37, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarn

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorićević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasićević,
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Radoslav Čebić, Sonja Ćirić (kultura),
Zora Drčelić, Slobodan Georgijev,
Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević,
Tatjana Jovanović, Zoran Majdin,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković (foto), Milan Milošević,
Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić,
Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Tatjana Tagirov, Dragan Todorović,
Tanja Topić, Biljana Vasić,
Miloš Vasić, Ljubomir Živkov
dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva),
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić,
lektori: Katarina Pantić,
Živana Rašković, Ivana Smolović,
korektori: Nikola Dragomirović,
Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica
ISSN 0353-8028,
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno.
Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

04 **Inauguracija i nova vlada:** Nemam autoritet, a nisam ga ni zaslužio

07 **Zoom:** Primenjeni vučičizam

09 **Nuspojave:**
Miroslavljevo i Anino jevanđelje

10 **TV Manijak:** Naguracija

12 **Intervju:** Zoran Živković

16 **Makroekonomija po Vučićevom modelu:**
Šta će vam pare, kad ne znate da ih trošite

18. **Lični stav:** Ko je rekao Vojvodina

21 **„Dve škole pod jednim krovom“:**
Segregacija dece i zdravog razuma

22 **Intervju:** Mihael Šrejer

24 **Mirovne inicijative:**
Ratni zločinci su takođe Bude

26 **Pravo na azil u Srbiji:**
Same na izbegličkom putu

28 **Sto godina od smrti Apisa (II):**
Pukovnici i njegovi pokojnici

34 **Reagovanje:**
Podgrevanje problematičnih teza

35 **Lisica i ždral:** O bespomoćnosti

KULTURA

36 **Intervju:** Ivan Medenica

39 **Strategija razvoja kulture i deca (1):**
Praksa i teorija

40 **Strategija razvoja kulture i deca (2):**
Šta tinejdžeri žele

42 **Knjiga:** Grupni portret sa sramotom, i mudrost velikog romana

44 **Upoznavanje:**
Čvorovi za markizinu haljinu

46 **Intervju:** Jim Reid

SVET

48 **Evro barometar:** Zašto kažeš
Brisel, kad misliš na Berlin

52 **Sukob stare i nove Evrope:**
Sankcije su u modi

MOZAIK

54 **Severna i Južna Koreja:**
Demilitarizovana zona

56 **Novi olimpijski sport – basket 3 na 3:**
Srbija, zemlja košarke i basketu

59 **Navigators:** Mobilna demografija

60 **Strip:** Reči – bekućnice

62 **Vreme uživanja:** Stric

Stvarna uloga Apisa u sarajevskom atentatu spada u njegove najveće tajne ponesene u grob. Ipak, neme ni najmanje sumnje da se – makar i posredno

i iz velike daljine – Crna ruka osetila u događaju koji će postati povod za do tada najveće krvoproliće u istoriji.

PIŠE: FILIP ŠVARN

“Naše vreme je iskočilo iz zgloba, što bi rekao Hamlet. Kao što je poznato, utopijska vizija Frensis Fukujame o kraju istorije posle kraja Hladnog rata, o nekakvom beskonfliktnom životu u liberalnoj demokratiji, nije se ostvarila”

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

Šta je pokazala analiza javnog mnjenja u 10 zemalja EU o Bregzitu, migracijama, ekonomiji, trgovini, briselskoj birokratiji i privrženosti Uniji, novim statusnim referendumima, i o rastućoj moći Nemačke

PIŠE: MILAN MILOŠEVIĆ

Na naslovnoj strani: Maja Gojković i Ana Brnabić
Fotografija: Marija Janković

NEMAM AUTORITET, A NISAM GA NI ZASLUŽILA

Zajednički imenitelj za neuspešni pokušaj sleta u bivšem SIV-u i formiranje nove vlade je “mnogo buke ni oko čega”. Već pet godina Aleksandar Vučić opsenjuje prostotu i troši vreme raspisujući izbore, sastavljajući i rastavljajući vlade, šibicareći i dižući bure u čaši vode. Kao da je bitno na kom su mestu Vulin i Đorđević, kvalifikacija nemaju ni za jedan posao. seća li se još neko Lazara Krstića, koga je Vučić izvukao iz šešira i najavio kao čudo od čoveka? I da li iko veruje da se za koju godinu isto pitanje neće postaviti i za novu mandatarku i sadašnje ministre

Pod naletom junske vreline, prijem povodom stupanja Aleksandra Vučića na dužnost predsednika Srbije, koji su svi zvali inauguracija, polako pada u zaborav. Događaj su čelnici vlasti pompezno najavljivali kao najveći skup u Srbiji u poslednjih 40 godina, ali se, osim većine lidera iz regiona, koji se ionako svako malo sastaju, nije pojavio gotovo niko od vodećih svetskih državnika.

Bili su tu, po službenoj dužnosti, evropski komesar za proširenje Johannes Han, potpredsednik ruske vlade Dmitrij Rogozin, zamenik pomoćnika državnog sekretara SAD Brajan Hopt J, kome je zapalo da u novoj američkoj administraciji duži Balkan, zatim Viktor Orban, premijer Mađarske koga je sa Aleksandrom Vučićem zbližila izbeglička kriza. Od nekadašnjih poznatih imena, prisustvovali su bivši kancelar Nemačke Gerhard Šreder, bivši italijanski ministar spoljnih poslova Franco Fratini, mada se za njih dvojicu može

reći da ih za Vučića sada vežu poslovni interesi; bile su i desetine niže rangiranih predstavnika stranih država sa različitih strana sveta.

Kako god, skupilo se, kažu, oko 5000 ljudi na prijemu, televizije su događaj satima direktno prenosile, a osnovni utisak je da je dug i zamoran performans prešao preko glave i gostima i domaćinima jer se odvijao u tropskoj vrelini nekadašnjeg Saveznog izvršnog veća, kome je potrebno prilagođavanje “klimatskim promenama”, kako reče novinar “Politike” Milan Mišić na RTS-u.

Bilo je, naravno, bezbroj komentara po medijima i društvenim mrežama o prpratnim stvarima koje prate slične skupove, od toga šta je predsednica Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović poklonila supruzi novog predsednika Srbije Tamari, do toga koga je Vučić čvrsto grlio i srdačno pozdravljao, zašto je bivši predsednik Tomislav Nikolić složio onako leden izraz lica čim je završio čestitanje svom nasledniku...

OD JA DO MI

Svi mediji su preneli govor novog predsednika, koji je potpisniku ovih redova bio i najjači utisak pomenute ceremonije. Obično se u takvim prilikama izgovara nešto što zvuči snažno, a ne znači mnogo, poput onoga da su “mir i stabilnost ključne reči”, pa je o tome pričao i Vučić. Međutim, pozive na saradnju, mir i toleranciju zatrpali su najbanalniji stereotipi o “nama” (ovo “mi” se odnosi na sve narode Jugoslavije, plus još neke sa Balkana).

Kao da se podigao pokojni Slobodan Milošević dok je izgovarao ono: “Ako ne umemo da radimo, umemo da se bijemo”, u predvečerje jugoslovenskih ratova. Tako se ovog puta čulo da je Srbija “zemlja dobrih, hrabrih, nekada i preterano hrabrih ljudi”, da “ljudi sa ovih, balkanskih prostora znaju tu priču veoma dobro, jer nam je u mnogo čemu zajednička”, jer smo “preterano glasni kada pričamo, ali i zastrašujuće tihi kada ćutimo, volimo se i mrzimo istim intenzitetom, često ne praveći nikakvu razliku i ne znajući šta,

NAJAVILA RAZVOJ FILMSKE INDUSTRIJE: Ana Brnabić

Foto: Darko Vojinović /AP

DOMAĆINI I GOSTI: Tamara i Aleksandar Vučić sa Vladimirom Zaharijevim, predsednikom opštine Bosilegrad; sa patrijarhom Irinejem i vladikom Amfilohijem; Tri bivša predsednika – T. Nikolić, Z. Lilić, M. Milutinović

u tom trenutku, tačno radimo... svima bismo dali sve, čak i kada nemamo ništa, ali smo otvoreni prema svetu, a zatvoreni prema sebi". Pa da smo "prošli sve, a da nismo, još, stigli nigde; često volimo da stojimo u mestu, ubeđeni da se sve baš oko nas okreće, da znamo, o bilo čemu, više nego bilo ko drugi, ali da ljubomorno to odbijamo da primenjujemo, ili bar sami sa sobom da podelimo"; da "smatramo da smo najstariji, najviši, najlepši, najbolji, izabrani, posebni, jedinstveni i da bukvalno ništa od toga nemamo...

možemo da pomerimo planine, ali da se u svakoj ravnicu uplašimo i ne mrdamo; često nam je onaj sa drugog kraja sveta najveći prijatelj, a komšija, naš sused, najveći neprijatelj..."

Na stranu trivijalije poput one da "verujemo u nebo, a ne verujemo u sebe i u sopstvenu zemlju, i lakše za tu zemlju umiremo nego što za nju živimo... sve zajedno, ima nas malo, zato što smo toliko često hteli da budemo veliki... uvek smo spremni da uzmemo od drugih, ne shvatajući da otkidamo od sebe... svoju nesreću volimo toliko duboko, da sreću često ne želimo ni da tražimo"; ono što je posebno iritiralo je neprekidno ponavljanje tog "mi". Naročito kod onog "... i nismo mi zidali zidove između kuća koje smo stvorili, nego između rupa, koje smo iskopali, koliko za druge toliko i za sebe...". Koji mi? Jesu li svi Balkanci urođenici sa pobrojanim kompleksima i manama? Ima onih koje su "stvorili ratovi", kako reče novi predsednik, bar on to zna, ali je, blago rečeno, neukusno trpiti u to kolektivno "mi" i one koji su palili požare i one koji su zbog toga trpeli i protiv toga bili.

No, stiglo je novo doba i novi lider, pa smo se "promenili i spremni smo da se menjamo jer smemo i umemo da napravimo korak napred kojim se iz mitologije prelazi u budućnost, i iz nesreće u sreću", a "Srbija je prestala da se nada smrti i počela je da želi život", jer "mi smo ta generacija koja je shvatila da ne postoji problem, već da moramo da pronađemo rešenje, generacija smo kojoj nije preostalo ništa drugo, nego da prestane da ratuje i kada ne mora, i da počne da uči da radi...". Kao što je već rečeno, sada su ključne reči mir i stabilnost, saradnja i građenje mostova

Foto: Tanja Valič / Tanjug

Foto: Tanja Valič / Tanjug

Foto: Dragan Kujundžić / Tanjug

Primenjeni vučićizam: Žena od gume i drugi artisti u ulogama koje će ostaviti trag u našim životima

Valjalo bi znati, kao što je red u civilizovanom svetu, ko je platio inauguraciju, svečani prijem u čast našeg Trampa i koliko je koštala počasna ulaznica

preko provalija i rupa, zajedništvo, a sa iznetim su se protokolarno složili i lideri iz komšiluka, ne propuštajući da pomenu bar neke od nerešenih problema. Vreme će brzo pokazati koliko drže do onoga što pričaju, mada stanje na terenu trenutno ne ostavlja mnogo mesta nadi.

Našlo se u govoru mesta i za ekonomski rast, uređene javne finansije u Srbiji, suficit u budžetu, siromašne koji još ne vide boljitak, konstataciju da "Srbi kao narod moraju da izaberu brzi kolosek... jer smo zemlja, i narod, za koje je, neko vreme, vreme bilo zaustavljeno". Pomenuti su i odnosi sa velikim silama, a Vučić je poručio: "Oni neka igraju svoje igre, mi prostora za igre nemamo. Nalazimo se, našom odlukom, na evropskom putu, jer želimo da pripadamo društvu uređenih zemalja, gradimo dobre odnose sa zapadnim svetom posle decenija problema, uključujući i dobre odnose sa SAD"; govorilo se i o dobrim odnosima sa Kinom, Rusijom i drugim državama. Mada se u ovakvim prilikama teške reči retko izgovaraju, predstavnik SAD na inauguraciji je malo iskočio iz standarda pominjući "zlokoban" uticaj Rusije na Balkanu. Odgovorio mu je sutradan na Sputnjiku ruski potpredsednik Dmitrij Rogozin, vrlo oštro, što pokazuje koliko će biti teško predsedniku Srbije i vladi da sprovedu pomenuto "oni neka igraju svoje igre, mi prostora za igre nemamo".

NOVA – STARA VLADA

Već sutradan posle svečanosti, Skupština Srbije je nastavila da se bavi drugom temom koja okupira političku čaršiju – izborom nove vlade. Uz rasprave predstavnika vlasti i opozicije da li je zbog Vučićeve inauguracije "Srbija na dan postala centar sveta" ili se radilo o otužnom pokušaju da napravi spektakl zbog koga se svet smeje, fokus se prebacio na izmene Zakona o ministarstvima i ličnost nove premijerke Ane Brnabić. Padale su, po običaju, teške reči, od pojedinih predstavnika opozicije, poput Milana Lapčevića iz DSS-a i šefa poslaničke grupe Dveri Boška Obradovića, čulo se prostačkih aluzija na račun premijerkine seksualne orijentacije, od strane predstavnika vlasti redovna salva uvreda na sve što predstavnici opozicije kažu; raspravljalo se o tome ko se bori za Kosovo, čija deca »

Politika je, da prosti časnici publikum, oduvek bila i cirkuska veština, i kad se malo duže bavite tim poslom ili ga, kao u mom slučaju, pomno pratite godinama, ne samo da oguglate na to nego i prihvatite ponešto od toga; sve dok cirkuzant ne pretera.

Evo, sad imamo slučaj preterivanja.

Ne biva, naime, ni u najgoroj šatri da jedan čovek bude sve: od klovna, preko dresera, pa do artiste na trapezu i još da u pauzi prodaje šećernu vunu i lutriju u kojoj je glavni zgoditak plišani ministar (po izboru) koji se može podići na izlazu iz cirkusa.

Kad Aleksandar Vučić izjavi da nije imao nikakvu primedbu na sastav vlade koji je predložila Ana Brnabić, a i da bi se uzdržao od primedbi, da ih je imao, pod šatrom odjekne gromoglasan smeh, ali gorčinu tog cerekanja već zaseni sledeća tačka u kojoj 18 dresiranih pudlica šeni na zadnjim nogama držeći novine u zubima. A onda nastupa žena od gume.

Biće to nesumnjivo vlada kontinuiteta, na šta ukazuje i kadrovski sastav te vlade. Mentor novog-starog kabineta biće Vučić i u tom smislu imaćemo nerazvodnjen vučićizam kao sasvim originalnu tekovinu poludecenijske politike u Srbiji.

Ja da sam kojim slučajem u opoziciji, pošao bih od lakših ka težim pitanjima.

Opozicija, mahom, radi sve obrnuto: izborni uslovi, kontrola medija, Ustav, Kosovo, Rusija i Amerika... Vučić uvek ima bolje odgovore nego što su ta njihova pitanja. A i publici je, izgleda, sve to lanjski sneg, prežvakana materija, previsoka politika...

Ali, suverenog upravnika cirkusa, onog koji određuje redosled tačaka pod šatrom, uvek iz takta izbaci nešto naoko sitno i beznačajno, barem kako on te događaje i zbivanja pokušava da predstavi.

Recimo, Savamala. Ove nedelje, dok čekamo da se nadležno tužilaštvo o tome izjasni, ja bih ga pitao ko je platio ceremoniju svečanog prijema u Palati u Novom Beogradu.

Vučić sam kaže da država na tu feštu nije potrošila ni dinara, već da su to platili donatori, toliko velikodušni da su višak "ića i pića", kao i svakog drugog provijanta, preostalog nakon prijema, prosledili nezbrinutoj deci u Domu u Zvečanskoj ulici.

Tražio bih, dakle, da se obelodani spisak tih donatora. Valjalo bi znati, kao što je red u civilizovanom svetu, ko je platio inauguraciju, prijem, u čast našeg Trampa i koliko je koštala počasna ulaznica.

Ako je, kao što tvrdi Vučić, to bio najznačajniji događaj za državu, zašto je to isfinansirao privatluk i kolika je cena toga. Neće valjda biti da su srpski domaćini doneli ponude od kuće – ko gibanicu, ko pečeno pile, ko tortu.

Troškovi "za državnu, važnu ceremoniju" morali bi biti javni i, na prvi pogled, ta nevažna, sitničava pitanja u stvari najviše nerviraju vlastodršce jer otkrivaju spregu različitih oblika moći i zadiru u suštinu nagodbenjačke politike na kojima počivaju i mast i čast.

Svo ovo zamajavanje o tome hoće li Palma podržati Brnabićevu, hoće li uopšte biti dovoljne većine za izbor vlade, tobožnji otpori unutar SNS-a, nagoveštaji koalicionih sukoba, Vučićevo prenemaganje... sve to je zvučalo kao ne baš najbolje uvežban cirkuski orkestar koji zabavlja publiku dok se menja dekor u šatri. ¶

studiraju u Evropi, ko je pokrao i upropastio zemlju...

Konačno, za usvajanje Izmena zakona o ministarstvima kojima je omogućeno uvođenje dva nova ministarstva (za ekologiju i evropske integracije) glasalo je 157 poslanika vladajuće koalicije. Glasanju nije prisustvovao lider Jedinствene Srbije Dragan Marković Palma, koji je ranije najavio da neće podržati izbor Ane Brnabić za premijera, ali je petoro poslanika njegove stranke glasalo za izmene zakona.

Kada ovaj broj "Vremena" bude na kioscima, čitaoci će već znati šta je u svom ekspozitu rekla mandatarka Ana Brnabić, jer je njeno obraćanje poslanicima u Skupštini Srbije najavljeno za 28. jun, i da li su poslanici prihvatili predlog za sastav nove vlade. Ono što se zna jeste da će vlada imati četiri potpredsednika, 18 ministara i troje ministara bez portfelja, i da se baš ništa bitno u dosadašnjoj politici vlade neće promeniti.

Gotovo svi ministri ostaju na svojim mestima, jedino će mesta zameniti Aleksandar Vulin i Zoran Đorđević – Vulin ide za ministra odbrane, a Đorđević će se baviti socijalom, radom, zapošljavanjem i boračkim pitanjima. Nova imena u Vladi, ali stari likovi sa političke scene su Goran Trivan, koji će biti ministar ekologije, i Branko Ružić, koji će preuzeti resor kojim se do sada bavila Ana Brnabić, Ministarstvo državne uprave. Ministarstvo za evropske integracije vodiće Jadranka Joksimović. Nova vlada Srbije imaće i tri ministara bez portfelja. Dva su iz sastava stare vlade – Slavica Đukić Dejanović zadužena je za demografiju i populacionu politiku, a Milan Krkobabić za regionalni razvoj i koordinaciju rada javnih preduzeća. Treći ministar bez portfelja, zadužen za inovacije i tehnologije, biće Nenad Popović, predsednik Srpske narodne partije. To je verovatno jedino zaista novo u ovoj vladi, jer je Popović već dve godine bio "na čekanju", govorilo se prilikom formiranja prethodnih vlada da će biti zadužen za saradnju sa Rusijom.

Što se tiče predsednice Vlade Ane Brnabić, od svega što je do sada rekla o svom budućem radu gotovo ništa se ne razlikuje od onoga što je ranije pričao Aleksandar Vučić, pa ni tu ne treba očekivati neke novine. Pominju se red, rad, disciplina, puna kasa i sređene i stabilne

javne finansije, stabilnost i sigurnost koje je nasledila, "za razliku od prethodne vlade koju je dočekala zemlja blizu bankrota", nastavak sprovođenja "nepopularnih mera koje će dalje osigurati budućnost i razvoj Srbije", dalje povećanje plata i penzija u skladu sa budžetom i bez njegovog ugrožavanja ili na uštrb nastavka smanjenja javnog duga, da će u 2018. i 2019. građani videti u većoj meri efekte mera koje će se ogledati u većem broju radnih mesta, investicijama, povećanju kupovne moći... Od do sada slabo naglašavanih ciljeva Vlade, Brnabićeva je pomenula digitalizaciju i omogućavanje da Srbija postane idealno mesto za filmsku industriju, "za šta ima niz preduslova".

Govoreći o svom prethodniku, Ana Brnabić je ukazala da je dobila autoritet od čoveka koji je direktno osvojio podršku

Što se tiče nezavisnosti rada nove vlade, o tome se bez zazora, iskreno izjašnjavaju ministri. Tako Rasim Ljajić kaže da je očekivano da Vučić ima uticaj na rad Vlade, a šef diplomatije Ivica Dačić je u iskrenosti bio brutalan. Izjavio je da se "dobro zna ko je politički pobednik izbora", i da eksperti u Vladi Srbije, među kojima je bila i sadašnja mandatarka za sastav nove vlade Ana Brnabić, ne rade mimo konsultacija sa strankama koje su pobedile na izborima. "Šta sad misle, da će eksperti da vode zasebnu politiku, bez konsultacije sa strankom koja je osvojila vlast. Toga nema nigde, pa ni u Srbiji", rekao je Dačić.

I dok se strani mediji i političari još bave nagađanjem šta znači imenovanje Ane Brnabić za mandatarku, dosadašnje iskustvo govori da je odgovor jedno-

VIDIMO SE NA DRUŠTVENIM MREŽAMA: Zvanice

Foto: Marija Janković

ku 56 odsto građana Srbije i rekla da očekuje fantastičnu saradnju sa predsednikom Srbije, sa kojim je "imala fantastičnu saradnju dok je bila u Vladi". "Sve što sam čula pre i kada sam ušla u Vladu nije istina. On je mene pustio da vodim ministarstvo kako najbolje znam i umem. Dao mi je pored toga savet za inovaciono preduzetništvo i informacione tehnologije koje je ogromna šansa. Jedino što je govorio jeste: 'Ajde brže, jel' ne može brže, trebaju nam rezultati brzo.' Ja nemam autoritet kao Vučić, a nisam ga ni zaslužila. Nisam izašla na izbore, nemam svoju stranku, nisam dobila skoro 56 odsto glasova. Meni je autoritet dat od nekog ko je dobio 56 odsto podrške direktno od građana", rekla je nova predsednica Vlade.

stavan. Zajednički imenitelj za neuspešni pokušaj sleta u bivšem SIV-u i formiranje nove vlade je "mnogo buke ni oko čega". Već pet godina Aleksandar Vučić opsenjuje prostotu i troši vreme raspisujući izbore, sastavljajući i rastavljajući vlade, šibicareći i dižući bure u čaši vode. Kao da je bitno na kom su mestu Vulin i Đorđević, kvalifikacija nemaju ni za jedan posao; seća li se još neko Tasovca, ili Lazara Krstića, koga je Vučić izvukao iz šesira i najavio kao čudo od čoveka školovano na stranim fakultetima koje će preporučiti zemlju? I da li iko veruje, na osnovu do sada viđenog i rečenog, da se za koju godinu isto pitanje neće postaviti i za novu mandatarku i sadašnje ministre.¶

MOMIR TURUDIĆ

Miroslavljevo i Anino jevanđelje

**Ako si deo Ekipe onda sve može i ništa drugo nije važno,
a uvažene zvanične na Inauguraciji jesu Ekipe**

Veliki istorijski događaji reflektuju se na naše male živote na mnogo načina, posredno i neposredno, i toga smo i sami svesni; zato valjda svi pamtimo šta smo radili i gde smo se zatekli u tim prelomnim trenucima – na primer, kad je umro drug Tito, kad je avion udario u Kule bliznakinje etc. Tako je kanda i sa Inauguracijom našeg pantokratora: kako da ne znate gde ste bili dok su se u zgradi SIV-a družili i znojili svi oni mili Zamenici Pomoćnika i Pomoćnici Asistenta, plus Kolinda s čokoladicama, Orban bez gulaša, veseli Gjorgje ot Makedonija, pa ona Tri Bosanca a o Dodiku da se i ne govori, i još neki takvi, ili slični? Koji su se sličnom, tj. Vučiću, umereno iskreno radovali. Ja sam, da prostite, dobar deo tog dana nekim poslom proveo u slobodnome gradu Šapcu, a onda sam se zaputio u centar Beograda preko Banata, hvala Đilasu i Kinezima na mostu Zemun-Borča i đe čuli i đe ne čuli, tako da sam SIV i čitav Novi Beograd srećno zaobišao u širokom luku. Govorim, dakako, o ovoj drugoj inauguraciji; gde sam bio tijekom prve, toga se evo već ne sećam, mada nema ni mesec dana od tada. E sad, ko zna jesam li ja to postao dementan ili se naprosto radi o minornom (ne)događaju.

Ali, nešto mi je drugo danas na pameti. Mi koji smo imali zadovoljstvo da ne budemo na licu mesta i da ne pratimo televizijski prenos krunidbe, gledali smo posle – hteli, ne hteli – po novinama i internetima fotografije sa veleceremonije, pa su nam utisci nekako po njima i formirani. Mene se najviše dojmila ona na kojoj zajedno poziraju Ana Brnabić i Miroslav Gavrilović; na "integralnoj" verziji fotografije vidi se da se zapravo radi o triju, Gavrilović je u sredini, a levo je tzv. prestolonaslednik, građanin Karađorđević Aleksandar, državno izdržavano lice nejasnog zanimanja. Ispada da su mnogi mediji "skratili" fotku za njega, skoncentrisavši se na preostalo dvoje.

Moguće je da se čudite: zašto bi bila toliko važna fotografija na kojoj poziraju Ana B, za koju koliko do juče nismo ni čuli, i taj Gavrilović, za kojeg ni juče nismo čuli, a bogme ni danas? Megjutoa, ako vam kažem da je narečeni Gavrilović zaposlen kao patrijarh Srpske pravoslavne crkve (nezaboravni Miša Stanisavljević je tu bremenitu funkciju zvao "glavni pop", što pokazuje autentičan pesnički dar svodenja jezika na suštinu) i da javno nastupa pod imenom Irinej, biće vam jasnije da taj susret, ma koliko protokolaran, nije mogao da ne izazove u najmanju ruku veliku radoznalost. Jer je, naime – da parafraziram Stanisavljevića – Glavna Crkva tobože imala nešto protiv Vučićeve namere da baš Brnabićevu hirotoniše za premijersku osobu koja će voditi Vladu u prividnom Vučićevom odsustvu. A znamo i zašto: ni Glavna ni pomoćne crkve ne vole kad žene vole žene ili muškarci muškarce (osim ako se to dešava unutar manastirskih zidina).

Ne sugeriše li ova slika suprotno? Nije li, uostalom, vrh SPC još pre nekog vremena demantovao da se bilo kako uplita u izbor prvog čoveka izvršne vlasti? Zašto im je onda malo ko verovao?

U meni se tim povodom, moram priznati, bore anđelak i đavolak, koji imaju sasvim različite interpretacije viđenog prizora. Anđelak drži da je, kako god okreneš, ipak dobro da je LGBT osoba mogla, pa makar i na ovako besmislen način i iz motiva (Vučićevih) koji su sve samo ne načelni i nesebični, postati predsednicom vlade ove zemlje, a da je ništa manje dobro da je sam prvi čovek crkve koja je mnogo puta pokazala svoju nekompatibilnost s vekom i milenijumom u kojem bar fizički obitava, ipak bez bilo kakve javne parade i sasvim mirno i civilizovano prihvatio nešto što mnogi "civilni" politikanti i tobožnji Srpski Domaćini ne mogu da svare, pa još i ovim "slikavanjem" – a sigurno je da je mogao da ga izbegne da je hteo – ipak poslao zrelu i konstruktivnu društvenu poruku. Proći će, uostalom, iverje i trunje dnevno-političkih nadgornjavanja, sve će, pa i sam "Vučićev režim" (znam, nezamislivo je, ali ipak!) jednom prekriti snjegovi, ruzmarin i šaš, a ostaće jedan civilizacijski proboj, možda mali za čovečanstvo, ali veliki za Srbiju i za Balkan. Koga će tada biti briga zašto je Vučić napravio šaradu s Brnabićevom, zašto je ova na nju pristala, zašto su čak i Glavni Popovi, svom notornom ultrakonzervativizmu uprkos, na to reagovali odmereno i uopšte mikofo?

Tako, velim, rezonuje anđelak. Đavolak, međutim, drži da je sva ova šarada samo apoteoza klijentelističkog licemerja, u kojem složno učestvuju akteri sa raznih, danas samo kobajagi suprotstavljenih strana. Pa još dodaje da je jedan od glavnih Vučićevih kunstova baš u tome da je potpuno obesmislio bilo kakve ideologije, uverenja, svetonazore, bilo kakve načelne razlike koje prirodno i normalno supostoje – i međusobno se na razne načine "takmiče" – u pluralističkom društvu, jer je beslovesni eklektizam sopstvene pozicije zapravo ekspandirao na celo društvo. A to konkretno znači: ako si deo "ekipe", onda sve može i onda ništa drugo nije važno, a uvažene zvanične na Inauguraciji svakako jesu Ekipe, i to se naposljetku jedino računa, ostalo je samo folklor, na koji se još primaju samo naivci i budale svih fela. Zašto bi u toj konstelaciji i crkva bila blesava da grize ruku koja je hrani? Zašto čitav establišment ne bi zajedno glockao mesište sa trupine ovog društva, pa ima tu dovoljno za sve njih?

Tako, dakle, rezonuju ova dvojica u meni. A ja, šta ja kažem? Obojica su u pravu, naravno. Ali, jedan je u pravu malo više. Znam i koji je, ali neću da kažem, pustiću vas da se sami uverite.

Naguracija

Gledali smo megalomansku Žikinu šarenica u SIV-u, nastalu sa idejom da se aktuelna vlast prikaže kao najveća i najbolja, ne samo u odnosu na prethodne, već i u odnosu na očigledan uzor za poređenje – Titovu SFRJ

Naziv teksta je preuzet iz razgovora dve komšinice u godinama koje su komentarisale izmene režima saobraćaja tokom svečanosti u Palati Srbija.

Pošto se događaj najavljivao danima unapred, televizije (prvenstveno RTS, Prva i Pink) potrudile su se da ovo bude i televizijski spektakl. Zato sam se već u 18 sati "nacrtao" pred malim ekranom i upijao utiske.

Na RTS-u je reporterka gledaoce uvela u radnju oglašivši se sa stepeništa, dok su u pozadini gosti, njih više od 5000, počinjali uspon ka svečanoj sali. Već tada smo mogli da primetimo kako "boranija" ide levo, a VIP zvanice desno, posle javljanja obezbeđenju. Inauguraciji je prethodio niz bilateralnih sastanaka, nešto kao speed dating, gde se išlo više na kvantitet nego na kvalitet razgovora – kako ste, kako su vaši, jel' oćete da investirate, vidimo se na žurci, sledeći molim!

Televizija Prva je strateški rasporedila reporterke na tri ili čak četiri lokacije, tako da su na početku vesti počele kumulativne procene o broju delegacija – da je bila još jedna, dogurali bi do stotke, garantovano. Početni broj bio je oko pedeset, pa je na ovoj aukciji dostigao, samo u toku jednih vesti, čini mi se sedamdeset pet. Mašala!

Veoma brzo, pred zvanice su stali Predsednik Vučić i Prva dama, a gledaoci su gotovo fizički mogli da osete vrućinu u sali. Ivanić iz Bosne se poljubio 3 puta, Bakir samo dvaput. Protokolarno. U međuvremenu smo slikom obišli Palatu Srbija, bivši SIV, gde su simbolično prikazane prošlost, sadašnjost i budućnost Srbije. Od praistorije i bista rimskih imperatora rođenih na našim prostorima, preko pirotskih ćilima, peglane kobasice, Dušanovog zakonika, suve ljute leskovačke (cenim gruvane) paprike, odela Hajduk Veljka, do mog ličnog favorita – pečatnjaka Kneza Strojimira! Današnjicu je predstavljala maketa "Beograda na vodi", ali sam video u pozadini i kopiju Miroslavljevog jevanđelja, pored kojeg su stajale uslužne bele rukavice – kao u filmu Ime ruže. Zvanice su potom krenule u šetnju po salama, a kako su mnogi već počeli da meze, one rukavice nisu ispile loša ideja – da prstićima od kanapea ne mastimo knjige.

Nekoliko dana pred svečanost imao sam priliku da vidim cirkularno uputstvo za goste, gde se pominjao dres kod, dubina dekoltea, jednoboje kravate, čestitanje do 10 sekundi, bez familijarnog ćaskanja, kao i sugestija da se ne đipa na trubače koji će nastupiti. Ipak, bilo je moguće primetiti da se čestitanje oteglo, dok su predstavnici protokola i

obezbeđenja pokušavali da formiraju red i ubace VIP zvanice preko reda. Predsednik i Prva dama su se topili od vrućine, pa sam, bez bilo kakve malicioznosti, zaista pomislio kako će im pozliti od kombinacije emocija, vrućine i poljubaca, onako naški, od srca.

Omiljene TV floskule koje su se mogle čuti jesu "visoke zvanice" i "spektakularni događaj", dok je Pink otišao nadalje, nedvosmisleno utvrdivši da je Beograd toga dana bio "centar sveta"!

Po protokolu je onda Predsednik održao govor, koji je, po meni, bio verovatno najsmisleniji i najkvalitetniji deo programa. Upotrebio je Teslu kao metaforu za napredak, međunarodnu saradnju u regionu, toleranciju i progres. Ako je nešto imalo smisla tog dana, to je bio inauguracijski govor, koji je najavio drugačiju budućnost za region. Nažalost, čini mi se da je govor ostao u drugom planu prema grandioznosti događaja i visokih zvanica. Šator je "pojeo" poruku, a ja se nadam da će ta promena – od Njegoša kao univerzalne metafore i izvora citata politike devedesetih, do Tesle kao kohezivnog faktora i simbola progressa – zaista i zaživeti.

Onda su zapevala deca, pa Vrelo, gde je gospodin Izetbegović evidentno uživao, preko nekog modernog baleta – dostojnog talent nadmetanja i pompeznog glumačkog ostvarenja kapetana iz predizbornog spota Aleksandra Vučića. Valjda kao poruka lične prirode – šta god činio – deca ti se rađala! Ukratko, bila je ovo megalomanska Žikina šarenica u SIV-u, nastala sa idejom da se aktuelna vlast prikaže kao najveća i najbolja, ne samo u odnosu na prethodne, već i u odnosu na očigledan uzor za poređenje – Titovu SFRJ.

Sale u SIV-u, nekada sa obeležjima republika, danas su preimenovane u delove Srbije, a gosti, nesvrstani, oni iz regiona i strane delegacije imaju za cilj da u kolektivnom sećanju prizovu vreme kada je Tito bio neprikosnoveni autoritet na ovim prostorima. Vučić danas evidentno sebe vidi u toj ulozi, pa je zato ova inauguracija imala taj grandiozni element. Ipak, mora se priznati da vlast uprkos lepim namerama protokola (za koji sam primetio da je preuzet iz Tominog mandata) nema "šlifa" da razgraniči svečani prijem i narodno veselje. Prevagnuo je taj domaćinski element – gde svega mora da bude čak i previše da bi se veličinom formata nadomestio manjak suštine. Ceo događaj je mogao biti neuporedivo elegantniji da se organizovao za 500 ljudi, u skromnijem i svedenijem obliku. Manje je više, kao u svetu mode, pa je zato valjda pojava

UKRALA IM ŠOU: Tamara i Aleksandar Vučić dočekuju Kolindu Grabar-Kitarović

Foto: Tanjug

predsednice Kolinde iz Hrvatske u jednostavnoj ciklama kombinaciji, sa milodarom za babinje domaćinima, bila trenutak kada je Kolinda "ukrala šou". Nije sačekala program koji se otegao, već se ispričala i otišla. Na marginama sastanka diplomatama je pevao Ivica Dačić, što je valjda već ustaljeni deo protokola.

Odličan primer kada neformalni skup ima jači odjek ovog toliko najavljivanog i forsiranog formalnog bio je koncert na otvorenom koji je nedaleko od Palate Srbije par dana kasnije održala Beogradska filharmonija. Publika je uživala u atmosferi piknika, bend je zvučao fantastično, gostovao je i Zubin Mehta – a pokrovitelj je bio Predsednik Vučić. Bilo je 20.000 ljudi, a poruka je nedvosmisleno pozitivna. Eto primera za buduće žurke, a piknik može da bude i na pirotskom ćilimu – ako je do tradicije.

Paralele su se same nametale, jer spadam u generaciju koja pamti raskoš javnih pokazivanja moći u Titovo doba. Ne mogu biti zlurad prema činjenici da su se ovde okupili svi lideri iz regiona. Zato ne stoje primedbe o odsustvu "svetskih lidera", ali su one sa druge strane logične i očekivane, jer se prave poređenja sa Titom. Zato je upravo besmisleno insistiranje na brojkama tokom svih TV prenosa. Takođe, smatram da je greška opozicije nedolazak na ovu manifestaciju, jer je ona uprkos svim drugim političkim tumačenjima događaj koji nadilazi dnevopolitičke teme. Ako je na inauguraciju došla Kolinda Grabar Kitarović, koja je otvoreno rekla da se sa susjedima ne moramo voljeti, te da će dosta vode proteći Savom i Dunavom dok ne postanemo prijateljske zemlje, onda je dužnost opozicije da bude prisutna. Bakirovu zen misao da treba reći "popu pop, a bobu bob" još nisam uspeo da dokučim, ali

verovatno je pozeleo da se stvari nazovu pravim imenom.

Vidljiv je i drugačiji odnos prema Predsedniku u odnosu na mandat Tomislava Nikolića koji je zaista imao ceremonijalnu ulogu. Taj kontinuitet je zaista bio ubedljiv kada smo videli poziranje za grupnu fotografiju – svi Srpski predsednici!

Tu su bili Nikolić, Lilić i veoma uplašeni Milan Mlekce Milutinović. Posle njih Vučić zaista deluje kao korak u budućnost. Druga istorijska fotografija nastala je kada su se zajedno slikali patrijarh Irinej, mandatarka Ana Brnabić i NJKV, kojeg su kasnije nepravедно isecali sa slike. Makar i kurtoazno, to je važna poruka tolerancije. Bila je ovo i prilika da se promoviše jedna nova vrsta društvene elite, svojevrzni krem "naprednjačke" Srbije. Upadljiv je bio manjak ljudi iz kulture, ponekog su davile kravate i stezala odela, dame su bile malčice prenamunjene, ali potvrđuje se da svaka politička grupacija ima svoju estetiku i svoju elitu. Ovde evidentno tranziciju, pomalo burazersku, jednako nesimpatičnu kao i prethodna iz vremena DS-a, gde su svi muškarci izgledali kao menadžeri, a žene kao direktorke advertajzing i marketinških agencija.

Na kraju, kada smo kod DS-a, stižemo do Borisa Tadića i njegove medijske sudbine. Posle dva mandata, gde je izabran znatnom većinom, posle podastiranja svih ovih istih medija, par dana pred inauguraciju otkazao je konferenciju za medije jer su se pojavile samo dve novinarke iz agencija. Ova tužna metafora je odlična slika naših medija koji nekritično veličaju aktuelne političare, da bi ih posle prvog poraza gurnuli u zaborav i izolaciju. To je valjda sudbina svake megalomanije na Balkanu i opomena pri svakoj sledećoj inauguraciji.

¶

Ovde je London pos

“Prema svemu do sada, nova premijerka će samo biti malo neobičan poltron Aleksandra Vučića, u odnosu na obične poltrone koje smo do sada imali. Njena stručnost – u čemu? Šta je to ona radila? U poslednjih godinu dana, koliko je ministarka za lokalnu samoupravu i državnu upravu, ne vidim da se u toj oblasti nešto promenilo. U njenom prethodnom poslovnom životu postoji samo jedna činjenica za koju se zna, a to je afera sa vetrenjačama, sa vetroparkom, gde je bilo reketiranja i gde je ona sakrila pred nadležnim organima da je bilo ucene i traženja mita. Pre toga, kako je rekla, delila je flajere po Londonu”

Kao dva politička antipoda, period u prvim godinama posle Petog oktobra i period koji obeležava nekoliko poslednjih godina u političkoj istoriji Srbije, razlikuju se po mnogo čemu, a pre svega odstupaju jedan od drugog po stepenu demokratije. Kako su se krupne odluke političkog sistema donosile onda, a kako se rešavaju danas, kako izgleda današnja struktura moći i kakav je odgovor opozicije u njoj, za “Vreme” govori Zoran Živković, predsednik Nove stranke i bivši premijer Vlade Srbije, izabran na tu funkciju odmah nakon ubistva Zorana Đinđića. Ostajući veran svom tonu, pre svega direktnom opisu stanja stvari, Živković kaže da i pored toga što se to nekima ne dopada, njegove ocene ostaju upamćene i kao iskrene i kao tačne.

“VREME”: Nedavni prijem povodom inauguracije predsednika nazvali ste cirkusom, potom početak skupštinskog zasedanja farsom. Šta nas očekuje ove nedelje?

ZORAN ŽIVKOVIĆ: Sve je to jedna loša operetska predstava koju gledamo svaki dan, bilo da su to vanredne konferencije za štampu, koje su inače redovne, bilo da je to sednica vlade koja više liči na probu amaterskog pozorišta, bilo da je sednica parlamenta gde se skupštinska većina vrlo uspešno pravi glupom, neveštom, iznenađenom i gde pokazuje svoju bahatost. Za sam prijem, svečanost, neko je već rekao da je to kulturno-estetska matrica ove vlasti. Takvog događaja nema ni u Ustavu ni u zakonu, nema ni u tradiciji, to ovde niko nije radio. S jedne strane, imali smo

preuveličavanje značaja tog događaja, kao i gostiju, a sa druge, mogli smo da vidimo estradno-vašarski saziv koji sigurno ne može da bude predstavljen kao veliki događaj i dokaz ugleda Srbije i Aleksandra Vučića u okruženju, regionu, svetu. Kažite mi jedno ime srpske kulture koje je tog dana bilo u SIV-u? Od tih 5000 ljudi međusobno su mogli samo da se prepoznaju botovi i članovi gradskih, opštinskih odbora SNS-a. Iz onoga što se moglo videti, nije bilo nijednog akademika, književnika, nijednog vrednog imena srpske kulture.

Šta nas čeka dalje? Čeka nas još jedna loša predstava, a to je izbor vlade, pri čemu je najvažnija tema to što je mandatarica žena i njena seksualna orijentacija, i da li to služi afirmisanju Srbije u svetu ili je to nešto loše. Naravno, ni jedno ni drugo nije toliko bitno, mene interesuje šta su kvalitete te osobe, šta je to što nju kvalifikuje za taj posao. Prema svemu do sada, nova premijerka će samo biti malo neobičan poltron Aleksandra Vučića, u odnosu na obične poltrone koje smo do sada imali. Njena stručnost – u čemu? Šta je to ona radila? U poslednjih godinu dana, koliko je ministarka za lokalnu samoupravu i državnu upravu, ne vidim da se u toj oblasti nešto promenilo. U njenom prethodnom poslovnom životu postoji samo jedna činjenica za koju se zna, a to je afera sa vetrenjačama, sa vetroparkom, gde je bilo reketiranja i gde je ona sakrila pred nadležnim organima da je bilo ucene i traženja mita. Pre toga, kako je rekla, delila je flajere po Londonu. Ovde je London već postao novi Kumrovec. Tamo je Vučić radio u gvoždari,

Fotografije: Marija Janković

ona delila flajere, i sad valjda treba videti ko prodaje semenke na Ridžent stritu jer će i on sutra postati neko u ovoj zemlji.

Predsedništvo SNS-a, kako je rečeno, dalo je Vučiću slobodnu volju i odrešene ruke u izboru mandatarica. Je li to uobičajena pojava kod nas, uostalom i sami ste bili izabrani za premijera u jednom trenutku?

Nije dobro poređenje, jer sam ja postao premijer usled nesrećnih okolnosti. Posle ubistva Đinđića na mesto premijera trebalo je da dođe njegov naslednik, da to bude drugi čovek najveće stranke u koaliciji, i to sam bio ja. Ta odluka je doneta istog dana kada se dogodilo ubistvo i mislim da ju je prvi izrekao Čanak. Međutim, naravno da smo imali predsedništvo koje je isto to odlučilo. I inače, najveći broj odluka, ne samo u koaliciji koja je bila velika i komplikovana kao što je DOS, nego i u samom DS-u, bio je donesen na osnovu činjenica i posle

tao drugi Kumrovec

■ **“Nikada Zoran Đinđić nije imao ovlašćenje da donosi odluke u ime predsedništva, a pritom je nekoliko desetina puta bio preglasan. Ako imate stranku koja ima organe, nemate spahiluk i spahiju”**

rasprave. Nikada Zoran Đinđić nije imao ovlašćenje da donosi odluke u ime predsedništva, a pritom je nekoliko desetina puta bio preglasan.

Ako imate stranku koja ima organe, i nemate spahiluk i spahiju koji ima sva prava, onda imate i predsedništvo. U suprotnom, za šta će vam predsedništvo?

Koliko je dobro da premijer bude izabran sa pozicije resornog ministra? U smislu autoriteta i kontrole nad ostalim ministrima. Opet se pozivam na vaše iskustvo jer ste na

mesto premijera došli sa pozicije saveznog ministra policije.

Bajka o ekspertima na mestu premijera samo je bajka i ne postoji nigde. Svuda u svetu, premijeri su prvi ljudi ili prvi do prvog u stranci koja pobeđi na izborima. Ljudi su i glasali za to, nisu glasali za nestranačke ličnosti. Uz sve poštovanje nestranačkih ličnosti, nevladinih organizacija, ovih ili onih seksualnih orijentacija – ljudi na izborima glasaju za političare.

Najvažnija činjenica kojom premijer mora da raspolaže jeste da je on politički

autoritet. Naravno, uz sve prethodne uslove, pre svega da je normalan čovek. I zato predlažem lekarski pregled i za premijera i za članove vlade, što je Đinđić i uradio sa prvom vladom 2001. godine. Da biste imali politički autoritet, morate da imate i iskustvo u poslovima koji se tiču liderstva i poznavanje mehanizama na kojima funkcioniše država. I to se ne uči tako što ste osnivač prorežimskog NALED-a i što delite letke po Londonu, ili što ste deo korupcionaške afere vetropark ili pak što ste godinu dana u državnoj upravi, već morate da imate duže iskustvo.

Moje iskustvo sa mehanizmima rada državne uprave u trenutku kada sam izabran za premijera, ponavljam, nesrećnim slučajem nakon atentata na Zorana, bilo je veliko. Od januara 1997. do oktobra 2000. bio sam gradonačelnik Niša, drugog po veličini grada u Srbiji, i to opozicioni gradonačelnik. Od novembra 2000. do marta 2003. ministar unutrašnjih poslova savezne države, što je već minimum šest godina iskustva. Pored toga, od 1994. sam potpredsednik najveće stranke u koaliciji koja je tad, 2003, imala vlast, a od 1997. pa do trenutka kad postajem premijer bio sam zamenik predsednika stranke. S ponosom mogu da kažem, Zoran Đinđić nije imao drugog zamenika, uvek kad je imao zamenika to sam bio ja. To iskustvo je nemerljivo sa iskustvom sadašnje mandatarke.

Kako vi onda vidite buduće funkcionisanje vlade sa Anom Brnabić na čelu?

Mislim da će imati problem da joj se odazovu svi na sednicu vlade, verovatno će mahom da joj šalju zamenike i državne sekretare. Mislim da će imati nekoga ko će imati taj dodeljeni autoritet Vučića, nekog “žbira”, “specijalca”, možda će to da bude i Siniša Mali, koji će da ide od kabineta do kabineta, da zavrće uši i da ubeđuje neposlušne ministre, koji će naravno imati mnogo drugačiji odnos prema predsednici Vlade nego što su imali kada je na toj funkciji bio Vučić. Vučić je imao nesumnjiv politički autoritet kao premijer, s tim što ja sumnjam da bi prošao lekarski pregled koji bi ga kvalifikovao da bude član

vlade, premijer ili predsednik, a on neka dokaže suprotno.

Druga stvar je još važnija: koji program Vlade će se sprovesti? Da li se menja program koji je Vučić pre devet meseci izneo pred poslanike – u šest sati čitanja, bez izlaska na pauzu čak ni do toaleta u narednih 16 sati, te da li je taj istorijski ekspezo propao? Zašto se on sad menja? Evo, vidim, imamo dva nova ministarstva. Kako je moguće da Vučić pre devet meseci nije mogao da prepozna neophodnost ministarstava za zaštitu životne sredine i za evropske integracije? Zašto bi evropske integracije bile nešto različito od spoljne politike Srbije? U ovom trenutku jeste važno naglasiti važnost evropskih integracija kao opredeljenja, ali ne i kao posebno ministarstvo.

Međutim, broj ministarstava je proširen zbog namirivanja SPS-a, jer će navodno Vučić da sredi stanje u SPS-u tako što će navodno nezadovoljni Ružić koji izigrava kritičara režima, ali samo po estradnim novinama i u opštim mestima, da dobije neku zadovoljstvinu. Time Vučić istovremeno slabi Dačića jer njegovom potencijalom oponentu u partiji daje veći značaj. No, da se ja ne bavim time, to je njihova stvar, osim što sve to generalno nije dobro za građane Srbije. U Srbiji su penzionerima i dalje delom otete penzije, lekari specijalisti koji su pred penzijom ovde rade za 70.000 dinara, što je malo iznad prosečne plate o kojoj govori Vučić od nekih 500 evra, što je isto laž. Policajci koji treba da nas zaštite od kriminala mahom rade za nešto što je oko 300–320 evra. Prosvetni radnici kao da su kažnjeni zbog toga što treba da uče našu decu. Primera radi, najveću sledeće: od 5. oktobra 2000. do kraja 2003. plate prosvetnih radnika u Srbiji povećane su sedam i po puta. Bile su i dalje male, ali sedam i po puta povećane. A te male, nikakve plate mi smo bili nasledili od Vučića, Dačića, Vulina i njihovih patro na Mire, Voje, Slobe.

Imate li predstavu kako će da funkcioniše vlada u takozvanom eksperimentu, gde će Brnabić biti ekonomski, a Dačić politički premijer?

To je, kao prvo, protivzakonito. Osim toga, među članovima vlade svi su političari bez obzira na to da li su članovi stranka ili nisu.

Da li će Dačić da donosi političke odluke kao politički premijer? Političke odluke

o svemu donosiće Vučić, kao i sada. Dačić u ovom trenutku ima pravo da u Ministarstvu inostranih poslova zapošljava do određene kvote starlete iz SPS-a, ove što se fotkaju po klozetima i liftovima, i koje postaju savetnice, saradnice ne znam čega, a za sve ostalo mora da sedne na kanabe, da sačeka pola sata da Vučić reši neku svetsku krizu i da onda dobije trenutni odgovor šta treba da se radi. Da nije tako, ja bih pitao Dačića šta je sa Libijom: troje mrtvih u poslednje dve godine, dvoje saradnika i ambasador? Zašto i dalje imamo ambasade gde ih niko iz Evrope nema, zašto mi ljude tamo držimo kao taoce, kao žrtve, koji su to veliki poslovi koje imamo u tim državama? Mi nemamo pojma o tome, to je sve "koferče", isto što i Lazarević koji će ući u zastarenje, isto kao i Subotić, Karić i još mnogi, jer navodno ne može sud da ih nađe. A evo ih na cirkusu povodom inauguracije, svi kojima je zastareo slučaj, ali i mnogi drugi o kojima javnost ne zna mnogo. Vi meni postavljate logično pitanje kako će da funkcioniše država, i ja ne mogu da dam logičan odgovor. Zato što imamo situaciju koja se kod Srba decenijama definisala kao izreka "ušo Vu lin u tenak".

Kada je posle 18 godina u posetu Srbiji prvi put došao jedan nemački kancelar, 2003, vi ste ga kao premijer primili. Bio je to Gerhard Šreder. Kako ste tada na njega gledali, a kako danas, budući da je on sada velika podrška Vučiću?

I Zoran Đinđić i ja smo pre toga bili više puta gosti kod njega i to na veoma važnim skupovima. Zoran je imao poseban status u Nemačkoj, bio je visoko cenjen političar, i zahvaljujući tome i Srbija i kasnije ja kao njegov naslednik takođe smo imali dobre veze sa Nemačkom. Šreder sada radi za Severni tok, honorar mu daje Putin, a za nastup na mitingu podrške postoji tarifa od oko 100.000 evra, i to se zna. Sada je to njegovo ekspertsko angažovanje.

Većito pitanje koje će vam novinari postavljati jeste zašto niste raspisali izbore tokom Sablje. Sad kad vidite kako ih Vučić često raspisuje, da li vam se propuštanje te prilike ipak čini kao greška?

Evo, dajem vam na uvid istraživanje javnog mnjenja, rađeno u vreme Sablje, koje je radio Institut društvenih nauka, odnosno

Zoran Lutovac. Podrška Sablji, više od 70 odsto, ali podrška DS-u je bila ista kao i na prethodnim izborima. DS – 31 odsto. DOS – 32 odsto. Sa tim rezultatima dobio bih isti položaj u parlamentu kao što sam imao i tada. Nikakav napredak ne bi bio, čak bismo možda i lošije prošli, jer u anketi uvek računate na broj ljudi koji se uvek izjašnjavaju za stranku na vlasti.

Ono što jeste bila moja greška i za šta sam kriv i što ima svoje posledice i dan-danas, a to opet nisam uradio iz poštovanja

prema Zoranu, jeste što nisam zakazao izbornu skupštinu DS-a mesec dana nakon okončanja vanrednog stanja. Stranka nije imala predsednika, trebalo je da se izabere novi, i 95 odsto sam siguran da bih to bio ja. To je značajno zbog toga što bi to bila garancija kontinuiteta politike DS-a koju je utemeljio Zoran Đinđić.

Prošla su četiri izborna ciklusa od osnivanja Nove stranke. Da li je opozicija izvela neku pouku iz tih izbora i da li tu ima ikakve pouke?

Mogu da govorim samo kao predsednik Nove stranke. Opozicija mora da bude bolja, aktivnija, mora brže da reaguje i to nedvosmisleno, upravo kako to radi Nova stranka.

Beogradski izbori su test za opoziciju koja mora naći najbolji metod da se Beograd izvuče iz prljavih ruku Vučićevih malih "kompletnih idiota", kako ih je on nazvao u slučaju Savamale. Taj metod podrazumeva zajednički nastup. Sve ono što može s pravom da se nazove demokratskom proevropskom opozicijom treba da napravi jednu listu, i ja to pričam već dva meseca. Na koga mislim? To su DS, SDS, iskreno više zbog Marka Đurišića, a sam Tadić neće se ni kandidovati na ovim

izborima, pokret Saše Jankovića, Ne da(vi)mo Beograd i Nova stranka.

Imate li u vidu i nekog zajedničkog kandidata?

Beogradski izbori su jako važni ne samo za Beograd nego i za celu Srbiju. To je najbolje mesto odakle treba da počne borba protiv režima Aleksandra Vučića. Ne treba da obećavamo nemoguće, kao što je metro, i da lažemo ljude. Ajde da rešavamo nešto drugo, problem korupcije. Na primer, treba osnovati Komisiju za kontrolu trošenja

pravni aspekt izborne krađe, što je i obnarodovano. Podržali smo proteste i tada, podržavamo ih i danas, pri čemu gospođa Tepić i ja imamo aktivne nastupe u srpskom parlamentu.

Sve u okviru vaše stranke. Ali, gde je zaškrpalo, recimo, u odnosu sa Sašom Jankovićem?

Ne vidim da druge stranke rade dovoljno, ali nije moje da se mešam u njihove poslove. Pre mesec dana sam rekao da do kraja ovog meseca treba da zaokružimo

Bilo ih je oko 200-300, to je tačno. Zašto nije bilo više ljudi, to nije pitanje za mene. Ja sam jedini političar koga ne treba to pitati jer sam pozvao svoje članove i simpatizere, i od ljudi koji su bili tamo oko 90 odsto njih bilo je iz Nove stranke. S druge strane, koliko je bilo ljudi kada je Vučić, koristeći sve resurse države, pravio svoju prvu inauguraciju u Skupštini? Oko 3000. Dovezeno je oko 20.000 u Beograd, ali od toga mnogi su otišli po tržnim centrima. Naprosto, protesti tog tipa su malo pre-

živela forma, ali u toj preživeloj formi mi koji to radimo smo ili neko ko ne zna gde živi i potpuno smo promašili temu, ili smo mi oni hrabri koji misle da treba da se pokažeš i da fizički budeš tu kad treba. Uz sve poštovanje društvenih mreža, Fejsbuka, Tvitera, nekad postoji situacija kad se pojave kombinovani odredi – kriminalac, policajac, "kobra" – kao što je i bilo, pa ti ne daju da izađeš iz podzemnog prolaza, pa se i fizički guraš kako bi im pokazao da ih se ne bojiš. I da ne može

rulja, da li u uniformi ili bez nje, da spreči slobodne građane da šetaju u svom glavnom gradu. Ponosan sam na sve ljude koji su bili tamo, i organizatore i ljude iz stranke, koji nemaju skrupula da kažu šta misle i imaju dovoljno hrabrosti da to i pokažu.

Ako niko ne prođe kroz taj vaš opozicioni lakmus, to znači da sami izlazite na izbore?

Učinićemo apsolutno sve što je korisno za ostvarivanje cilja, a to je pobeda na beogradskim izborima. Ne prelazak cenzusa, nego pobeda prave opozicione liste za zdrav, normalan Beograd. Ako toga ne bude bilo, a ne bih voleo da se to desi, moraćemo sami na izbore.

Imate li recept protiv Vučićeve izborne mašinerije?

Isto kao i protiv Miloševića. Dosledno prikazivanje svih prljavština, gluposti i ludila koje vlast pokazuje i nuđenje alternativa za sve što vlast loše radi. Recept je biti dosledan, kompetentan za to što radiš i hrabar. Hrabrost je sada neophodna. Ne smemo da se uplašimo policijskog kordona ili nekoga ko se dere sa televizije, sa redovne ili vanredne konferencije za štampu.

¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

■ "Dačić u ovom trenutku ima pravo da u Ministarstvu inostranih poslova zapošljava do određene kvote starlete iz SPS-a, ove što se fotkaju po klozetima i liftovima, i koje postaju savetnice, saradnice ne znam čega, a za sve ostalo mora da sedne na kanabe, da sačeka pola sata da Vučić reši neku svetsku krizu i da onda dobije trenutni odgovor šta treba da se radi. Da nije tako, ja bih pitao Dačića šta je sa Libijom: troje mrtvih u poslednje dve godine, dvoje saradnika i ambasador"

budžeta na osnovu koje će građani svakodnevno na sajtu grada Beograda moći da imaju uvid u to koliko je para potrošeno, šta je plaćeno, kome je plaćeno. I tako svaki dan. Sve javne nabavke takođe moraju da budu javne i po tenderskoj proceduri... Zašto to nije urađeno 2003? Zato što internet nije imao te mogućnosti i nije bio toliko rasprostranjen. U ovom trenutku mi iz Nove stranke vidimo Vesnu Rakić-Vodinelić kao našeg kandidata za mesto gradonačelnika. Gradonačelnik treba da bude simbol, ali i neko ko ima dovoljno znanja i autoriteta i kredibiliteta za tako nešto. Naravno, ako se pojavi bolji kandidat po realnim kriterijumima, podržaćemo boljeg kandidata kolicije, ako ona bude napravljena.

Iskustvo kaže da Vučićeva opozicija sarađuje samo pred izbore, dok se posle izbora, bez obzira na rezultat, ta saradnja urušava.

Saradnja zavisi od svih članova. Mogu da pričam u ime Nove stranke. Prvi smo podržali kandidata Sašu Jankovića za predsedničke izbore i učestvovali u motivisanju njega da se kandiduje. Nakon izbora pridružili smo se protestima zbog izborne krađe, davali kroz naš rad, pre svega Vesne Rakić-Vodinelić i Ljiljane Šantić,

priču o tom šta radimo za beogradske izbore, da praktično počnemo pripreme za kampanju, da leto iskoristimo za bazične pripreme i da do 1. septembra uđemo u kampanju. Imaćemo manje para, manje medija, sve manje od Vučića i njegovih satrapa, zato moramo da ustanemo i krenemo ranije. I to je nešto na šta nisam dobio adekvatan odgovor od svojih kolega. Moj poziv je otvoren i dan-danas. Očekujem od svih koji su zabrinuti za stanje u Beogradu i u Srbiji, koji misle da njihovim političkim aktivizmom to stanje može da se promeni, da to pokažu odmah. Da li su to političke stranke, pokreti, udruženja građana, inicijative, to je manje važno.

Bez namere da potcenjujem bilo koga drugog, nudim Novu stranku kao lakmus za to ko je prava opozicija ovom režimu, zato što smo mi neupitni. Nema mogućnosti da neko misli za mene ili za nekog drugog iz stranke da nešto muvamo sa vlašću, da je razumemo i da hoćemo da budemo konstruktivna opozicija tako što ćemo da klimamo glavom na sve što Vučić kaže. Mi moramo da vratimo tu energiju – da se bude protiv i da se to vidi.

Na protestu povodom prijema bilo je tek oko 200 ljudi. Šta vam to govori?

Šta će vam pare, kad ne znate da ih trošite

O "punoj kasi", 51-nedeljnom suficitu, nekredibilnim planovima i svemu što iz toga proističe

Svega nekoliko meseci pred krah, krajem 1992. godine, na televiziji – praktično, tada jedinoj, državnoj – pojavila se Dafina Milanović kako bi uverila svoje štediše da je sve u redu i da nastave da štede u njenoj banci. Kao "dokaz" za njene reči, televizija je ponudila snimak trezora Dafiment banke, prepunog deviza. Evo, tu su pare, nema razloga za brigu, poručivali su sa državne televizije, a upravo je to – ako već tromesečne kamate od 15 odsto na deviznu štednju nisu – bio signal da štediše u roku "od odmah" odu do banke i podignu svoju uštedevinu. Jer, šta će pare u sefu banke? Zašto nisu uložene u nešto, zašto se "ne vrte"?

Srbija je četvrt veka daleko od ove epizode, pa ipak, ponovo se na državnoj televiziji javne ličnosti hvališu "punom kasom". U drugačijem kontekstu, doduše, ali sa istom porukom – ima para.

SUFICIT I MANJAK

"Ponosan sam na rezultate, i budućem predsedniku Vlade, ukoliko bude izabrana gospođica Brnabić, ostavljam punu kasu. Dakle, 20,7 milijardi dinara je suficit – neočekivan, bio je očekivan deficit od oko 600 miliona evra. Pošto ljudi pričaju da se sve to pokvari u decembru, ne govore vam istinu. Čak i pojedini ekonomisti ne govore istinu", rekao je predsednik države Aleksandar Vučić u utorak 20. juna na javnom servisu, u emisiji "Okó".

Nalik partijskoj kolegici, koja trenutno obavlja funkciju guvernera Narodne banke Srbije, predsednik države se hvali lošim planiranjem i promašenim predviđanjima. Narodna banka se tri godine hvalila "niskom inflacijom", iako je ta, za ovo područje, zbilja niska inflacija, redovno bila ispod predviđenog cilja. Štaviše, objašnjavajući sužavanje ciljanog koridora za stopu inflacije,

Narodna banka Srbije je u novembru saopštila da je pad inflacionih očekivanja "potvrda većeg kredibiliteta monetarne politike NBS". Tako je reč kredibilitet dobila novo značenje: kredibilan je onaj ko ne ispunjava zacrtan cilj.

Sličnom logikom vodio se i Aleksandar Vučić. I on se već godinama hvališe kako su finansije "kao apoteka", i da iz meseca u mesec budžet, nasuprot očekivanom, beleži suficit umesto deficita. No, kada dođe decembar i državno preuzimanje duga nekog od gubitaka ili drugih, ranije skrajnutih obaveza, Vučića nema nigde da objasni kud se dede taj celogodišnji suficit. Onda prođe Nova godina, završi se januar, i ponovo kreće priča – budžet kao apoteka, imamo neočekivan suficit, i tako opet do decembra.

Ministar finansija Dušan Vujović je ovakvu ekonomsku politiku lepo opisao na nedavnom ekonomskom samitu u Bečićima u organizaciji nedeljnika NIN: "Srbija je prošle godine 51 nedelju imala suficit. Onda smo u 52. nedelji prešli na deficit." Podsetimo, država je u decembru 2016. preuzela na sebe dug Petrohemije od 105 miliona evra, i na kraju godine ostvarila deficit od 1,3 odsto, mnogo niže od predviđenog. Slično, i u decembru 2014. i u decembru 2015. država je preuzimala dugove – JAT-a i Srbijagasa. Šta je tačno Vučić mislio rečenicom da nije istina da se "sve to pokvari u decembru", ostaće nepoznato.

Dakle, kada se Vučić hvali time da umesto deficita postoji suficit, te da "on ostavlja punu kasu", treba razumeti šta to znači. Budžet se planira tako da prihodi i rashodi budu u ravnoteži. Ako su planirani rashodi veći od planiranih prihoda – što po pravilu važi za Srbiju – taj deo koji nedostaje mora se nadomestiti različitim načinima: zaduživanjem, prodajom imovine itsl.

Prema tome, kada se hvalite time da se povećanje prihoda i smanjenje rashoda u zbiru 600 miliona evra razlikuje u odnosu na plan (do kraja maja 2017. godine 71 milijarda dinara "viška" – za 44 milijarde veći prihodi i za 27 milijardi manji rashodi), vi se zapravo hvalite time da ste promašili planiranje budžeta za 600 miliona evra, i to za samo pet meseci. Kao kada bi se Mlađan Dinkić hvalio time što je kao ministar onomad promašio budžet za milijardu evra – dođuše, kod njega se pojavio manjak, a ne višak.

ŠTEDNJA NA NARODNOJ GRBAČI

Postoji nešto primamljivo u pomisli da država prikuplja više novca no što ga troši. No, šta se s tim novcem događa? Da je budžet tačno planiran, ovaj novac bi se dalje mogao u nešto uložiti, bilo u nešto što bi direktno podizalo BDP – svakovrsnu infrastrukturu, na primer – bilo u nešto što bi popravilo standard građana. U kakvom su stanju bolnice i domovi zdravlja, kolika su izdvajanja za kulturu, na šta liče škole, na šta liče nastavni programi, na šta liči nastavna oprema, zašto se i dalje koristi tabla umesto tableta, koliko država izdvaja za naučna istraživanja, a koliko za zaštitu vode, vazduha, zemljišta...?

Sve ovo su pitanja koja se svakodnevno postavljaju, a naročito kad krajem godine dođe predlog budžeta za narednu godinu. Pa onda bude coktanja i vrtanja glavom kad se sračuna da je ukupan iznos namenjen kulturi oko 0,6 odsto budžeta, a ovamo vidimo da je postojalo još mnogo prostora za poboljšanje u nekim kritičnim oblastima. Takođe, na osnovu budžeta donosi se i Fiskalna strategija za naredne tri godine. Kakav je kvalitet tih fiskalnih strategija, ako se temelje na budžetu koji omašuje 600 miliona za manje od pola godine?

SRBIJA MEĐU EKSPERTIMA: D. Vujović i A. Brnabić

Foto: Tanjug

Na kraju krajeva, ovaj novac je mogao da ode i u potrošnju, kroz "smanjenje umanjjenja" plata i penzija, uprkos stalnim upozoravanjima Fiskalnog saveta (FS) da ne treba da dođe do "samozadovoljstva" zbog do sada učinjenog, jer fiskalna konsolidacija ni u kom slučaju nije završena, jer je javni dug i dalje izuzetno visok i jer se nije maklo dalje od početka u sređivanju stanja u javnim preduzećima.

KAKO SE KREIRA BUDŽET

Možda bi se iz ovog ugla – namere prikupljanja političkih poena stalnim najavama, a potom i povremenim povećanjima plata i penzija – mogla тумачiti izjava Aleksandra Vučića s kraja oktobra 2016, da su "rezultati bolji od očekivanih, jer Vlada uvek nastoji da planira nešto manje prihode od realnih, kao i nešto veće rashode od očekivanih". Dakle, u prevodu, prilikom stvaranja budžeta, Vlada nije uzimala realne vrednosti, već "štimovane", tako da se onda tokom cele godine može trubiti okolo o izvanrednim uspesima i apotekarskim finansijama.

No, postoji tu i drugi razlog, i ministar Vujović ga je saopštio na pomenutom NIN-ovom samitu. "Javne investicije Srbije zaostaju za 1,5 posto u odnosu na plan. U prvih pet meseci potrošili

smo sedam milijardi dinara manje nego što smo planirali. Znači, nismo uštedeli. Podbacili smo. Da smo sve planirane investicije ostvarili uz sedam milijardi manje troška, onda bismo uštedeli", rekao je Vujović, označivši Koridore Srbije i Puteve Srbije kao odgovorne za ovaj podbačaj.

On je dodao i da Srbija ima "3,5 milijardi evra angažovanih neiskorišćenih sredstava", i da mi "ugovaramo nove, umesto da više pažnje posvetimo korišćenju postojećih sredstava, i ne samo korišćenju, nego i dovođenju tih projekata do rezultata". I džaba su posle i iz Koridora i iz Ministarstva saobraćaja stizale izjave kako nisu oni krivi, i odgovornost delom prebacivali i na Ministarstvo finansija: planirano je, a nije urađeno.

U poslednjem izdanju "Tekućih makroekonomskih kretanja", koje je s početka juna objavilo Ministarstvo finansija, vidi se da su u periodu januar–april 2017. godine kapitalni rashodi smanjeni čak za trećinu u odnosu na isti period 2016. godine. I tu stižemo do onih štetnih "ušteda" o kojima je toliko puta do sada pisao Fiskalni savet – kada se potroši znatno manje na javne investicije od planiranog. Tako se "uštedi", a u stvari se ograničava sopstveni rast u budućnosti.

"Glavnu strukturnu prepreku uspostavljanju visokih i održivih stopa rasta BDP-a u Srbiji predstavlja izuzetno nisko učešće investicija u BDP-u od oko 18 odsto, koje je među najnižim u čitavoj Centralnoj i Istočnoj Evropi. Za visoke i održive stope rasta BDP-a Srbije učešće investicija moralo bi da se poveća najmanje na regionalni prosek od oko 23 odsto BDP-a, a verovatno i preko toga", piše FS u martu 2017, uz dodatak da EPS već godinama investira manje od nivoa amortizacije (u prevodu: propada), a da istovremeno uplaćuje državi ogromne sume svake godine.

Onaj "neočekivan" suficit nastaje i od ovakvih uplata (tu je i Telekom, koji, umesto da investira u sopstveni razvoj, uporno uplaćuje pare u budžet, i uporno gubi udeo na tržištu od konkurencije), a očigledno je da postoje mnogo bolje stvari koje bi se sa tim parama mogle uraditi. Čak je i ono prethodno poskupljenje struje, iz 2015. godine, od 12 odsto, bilo raspoređeno tako da 7,5 odsto iznosi akciza, koja ide u "apotekarski budžet", a svega 4,5 odsto je ostajalo EPS-u.

Na pomenutom samitu u Bečićima, a prema tekstu Mijata Lakićevića iz "Novog magazina", Dušan Vujović je imao silne primedbe na do sada postignute rezultate u makroekonomskoj konsolidaciji, kada je rekao da je od tri cilja reformi ostvaren samo jedan – fiskalna konsolidacija – a da su preostala dva (monetarna stabilizacija i reforma realnog sektora) još na početku.

Lakićević navodi da je ministar finansija nezadovoljan lošim upravljanjem u javnim preduzećima, kvalitetom upravljanja u državi, niskom produktivnošću, kao i odlaskom visokoobrazovanih i mladih ljudi iz zemlje. S obzirom da većina i ovih, a i onih, već pomenutih primedbi (vezanih za podbačaj u javnim investicijama i stalno potpisivanje novih ugovora, umesto da se iskoriste stari) ide na račun politike, odnosno kadrovskih rešenja i partokratskih "feuda", moglo bi se spekulirati i da Dušan Vujović neće ostati na mestu ministra finansija u vladi Ane Brnabić. Međutim, ostao je!

RADMILO MARKOVIĆ

Ko je rekao Vojvodina

Povodom tekstova "Salon: Izazovi – Vojvodina", "Vreme", br. 1380. i 1381.

Piše: Nebojša Milenković, istoričar umetnosti i književnik iz Novog Sada

*Nijedna zastava što se vije,
nijedna čaša što se pije naša nije.*

—MILOŠ CRNJANSKI

Izveštaji sa ovogodišnjeg Salona sa simptomatičnim naslovom "Izazovi – Vojvodina", ukazuju na očigledan idejni i ideološki deficit dosadašnje pokrajinske elite – podjednako koliko i *aktera* na političkoj sceni, da preuzmu političku inicijativu i iniciraju procese koji bi suštinski doprineli promeni gubitničke paradigme, odnosno ponudili nov, moderan, politički realan i održiv koncept autonomije. Uvidom u izlaganja, uz par izuzetaka, upada u oči da se pitanje Vojvodine većinski posmatra kao građansko, identitetsko, istorijsko ili kulturološko ("Vojvođanski identitet uvek definisan kao kulturološki, a ne kao politički"), a ne kao *par excellence* političko pitanje, koje se suštinski tiče načina funkcionisanja, odnosno teritorijalnog i demokratskog ustrojstva srpske države. Izostanak odgovora na pitanje kakva je autonomija Vojvodini danas potrebna – demonstrira zabrinjavajući nedostatak sposobnosti pokrajinskih institucija (bilo formalnih, bilo neformalnih) da iniciraju dijalog, debatu, potom i delatnu političku akciju.

I dok tragove vojvođanske autonomnosti tek naziremo u *nijansama* i intenzitetu njene zarobljenosti i uslovljenosti trenutnim odnosima republičke i pokrajinske oligarhije – kako aktuelne tako i one pre nje – priča o njenoj posebnosti svodi se na ponavljanje fraza o demokratskoj, pravnoj i infrastrukturnoj zapuštenosti zemlje čija prestonica uništava i guši civilizacijsko pravo svoje pokrajine, regiona i (li) gradova da uređuju organizacijska pitanja i probleme vezane za njihov svakodnevni o(p)stanak? Ne sumnjajući u dobre namere, pitam se kome (ili čemu) služe i šta konkretno mogu da promene tužbalice o vojvođanskoj neravnopravnosti koje se, po ko zna koji put, *artikulišu* s već učitanim gubitničkim sindromom – pošto bi s "argumentacijom" o *neprijateljskom i mrskom Beogradu* mogao nastupiti i bilo koji drugi deo, grad ili region Srbije. Koncept autonomije limitiran na famoznih 7 odsto republičkog budžeta, uz podrazumevajuću žal za sudskom, zakonodavnom i izvršnom vlašću, jednostavno se rasprio – a novog zasad nema na vidiku. Svesni da se njihovim problemima niko ne bavi, odnosno da oni *postoje* samo na nivou političkog pred/izbornog opsenarstva – građani Vršca, Subotice, Sombora, Sremske Mitrovice, Vrbasa, Indije, Zrenja-

nina, Kikinde ili Pančeva, Novi Sad odavno ne osećaju kao svoj glavni grad. Od vojvođanske autonomije ostala je ljuštura lišena svake suštine gde se, ni u naznakama, ne nazire bilo kakva društvena dinamika niti istinska politička namera da se ova, u svakom pogledu nepodnošljiva situacija, na bilo koji način menja. Institucionalno ruinirana i obesmišljena još za mandata prethodne administracije, koju je više od decenije s neuspehom predvodila Demokratska stranka – Vojvodina je danas postala *naprednjački* plen i poligon na kom se, bez balasta lažnog evropejstva, nesmetano nastavlja rasprodaja resursa uz njeno vrednosno upodobljavanje i lišavanje svih prerogativa na osnovu kojih je do sada licemerno označavana kao *evropska lokomotiva Srbije*. Uprkos svakoj geografskoj i ekonomskoj logici, postajući (naj)siromašniji – današnja Vojvodina istovremeno je i politički najbeperspektivniji deo Srbije.

KAKO SE STIGLO DOVDE

Zavisno od ugla posmatranja, građanke i građani severnijeg *oka u glavi*, "svoju pokrajinu" danas vide kao: opljačkanu, uništenu, zastrašenu, uniženu, obesmišljenu, okupiranu ili, oni bliskiji vlastima, kao oslobođenu... Slavna rečenica Vase Stajića: "Vojvodine će biti onoliko koliko bude borbe za nju", koju s ponosom ponavljaju ovdašnji republikanci, u praksi egzistira na svom istorijskom minimumu, pošto se o suštinskim pitanjima ovde progovara isključivo polušapatom. Današnjom Vojvodinom suvereno vlada jedino strah, koji u startu onemogućava svaki dijalog ili kritičko promišljanje stanja u kom se nalaze pokrajinske institucije, infrastruktura, (poljo)privreda, odnosno njena kultura, društveni život, školstvo, zdravlje ili sport. Kad se konstatuje kako je *palanački egoizam razlog što vojvođansko društvo nije pokazalo sposobnost da se organizuje* i odupre centralističkim težnjama, morao bi se učiniti elementaran napor *identifikovanja* makar najistaknutijih nosilaca navedenog egoizma. Takođe, ukazivanjem na okolnosti u kojima se Vojvodina našla "posle devedesetih", na delu imamo nedopustivo pojednostavljivanje, paušalizaciju i traženje alibija za nebavljenje aktuelnim vlastodržcima. Upadljivo izostaje i promišljanje političkih uzroka i krivice za aktuelno stanje koju snose svi koji su vojvođanski koncept do sada zastupali: bilo da je reč o postpetooktobarskoj administraciji (DS/LSV/SVM) koja je čutke pristajala na održanje *statusa quo* i parcijalno uskraćivanje vlastitih nadležnosti –

čarskim afirmisanjem nekritičke kulture i negovanje stereotipa gastronomske Vojvodine salaša i tamburaša prenebregava se njena pokretačka, kritička kultura, na čijem je tragu svojevremeno iniciran i muzički festival EXIT, direktno se naslanjajući na energiju političke pobune kao i tradiciju ovdašnje pank i rok scene...

Kad se govori o gušenju vojvođanskog identiteta, nezaobilazan primer je i sudbina VANU – najčešće uz prećutkivanje činjenice da se VANU praktično samoukinula, najpre *pasivnim otporom* (čitaj: nepostojjećem) odluci Ustavnog suda Srbije iz 2012/13, potom pristajanjem na preimenovanje u Udruženje građana ANKUV, naposljetku (2015) pokušajem osnivanja javne ustanove VANUK (Vojvođanska akademija nauka, umetnosti i kulture). Znakovitim podudarnošću, registrovanje VANUK-a osujećeno je zauzećem imena u APR-u, na identičan način na koji se, takođe u Novom Sadu, nedavno pokušalo osujetiti i registrovanje Pokreta slobodnih građana Srbije. Od zamešateljstva sa imenom, *znakovitiji* problem predstavlja činjenica da svojim naučnim i kulturnim doprinosom VANU (osnovana 1979) nije uspjela da se nametne kao nezaobilazan identitetski, naučni i kulturni faktor vojvođanskog društva. Otuda i njeno nestajanje zgodno zvuči na nivou političke poštalice pošto se, sudeći po izostanku bilo kakvih (re)akcija, stiče utisak da za VANU previše ne žale čak ni njeni nekadašnji članovi.

Među latentno ugroženim vrednostima ističe se i vojvođanska multikulturalnost. Međutim, da li i ona danas postoji? U čemu se ogleda? Nije li getoizacija vojvođanskih naroda započeta još 2009. osnivanjem Nacionalnih saveta koji su brzo postali instrumentima manjinskih upodobljavanja po meri aktuelnih (republičkih) partija na vlasti, te manjinskim zavodima za kulturu kojima su tradicije i stvaralaštvo manjinskih naroda, umesto afirmisanja, učinili još izolovanijim i usamljenijim. Multikulturalizam shvaćen kao politička fraza rezultirao je time da narodi Vojvodine više ne žive jedni sa drugima već jedni pored drugih. Proklamovana multietničnost i multikulturalnost (osim opet u domenu političkog opsenerstva) krhke su i ugrožene u meri koja ne bi smela biti ignorisana. Da li narodi koji žive u Vojvodini danas razumeju jedni druge? Da li iko podstiče učenje jezika? Zna se da je, u SFRJ recimo, elementarno poznavanje jezika vaših suseda bilo stvar pristojnosti i lepog građanskog vaspitanja? Šta se dogodilo i sa srpskim građanstvom u Vojvodini danas? Zbog blizine zemalja članica EU – Mađarske sa jedne, odnosno Rumunije i Hrvatske sa druge i treće strane – ne bi smeo biti zanemaren ni demografski aspekt pošto je proces ekonomskih migracija u Vojvodini neuporedivo masovniji ne samo u poređenju s ostatkom Srbije već i na mnogo širem, čak planetarnom nivou (u pograničnim delovima Pokrajine svakodnevicu čine zatvaranja škola, domova zdravlja, nestajanje i gašenje čitavih naselja)...

Promišljanje uzroka, sagledavanje posledica, artikulisanje mogućnosti i afirmisanje alternativa morali bi biti pokretači svake delatne društvene akcije – a naše društvo je, srećom, još uvek bolje od onih koji njime upravljaju. Mislite o tome...

BiH: "Dvije škole pod jednim krovom"

Segregacija d

Bosanskohercegovački srednjoškolci su prošle godine započeli borbu protiv jednog od najvećih problema u tamošnjem obrazovnom sistemu – segregacije. Prvu bitku su nedavno dobili u Jajcu

GENERACIJA KOJA MISLI:
"Profil slika" facebook naloga škole;
panorama Jajca;
protest đaka protiv podela (desno gore)

Učenici srednjih škola u Jajcu su nakon godinu dana istrajne borbe dobili bitku sa kantonalnim vlastima tako da ovaj grad neće dobiti školu koja bi kao pedeset i peta po redu funkcionisala po principu segregacije na osnovu etničke pripadnosti. To se, inače, naziva "dvije škole pod jednim krovom". Protiv takve prakse bore se veliki broj učenika, predstavnici međunarodne zajednice, a tu je i presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine koji je još 2014. godine po tužbi organizacija civilnog društva donio odluku da je organizovanje škola na etničkom principu i odvajanje učenika očit primjer diskriminacije. Srednjoškolci iz Jajca kažu da neće odustati od insistiranja da se potpuno ukinu "dvije škole pod jednim krovom".

Više od dvije decenije u BiH prisutan je ovaj sistem po kome djeca različitih nacionalnosti u istoj školskoj zgradi odvojeno pohađaju nastavu, imaju različite nastavne planove, profesore i obilježja u učionicama. Nacionalne stranke ne odustaju od tog modela i tamo gdje nije zaživio dovršavaju započeti proces razdvajanja učenika. Jajački srednjoškolci, od

eece i zdravog razuma

kojih je pobuna krenula, a koji su uglavnom hrvatske i bošnjačke nacionalnosti, zajedno pohađaju nastavu po hrvatskom planu iako su u osnovnoj školi učili po principu odvojenih nastavnih planova, hrvatskog i bosanskog. Takvim sistemom su zadovoljniji u odnosu na prethodni kojim su bili odvojeni. Predstavnici Vijeća učenika Srednje strukovne škole Jajce tvrde da se u odvojenim školama odgajaju mladi nacionalisti i da oni ne žele živjeti u takvom društvu jer su svjedoci da nacionalizam i loše politike tjeraju mlade ljude iz Jajca i BiH. U prilog tom stavu stoji podatak da je 80.000 mladih samo prošle godine napustilo tu državu, a jedan dio njih je tu odluku donio u potrazi za boljim obrazovnim sistemom.

“Ne želimo podjele. Svi se družimo zajedno i slažemo se. Nakon što smo bili odvojeni u osnovnoj, bilo je prekrasno kada smo počeli ići zajedno u srednju školu. Sve ćemo učiniti da nas ne podijele”, jasno je rekla učenica trećeg razreda Admira Kasumna na jednom od prvih protesta i naglasila da joj kao Bošnjakinja ne smeta šahovnica u okviru grba Herceg Bosne koji se nalazi na svjedočanstvu koje dobijaju na kraju školske godine. Njen godinu dana mlađi školski drug Ilica Jukanović predstavio je ostale zahtjeve u vidu kvalitetnog nastavnog plana i programa koji neće vrijeđati ničiji nacionalni sentiment. “Ne želimo da nam se dijele škole, ali to nije jedino.

Želimo da smo u školi svi ravnopravni. Želimo da Bošnjaci dobiju svoja svjedočanstva i nacionalnu grupu predmeta”, rekao je.

Do niza protesta srednjoškolaca iz Jajca, a zatim učenika i iz drugih bosanskohercegovačkih gradova, došlo je nakon što su zastupnici u Skupštini Srednjobosanskog kantona podržali inicijativu za osnivanje srednje škole u Jajcu na bosanskom jeziku. Kantonalna ministarka obrazovanja Katica Čerkez tada je naglasila da osnivanje mješovite srednje škole u Jajcu koja bi radila po nastavnom planu i programu na bosanskom jeziku ima podršku lokalne zajednice i Vlade SBK, a primjedbe javnosti na tu odluku mjesecima nije uvažavala. Umjesto toga, tvrdila je da su odvojene škole jedino moguće rješenje i da one nisu diskriminatorne jer odražavaju “čiste zajednice” na terenu. Na molbu srednjoškolaca za razgovor, Čerkez je rekla da ne razumije zašto ne žele da uživaju u raspustu i “idu u disko” umjesto da diskutuju s njom o diskriminaciji, te da smatra da je njihova borba – borba sa vjetrenjačama. “Ovo je pritisak međunarodne zajednice, a vi ste samo njihov mehanizam. Šta vam je? Pa, budite toga svjesni. Oni su vas samo iskoristili”, izjavila je ministarka Čerkez.

Njeni stavovi i izjave nisu se promijenili čak ni nakon što je zbog velikog pritiska javnosti odluka promijenjena tako da će u postojeće dvije škole, koje rade po hrvatskom nastavnom planu i programu, uz ranije uvedeni bosanski jezik i vjeronauku, djeci biti omogućeno da izučavaju

istoriju i geografiju BiH, a moći će izabrati i kako će izgledati njihova svjedočanstva.

Inače, predstavnici međunarodne zajednice godinama već upozoravaju na moralne i pravne probleme vezane za ovaj model, koji je nakon građanskog rata osmišljen kao privremen u periodu konsolidacije. Šef misije OSCA Džonatan Mur podsjetio je i na “mnogobrojna snažna protivljenja fenomenu ‘dvije škole pod jednim krovom’ u Bosni i Hercegovini”, te rekao kako se posvetilo puno vremena i resursa u suprotnom smjeru – “da ujedinimo škole, uštedimo resurse i podignemo kvalitet obrazovanja”.

Razdvajanje učenika po nacionalnosti je problematično i iz finansijskih razloga. Realnost u ovih pedeset škola je da imaju duplu administraciju, duple nastavnike i za predmete koji nisu nacionalna grupa predmeta, dvije pravne službe, dva direktora, dvostruke troškove.

Problem “dvije škole pod jednim krovom” specifičan je za Bosnu i Hercegovinu, baš kao što je specifično ono što u većini slučajeva nedostaje za rješavanje problema u ovoj državi – politička volja. Stručnjaci vjeruju da bi se problem mogao riješiti kroz rješavanje problema nastavnog plana i programa i da je ključ rješenja u kurikularnoj reformi koja bi donijela jedinstven plan i program za područje cijele zemlje. Takav nastavni plan bi djeci, ali i nastavnicima, pružao mogućnost da uče jedni o drugima, a fokusirao bi se na kvalitet, a ne na nacionalni identitet djeteta.

JOVANA PREŠIĆ

Evropsku uniju brane građani

“Vučić je kao premijer zemlje kandidata za pristup EU, Srbije, posetio nemačku saveznu kancelarku. A zatim je otputovao kod predsednika Rusije. To je u nemačkoj javnosti već izazvalo iritacije zbog pitanja na koju pak stranu zemlja hoće da se orijentiše. Osim toga na sastanak se gleda kritički ukoliko do njega dođe pred izbore. Tada je lako da se za domaću predizbornu kampanju iskoriste samo slike, a da se prećute kritičke izjave o tome da reforme vladavine prava tek predstoje”

Tokom dvodnevnog boravka u Srbiji, dr Mihaele Šrejer, potpredsednica Evropskog pokreta Nemačke i bivša komesarka za budžet Evropske komisije, održala je kao gošća regionalne kancelarije Fondacije “Hajnrh Bel” dva predavanja – jedno o evropskoj privrednoj politici i drugo o stanju EU nakon burnih i neizvesnih izbora u Holandiji i Francuskoj, kao i onih koji predstoje u Nemačkoj i Italiji.

Iako su ove teme nesumnjivo važne, pitanje koje je u Srbiji iznad svih drugih, a tiče se odnosa Srbije i Nemačke, svakako je ono o odnosima Aleksandra Vučića i Angele Merkel, odnosno o podršci koju mu je ona dala tokom predsedničke kampanje.

“Nemačka podržava Srbiju, proces pridruživanja te zemlje i demokratski i privredni razvoj zemalja Zapadnog Balkana. Aleksandar Vučić je kao premijer zemlje kandidata za pristup EU, Srbije, posetio nemačku saveznu kancelarku. A zatim je otputovao kod predsednika Rusije. To u nemačkoj javnosti već je izazvalo iritacije zbog pitanja na koju pak stranu zemlja hoće da se orijentiše. Osim toga se na sastanak gleda kritički ukoliko do njega dođe pred izbore u kojima se bira ličnost, a ne lista. Tada je lako da se za domaću predizbornu kampanju iskoriste samo slike, a da se prećute kritičke izjave o tome da reforme vladavine prava tek predstoje, da je za te reforme neophodna saradnja sa aktivnom javnošću i nevladinim organizacijama kao važnim partnerima i da su sloboda štampe i govora od velikog značaja”, kaže dr Šrejer u razgovoru za “Vreme”.

“VREME”: Evropska unija zasnovana je na privredi, usklađenim zakoni-

nima i zajedničkim vrednostima. Ali sa našeg stanovišta, i sa stanovišta još nekih zemalja kandidata, vrednosti su nekako zaboravljene. Ponekad se čini da Evropskoj uniji nije stalo do vrednosti nego samo do stavki koje treba “štiklirati” na polju ekonomije i zakonodavstva. Da li je moguće pristupiti Evropskoj uniji i ostati u njoj bez prihvatanja zajedničkih vrednosti?

MIHAELE ŠREJER: Ne. Evropska unija je vrednosna zajednica. Ona se temelji na vrednostima demokratije, poštovanja ljudskih prava, ravnopravnosti muškaraca i žena, zaštiti manjina, vladavini prava umesto samovolje. Pritom to nisu prazne floskule koje se deklamuju u okviru procesa pridruživanja ili se štampaju na luksuznom papiru i šalju u Brisel. To mora biti da se ukotvi i da zaživi u zakonima, institucijama, u procesu odlučivanja i u živoj demokratiji jedne zemlje. Ti politički kriterijumi moraju biti ispunjeni za pristup. Zato, dakle, odgovarajuća poglavlja 23 i 24 nisu nikakve pobrojane stavke, već je reč o tome da li će Srbija stanovništvu garantovati poštovanje elementarnih vrednosti liberalne demokratije. Upravo u toj oblasti je zato apsolutno neophodno da pregovore prate kritička štampa i nevladini akteri i organizacije.

Da li i kako Evropska unija treba da reaguje na događaje u zemljama članicama ukoliko su oni protivni zajedničkim vrednostima? Na primer u Mađarskoj, Hrvatskoj, Poljskoj?

Svakako. Evropska komisija može da pokrene postupak protiv povrede evropskog ugovora i da iskoristi novu proceduru za zaštitu vladavine prava. I ona

to i čini. Pokrenula je postupke protiv Mađarske i Poljske i u tome dobila podršku Evropskog parlamenta. Ali i zemlje članice i savezi stranaka u Evropi moraju preuzeti svoj deo odgovornosti za zajedničke vrednosti. Kao poslednja mera protiv nepoštovanja liberalnih vrednosti zemlji članici može se oduzeti pravo glasa u Savetu, mada je za to potrebna saglasnost svih ostalih zemalja članica. Ali, ideja Evropske unije kao zajedničkog poduhvata za garanciju mira i slobode zasnovana je na zajedničkim vrednostima i zato se te vrednosti moraju zaštititi od napada.

Kako je Evropska unija došla u situaciju da ima nekoliko “komplikovanih” državnih izbora u 2017. godini? Koji su faktori doveli do toga?

U Evropskoj uniji su, kao i u brojnim drugim zemljama, tokom proteklih godina populisti dobili na snazi. Oni polaze od individualnih strahova ljudi – od ekonomske globalizacije, od imigracije, zabrinutosti zbog globalnih konflikata – i kao odgovor propagiraju nacionalnu izolaciju. Oni se protive imigraciji, slobodnoj trgovini, protive se pluralizmu u društvu i liberalnim vrednostima i zagovaraju autoritarne režime i stilove vladavine. U Evropskoj uniji se takve stranke onda protive i članstvu njihovih zemalja u Uniji.

Da li je Bregzit bio “buđenje” za Evropsku uniju?

Da. I glasanje o Bregzitu i izbor Donalda Trampa za predsednika SAD predstavljaju “buđenje”. To je mnogim ljudima predložilo kakav je rizik posredi kada populističke stranke vode glavnu reč u državama članicama ili kada bi ušle u nacionalne vlade, i kada bi se Evropska uni-

Foto: Milovan Milenković

ja destabilizovala. Evropska unija je još od osnivanja pre 60 godina neverovatno uspešna. Period mira od Drugog svetskog rata, od već 70 godina, u kom žive većina državljana Unije i njihove porodice – toga vekovima nije bilo na ovom kontinentu. Većina ljudi ne želi da ugrožava život u slobodi i demokratiji u ekonomski veoma uspešnom delu sveta, nego želi da ga osigura. To je mobilisalo proevropske snage i od tada stranke koje su protiv EU gube, dok proevropske stranke i kandidati ostvaruju bolje rezultate na izborima i dobijaju. To su pokazali izbori u Austriji, u Holandiji i prvenstveno u Francuskoj.

Šta je sa Nemačkom? Postoji li slika o Angeli Merkel kao braniteljki Evropske unije?

Srećom, Evropska unija ima milione i milione "branilaca". Ipak su u demokratijama presudni građani i građanke. Njih u Evropskoj uniji s jedne strane predstavlja Evropski parlament, a s druge strane ih u Savetu predstavljaju njihove nacionalne vlade. I u Evropskom savetu – u krugu šefova država i vlada – Bregzit je delovao kao novi "lepak" koji spaja Evropsku uniju. To ne znači da odmah postoji konsenzus o najboljem odgovoru na neki politički izazov, poput recimo migracije. Naravno da, s obzirom na različite tradicije, vlastita istorijska iskustva i različite političke pravce vlada zemalja članica, dolazi do sukoba, previranja. Ali i u tome je princip EU sjajan: ne fokusiramo se na razlike i

ne dozvoljavamo da nas one podele, već gradimo na bazi onoga što nam je zajedničko. Zbog toga je Unija u tih 60 godina integracije postigla uspeh koji je postigla.

Koliko je jak pokret protiv Evropske unije u Nemačkoj?

To se zapravo ni ne može nazvati "pokretom" protiv EU. Postoji jedna antievropska stranka (AfD – Alternativa za Nemačku). Ona se formirala tokom evropske dužničke krize, jer se protivila pomoćnim merama, npr. za Grčku, zbog finansijskog rizika po nemačke poreske obveznike. Sada dužnička kriza i pomoćne mere nisu više aktuelna tema i od 2015. je njihovo glavno pitanje migracija. Ta stranka je ksenofobična i sve više ide udesno. Ali, srećom, broj pristalica opada. Prema poslednjim anketama, oni bi na septembarskim parlamentarnim izborima mogli da dobiju sedam odsto glasova. Osim levičarske stranke, koja opet nije protiv EU već uvek zagovara stav po modelu "da, ali...", sve ostale stranke su jasno proevropske, a najviše Zeleni.

Nemačka je jedna od najbogatijih zemalja EU. Da li to stvara neki vid neravnoteže unutar Unije?

Nemačka ima daleko najveći broj stanovnika u Evropskoj uniji i najveću ekonomiju. Stoga Nemačka ima veliki uticaj na opštu privrednu situaciju u Uniji. Kada privreda u Nemačkoj cveta, to je pozitivno za celu zajednicu – kroz direktne nemačke investicije u drugim

zemljama članicama, kroz radna mesta u Nemačkoj, kroz uvoz iz drugih zemalja EU i kroz izvoz, naročito kad je u pitanju izvoz kapitalnih dobara za dalju proizvodnju. U Nemačkoj je privredni dohodak po glavi iznad proseka za EU – kao npr. i u Austriji i Holandiji. Najveći je u Luksemburgu i Irskoj. Ali i neke regije u zemljama članicama iz Srednje i Istočne Evrope, koje su Uniji pristupile tek 2004. godine, već su daleko iznad proseka. Prag i Bratislava spadaju među 10 najbogatijih regija u Evropskoj uniji, a i uopšte se dohodak po glavi stanovnika u većini novih zemalja članica znatno povećao nakon pristupanja Uniji.

Koje je lekcije Evropska unija naučila tokom krize u Grčkoj? I šta će se naposljetku učiniti u vezi s tim problemom?

Pre krize, zemlje članice nisu dovoljno ozbiljno shvatale pravila i ciljeve za koordinaciju ekonomske i finansijske politike, iako su ih same odredile. Sada se to promenilo i pravila su stroža, naročito po pitanju smanjenja javnog zaduživanja i za bolju i transparentniju finansijsku politiku i upravljanje. Osim toga, u evrozoni sada postoji neka vrsta Evropskog monetarnog fonda (EMF). Odatle zemlje članice mogu da dobiju kredite u slučaju da na finansijskom tržištu ne bi više mogle da se refinansiraju pod prihvatljivim uslovima i ukoliko bez pomoći ne bi bile platežno sposobne, što bi imalo katastrofalne posledice po zemlju. Krediti iz MMF-a su za dotičnu državu veoma povoljni, jer za njih garantuju druge države iz evrozone. Ta međusobna solidarnost pokazuje da će Evropska unija, u slučaju nužde, pronaći rešenje i napraviti veliki korak u pravcu ekonomske i političke integracije. Za Grčku je to od velike pomoći. Ali ipak je ta pomoć povezana sa izvesnim uslovima, kako se ne bi ponovila situacija koja je dovela do finansijskog i privrednog problema u Grčkoj. Osim toga, Grčka iz budžeta Evropske unije dobija izuzetno velike dodatke za investicije. Tako da ja verujem da će Grci, uz vlastiti napor i uz pomoć Evropske unije, uspeti da izađu iz krize i ostvare privredni i socijalni oporavak – kao što su to uspele i druge države kojima je bila potrebna pomoć.

T. SKROZZA

Ratni zločinci su takođe Bude

“Pre ovog puta imao sam prilično pojednostavljenu sliku o tome ko su zločinci, a ko žrtve u bosanskom ratu. Međutim, kako su se informacije gomilale, shvatio sam da je i na srpskoj strani bilo mnogo nevinih žrtava, mada proporcionalno mnogo manje nego među Bošnjacima. Ipak su sve žrtve nečiji očevi, majke, deca, i sve zaslužuju isti tretman”, kaže za Vreme Mirko Gaspari, neformalni vodič grupe zen mirovnih aktivista i organizator njihove turneje po Bosni

Kada se pomene zen budizam, ljudi najčešće podrazumevaju da ova religija, nastala u Kini a danas najraširenija u Vijetnamu, Koreji i Japanu, podrazumeva uporno meditiranje, povlačenje iz materijalnog sveta i odustajanje od uplitanja u političke stvari. To najčešće i jeste tako, ali postoji jedan budistički red koji je kao prioritet usvojio mirovni aktivizam, kroz rad na širenju saosećanja, pomirenju i isceljenju u kriznim područjima i mestima masovnih stradanja. Red zen mirotvoraca (*Zen Order of Peacemakers – ZOP*) osnovan je u Sjedinjenim Državama i čine ga uglavnom zapadnjaci liberalnih stavova, a vuče korene iz protesta protiv rata u Vijetnamu. Danas ima ogranke širom Evrope, u Izraelu i Vijetnamu. Oni, za razliku od većine drugih redova, ne grade hramove, već meditiraju i izvode rituale na poprištima društvenih događanja kao što su antiratni protesti, a mnogo rade i sa beskućnicima – ne da bi ih preobratili, nego da pomognu koliko mogu i pokažu saosećanje. U Evropi, svake godine ritualno obilaze Aušvic i tamo izvođe ritual “svedočenja”, o kome će biti više reči kasnije u ovom tekstu.

Prošlog meseca, grupa od sedamdesetak članova ZOP-a obišla je Bosnu i Hercegovinu, gde su posetili Sarajevo, Srebrenicu, ali i selo Kravice, u kome su stradali srpski civili. Jedan od organizatora ove turneje i njihov neformalni vodič bio je Beograđanin Mirko Gaspari koji, iako nije službeno član ZOP-a, svojom biografijom objedinjava osnovne principe ovog reda. Ljudi koje zanimaju istočnjačke religije poznaju ga kao čoveka koji praktikuje zen već četrdesetak godina i kao urednika časopisa “Kulture istoka”, koji je izlazio osamdesetih godina i bio prva perio-

SAOSEĆANJE, POMIRENJE, ISCELJENJE: Grupa zen mirotvoraca u Sarajevu

dična publikacija te vrste na srpskohrvatskom jeziku. Sa druge strane, oni koji se bave politikom sećaju ga se kao jednog od najaktivnijih članova “Beogradskog kruga” i Građanskog saveza, a zatim političkog sekretara u ambasadi SAD u Beogradu tokom većeg dela devedesetih godina. “To je, naporedo sa zen budizmom, ta druga struja u mom životu – ja sam uvek bio politički aktivan”, kaže Gaspari za “Vreme”. “Radio sam za američku ambasadu jer su se u to vreme njihovi ciljevi – rušenje Miloševića i zaustavljanje rata u Bosni – poklapali sa mojim.”

Gaspari objašnjava da je organizacija turneje po Bosni bila prilično komplikovana, pre svega zbog teškoća u pribavljanju dozvola od lokalnih vlasti, naročito u Republici Srpskoj, za vršenje verskog obreda. Posle gotovo četiri godine priprema, mali konvoj minibusova sa oko

70 pripadnika ZOP-a – uglavnom Amerikanaca, ali i Kanađana, Holanđana, Belgijanca, Francuza, Italijana i Izraelaca – krenuo je put Sarajeva, gde su obišli Muzej ratnog detinjstva, tunel ispod aerodroma i položaje u brdima odakle je gađano Sarajevo, a zatim i masovnu grobnicu oko 250 srpskih civila u Istočnom Sarajevu. “Pre ovog puta imao sam prilično pojednostavljenu sliku o tome ko su zločinci, a ko žrtve u bosanskom ratu”, kaže Gaspari. “Međutim, kako su se informacije gomilale, shvatio sam da je i na srpskoj strani bilo mnogo nevinih žrtava, mada proporcionalno mnogo manje nego među Bošnjacima. Ipak su sve žrtve nečiji očevi, majke, deca, i sve zaslužuju isti tretman.”

Sledeća stanica na putu bio je Memorijalni centar u Potočarima, gde su obišli groblje na kome su sahranjene žrtve iz Srebrenice i nekadašnju bazu holan-

■ **Kako je izgledao ritual zen mirovnih aktivista koji su izveli u Potočarima, a zatim ga ponovili u Kravicama? “Prvo svi, koliko nas ima, napravimo krug – ako može da se sedne, sedne se, ako ne, stoji se”, objašnjava Gaspari (na slici). “Onda**

neko od lokalnog življa, a to je u Potočarima bio jedan Bošnjak, a u Kravicama jedan bosanski Srbin, ispriča šta se tamo desilo iz pozicije žrtve. Pre toga, svi meditiramo jedno petnaest minuta kako bismo se doveli u stanje neznanja – mi to zovemo *don't-know-mind* – kako bismo iz glave izbacili sve predrasude o onome što se dogodilo”

dskog bataljona UNPROFOR-a, koja je danas muzej. Kako je izgledao ritual koji su izveli u Potočarima, a zatim ga ponovili u Kravicama? “Prvo svi, koliko nas ima, napravimo krug – ako može da se sedne, sedne se, ako ne, stoji se”, objašnjava Gaspari. “Onda neko od lokalnog življa, a to je u Potočarima bio jedan Bošnjak, a u Kravicama jedan bosanski Srbin, ispriča šta se tamo desilo iz pozicije žrtve.” Pre toga svi meditiramo jedno petnaest minuta kako bismo se doveli u stanje neznanja – mi to zovemo *don't-know-mind* – kako bismo iz glave izbacili sve predrasude o onome što se dogodilo. Kada saslušamo svedočenje, sledi novih petnaest do dvadeset minuta meditacije tokom koje svako pokušava da saoseća sa žrtvom. To je praćeno međuverškim pevušenjem molitvi – muslimanskih na arapskom, katoličkih na engleskom, pravoslavnih na starogrčkom (Kirije eleison) i, naravno, budističkih i hinduističkih molitvi. To predstavlja odavanje počasti žrtvama. Onda izađe neko i govori o krvnicima. U ovom slučaju, ja sam pripremio jedan kraći tekst o Ratku Mladiću koji je neko drugi pročitao.”

Gaspari kaže da je cilj ovog dela rituala da se zločinac opiše sa humane strane, kao ljudsko biće. “U slučaju Ratka Mladi-

ća, u tekst sam uvrstio dve komponente: prva je da je sigurno bio veoma razočaran razbijanjem Jugoslavije i JNA. To je u njemu stvorilo gorčinu. A zatim, kada se njegova ćerka ubila, to ga je svakako odvelo u još dublju gorčinu”, objašnjava Gaspari. On, međutim, naglašava da taj pokušaj razumevanja i saosećanja sa ratnim zločincima ni u kom slučaju ne znači oprostaj ili opravdanje. “Niko u grupi nije zauzeo stav da ratnim zločincima ne treba suditi. Naprotiv, svi smatramo da doživotni zatvor predstavlja sjajnu priliku za pokajanje i meditaciju – nešto kao budistički manastir”, kaže on.

Prema budističkom shvatanju, tumači Gaspari, svaki čovek u određenim okolnostima može da postane ratni zločinac, fašista, kriminalac ili krvnik. “Svakom činu mržnje prethodi govor mržnje, a svakom govoru mržnje prethodi misao mržnje. Ljudi krenu tim putem zato što ne umeju ili ne mogu da se odupru takvim mislima”, kaže on. “Svedočenje o Ratku Mladiću u ovom kontekstu znači svedočenje da bi svako od nas u nekom trenutku mogao postati ratni zločinac. Na taj način, svako od nas preuzima odgovornost da li će se odupreti mržnji. A kao što je svako potencijalni ratni zločinac, u svakom čoveku, svakom svesnom

biću pa i u Mladiću, skriva se Buda. Samo što je u Mladićevom slučaju nešto krenulo jako loše.”

Na pitanje da li je obilazak bosanskih stratišta, osim za aktiviste ZOP-a, učinio nešto za dobrobit žrtava rata u Bosni, Gaspari odgovara da je u svemu učestvovala i grupa lokalnih mirovnih aktivista, uglavnom Bošnjaka i nešto Hrvata, ali i jedan bosanski Srbin. “I sebe, kao jedinog učesnika iz Srbije, vidim kao lokalca, jer je normalno da prema ratu u Bosni nemam ista osećanja koja bih imao da sam, recimo, Belgijanac, i svestan sam da nosim deo odgovornosti. Iako sam sve vreme bio angažovan protiv rata, plaćao sam porez i punio budžet iz koga su se, to smo svi znali, između ostalog isplaćivala Mladićeva plata i municija za bombardovanje Sarajeva. To sam pokušao da objasnim jednom Bošnjaku i rekao sam mu: ‘Molim te da mi oprostiš.’ On se rasplakao i zagrlio me. Kazao je da dvadeset godina čeka da mu neko iz Srbije, iz Beograda, to kaže. Većina Evropljana i Amerikanaca koji su tome prisustvovali bili su dirnuti, ali nisam siguran da su stvarno razumeli taj razgovor. Osim Nemaca, od kojih su neki bili potomci nacista. Njima je sve bilo jasno.”

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Same na izbegličkom putu

"Bila sam u devetom mesecu trudnoće. U avionu mi je pozlilo, teško sam disala i činilo mi se da ću se svakog trenutka onesvestiti. Sa beogradskog aerodroma odvezli su me pravo u bolnicu. Porodila sam se carskim rezom sledećeg dana. Bio je 24. februar 2016"

Neli Nokoda (27) je samohrana majka iz Kameruna. Sa ćerkom Majlis živi u iznajmljenom stanu u Beogradu, a finansijski je pomaže Komesarijat za izbeglice Ujedinjenih nacija (UNHCR). U Srbiji ima regulisan status azila. O ćerki se stara sama i usput se trudi da nauči srpski. Za sada nema posao. "Teško su mi izvodljive čak i jednostavne stvari, kao što su odlasci na časove jezika, jer nema ko da brine o Majlis", kaže Neli za "Vreme". "Mala deca traže mnogo pažnje, a kada im nešto treba, ne mogu da čekaju kao odrasli ljudi. Čak i kada bih imala posao, bilo bi komplikovano da ga uskladim sa brigom o ćerki, ali sigurna sam da bismo se nekako snašle."

PROKLETSTVO UGOVORENOG BRAKA

"Većina žena u Kamerunu ima ugovorene brakove", objašnjava Neli. "Kada porodica ima žensko dete, neretko se dogovor sa drugom porodicom napravi dok je devojčica još mala. Otac i braća devojčice traže određene stvari od porodice koja ima muško dete, i ako porodica budućeg mladoženje može da obezbedi ono što traže, uzimaju darove i obećavaju devojčicu. Datum venčanja utvrđuje se naknadno. To može biti i posle više godina." Ona dodaje da ženska deca u Kamerunu mogu da se obrazuju na fakultetskom ili nižem nivou, da rade i putuju. "Meni je majka tek kada sam završila srednju školu ispričala da postoji čovek za kojeg treba da se udam. Ja sam želela da nastavim školovanje." Pošto se žena uda, odluke o

daljem obrazovanju, uspostavljanju radnog odnosa i njenim drugim aktivnostima donosi suprug. "Imala sam sreće da me je tetka podržavala u želji da se dalje obrazujem. Insistirala je da ne mogu da se udam pre nego što završim školovanje. Upisala sam se na dvogodišnji tehnički koledž i diplomirala", priča Neli.

"Imala sam vezu još od srednje škole, ali podrazumevalo se da ne možemo da se venčamo, jer sam bila obećana nekom drugom. Međutim, desilo se to da sam neplanirano zatrudnela. Majka je bila ljuta i razočarana, ali je podržala moju odluku da zadržim bebu, iako smo obe znale da to znači da ne samo da ne mogu da se udam, nego i da moram otići iz zemlje."

SLUČAJNO U SRBIJI

"Kupila sam avionsku kartu sa preseđanjem u Beogradu. Bila sam u devetom mesecu trudnoće. U avionu mi je pozlilo, teško sam disala i činilo mi se da ću se svakog trenutka onesvestiti. Porodila sam se carskim rezom sledećeg dana. Bio je 24. februar 2016. godine", objašnjava Neli.

Ona je sa aerodroma prebačena direktno u bolnicu, u kojoj je provela nekoliko dana. "Među zaposlenima u bolnici bilo je i ljubaznih i neljubaznih ljudi. Medicinska sestra koja nam je donosila hranu donela bi ostalim ženama tanjir sa priborom, a meni hranu zamotan u papir. Bila sam šokirana, ali pošto nije znala engleski, nismo o tome razgovarale." Nekoli-

ko dana posle porođaja, Neli je sa bebom premeštena u izbeglički kamp Krnjača. "U kampu je bilo hladno. Majlis i ja smo bile smeštene u sobu sa mnogo kreveta, koja je tada bila prazna. Tamo smo provele samo jedno veče, jer sam zbog komplikacija koje su usledile za carskim rezom vraćena u bolnicu."

Iz bolnice su Neli i Majlis premeštene u Materinski dom, gde su provele osam meseci. "Tamo sam naišla na dobre ljude, a bila je tu i jedna žena iz Gane, sa kojom sam puno razgovarala", priseća se ona. "U tom periodu bila sam zbunjena i zabrinuta: pitala sam se kako sam došla u ovu situaciju, zašto je moj život ovakav, zašto moram kroz sve ovo da prolazim... Nikad nisam mislila da ću završiti u Srbiji, ali sam znala da ne mogu dalje, utoliko pre što sam u tom periodu imala i zdravstvene komplikacije." Kada je shvatila da ne može da nastavi put sa tek rođenom bebom, Neli se prijavila za azil. "Postojala je mogućnost da budem vraćena u Kamerun. Ne mogu da zamislim kako bi mi život izgledao da sam se u svoju zemlju vratila sa vanbračnim detetom. Odahnula sam kada se ispostavilo da mogu ostati u Srbiji."

U AZILU

Neli kaže da u Srbiji za sada može ostvari većinu svojih potreba, a finansijska pomoć koju dobija od Komesa-

DALEKO OD KUĆE: Neli i Majlis u Beogradu

Foto: Milovan Milenković

rijata za izbeglice UN-a omogućava joj da se stara o bebi. "Znam da moj život nikad neće biti onakav kakav bi bio da sam bebu mogla da rodim i odgajam u svojoj zemlji. Često poželim da su majka, tetka i sestre pored mene, ali znam da je ovo bio jedini način da bebu rodim i zadržim." Međutim, izazovi u osmišljavanju života u Srbiji za Neli tek predstoje.

Kao samohrana majka, ona se nalazi u socijalno i ekonomski posebno osetljivoj grupi. U Srbiji još uvek ne postoji jedinstvena pravna definicija samohranog roditelja, kao ni prihvaćeni kriterijumi na osnovu kojih bi neko mogao da stekne taj status. Treba imati u vidu da je, čak i u okolnostima kada se ne radi o samohranim roditeljima-izbeglicama, uključivanje na tržište rada otežano činjenicom da postoji izazov samostalnog staranja o detetu, dok samohrane roditelje zakon prepoznaje samo kroz pojedina prava, kao što je pravo na alimentaciju.

"Ovde imam slobodu i krov nad glavom. Sada je preda mnom zadatak da organizujem samostalan život za sebe i dete", priča Neli. "Trenutno sam potpuno posvećena staranju o Majlis, ali nadam se da ću uskoro početi i da radim. Pre dolaska u Srbiju, držala sam časove francuskog i radila u prodavnici. Trudim se da,

Položaj žena u Kamerunu

Kamerun je centralnoafrička država u razvoju. Prema pokazateljima humanog razvoja Programa za razvoj UN, Kamerun se nalazi u grupi država sa najnižim stepenom razvoja, na 153. mestu je od 188 država (Srbija se nalazi u grupi država sa visokim stepenom razvoja).

Posle proglašenja nezavisnosti 1960. godine, u Kamerunu je uspostavljen pravni sistem koji funkcioniše paralelno sa običajnim pravom. Etničke grupe pridaju veliki značaj lokalnim običajima i tradicijama, što često ima poguban uticaj na status žena. Prinudni brakovi su rasprostranjena pojava. Izveštaj Stejt departmenta pod naslovom "Denial of Fair Public Trial" (Odbijanje pravičnog javnog suđenja) navodi da "običajno pravo prividno pruža jednakost prava i statusa, pri čemu muškarci mogu ograničiti ženska prava u vezi s nasleđivanjem i zapošljavanjem, dok neka tradicionalna prava tretiraju supruge kao ličnu svojinu muževa." Zakon dozvoljava mužu da se usprotivi želji supruge da iskoristi pravo na rad. Ukoliko suprug proceni da se poslovne aktivnosti supruge kose sa interesima domaćinstva i porodice, suprug ih može prekinuti slanjem obaveštenja pisarnici privrednog suda.

Žene nemaju mogućnost da zahtevaju razvod. Muževi mogu da ga zahtevaju, a zakonski se prepoznaje samo razvod na osnovu krivice za ozbiljnu i ponavljajuću povredu bračnih obaveza. Na nekim običajnim sudovima muževi nisu dužni da objašnjavaju razloge za razvod, niti ih sud obavezuje na plaćanje alimentacije.

Prema podacima WHO i UNFPA, do 20 odsto žena u Kamerunu žrtve su tradicionalnih praksi genitalnog sakaćenja i pegljanja grudi. Ova praksa pogađa ne samo devojčice iz tradicionalno-plemenskih, već i iz hrišćanskih sredina na severu, jugozapadu i severozapadu države. Abortus je zabranjen, osim u slučajevima silovanja i kada usled zdravstvenih komplikacija postoji potreba za prekidom trudnoće.

u meri u kojoj to vremenski dozvoljava briga o detetu, steknem dodatne veštine koje bi mi pomogle da se zaposlim. Zimus sam pohađala kurs friziranja, a idem i na časove srpskog. Majlis je i na časovima sa mnom." Za budućnost Neli ima skro-

mne želje i pozitivna očekivanja: "Verujem da će se sve nekako srediti. Nadam se da ću se zaposliti, početi da stičem prijatelje u Srbiji i da ću uspeti da odgajim dete u zdravim okolnostima."

JOVANA GEORGIEVSKI

PUKOVNIK I NJE

Sarajevski atentat toliko je pun sudbonosnih, zapanjujućih slučajnosti i nelogičnosti da je naprosto morao uspeti. Stvarna uloga Apisa u svemu tome spada u njegove najveće tajne ponesene u grob. Ipak, neme ni najmanje sumnje da se – makar i posredno i iz velike daljine – Crna ruka osetila u događaju koji će postati povod za do tada najveće krvoproliće u istoriji. “Bio sam pozitivno uveren da će se Rusija boriti ako nas Austrija napadne”, rekao je kasnije Apis

Da li se, dok je sa povezom na očima slušao postrojavanje streljačkog stroja u zoru 26. juna 1917, Dragutin Dimitrijević Apis sjetio svojih drugova? Onih koje je petnaestak godina prije poveo u napad na Dvor kralja Aleksandra Obrenovića; onih čije su kosti ostale rasute u komitskim akcijama, Kumanovskoj, Bregalničkoj, Cerskoj, Kolubarskoj i drugim bitkama; onih što će osuđeni na Solunskom procesu zbog njega ubrzo biti pogubljeni ili započeti robijaški život?

“Voleo je svoje prijatelje, ali ih nije štediti. Kako god što ih je revnosno pomicao ka sve višim činovima, tako ih je isto revnosno uvlačio u najopasnije poduhvate

u kojima su mogli i glavu izgubiti. Kao i svi fanatici i on je više cenio uspeh stvari, nego život ljudi. (...) Ako je izlagao svoje prijatelje, Apis nije ni sama sebe čuvao”, piše Slobodan Jovanović.

Vođa mora osjetiti bar dio opasnosti s kakvom se susreću njegovi ljudi – tako stvara sud o njima i legende o sebi. Da od drugih ne traži ništa na što sam nije spreman, Apis je želio pokazati u Makedoniji ili na Kosovu gdje su, pred balkanske ratove, crnorukci djelovali punom parom u skladu sa stavom tri, točka četiri sopstvenog Ustava da se van granica Srbije bore “svim sredstvima protivu sviju neprijatelja”. Učešće u kakvoj rutinskoj akciji komita jedva da je bilo vrijedno rizika

– Apisu je trebalo nešto mnogo krupnije gdje će do izražaja doći njegov autoritet. Na kraju se, sa generalom Radomirom Putnikom, dogovorio da na Kosovu pokuša isposlovati podršku ili bar neutralnost Albanaca kada započnu operacije protiv Turske.

“U maloj grupi mogao se poznati jedan krupan čovek odeven u čudnu mešavinu arnautskog odela i srpske oficirske uniforme, razume se sa obligatnim kečedom na glavi. To beše Apis. On je imao jedan cilj pred sobom i išao je pravo k njemu, bez obzira na sve drugo”, piše crnorukac, potpukovnik Milan Zavađil.

Zajedno sa članovima Vrhovne centralne uprave Crne ruke, Bogdanom

GOVI POKOJNICI

KOLEKTIVNI PORTRET: Apis i drugovi

Radenkovićem i Apisom, Zavađil se početkom septembra 1912. tajno prebacio na Kosovo. Na osnovu ranije date bese, albanske veze su trojku iz Srbije odvele švcerskim stazama između turskih patrola do mjesta sastanka sa kačaćkim vođama Isom Boljetincem i Sadikom Ramom – do jedne ledine kod Kosovske Mitrovice i manastira Devič. Teški razgovori puni eufemizama i okolišavanja nisu urodili plodom. Ipak, Apis se pun optimizma vratio u Srbiju.

Svega tri nedjelje kasnije, dva iznenadna, razarajuća udarca oborila su šefa Crne ruke. Prvi je pogibija nećaka Aleksandra Sanje Živanovića u komitama; za tog dvadesetogodišnjeg studenta

arhitekture, kao i za sve članove porodice svoje sestre Jelene, Apis je bio izuzetno vezan. U isto vrijeme i sam se našao na ivici smrti dobivši maltešku groznicu, najvjerojatnije od neprokuhanog mlijeka popijenog na Kosovu.

Ma koliko zazirao od Apisa, princ Aleksandar Karađorđević se osjetio obavezanim da plati dolazak liječnika specijaliste iz Berlina. Nakon svega što je iskusio od crnorukaca, prestolonasljednik je dobro pazio da im se ne zamjera bez preke potrebe. Pogotovo – ne u predvečerje rata.

SVI PRSTI CRNE RUKE

Slijedeći prethodna uputstva teško bolesnog vođe, Crna ruka je u jesen 1912.

nastavila da čvrsto steže gušu vojske i Vlade.

“Političari se ustežu da prihvate odgovornost za rat, iako ga smatraju neophodnim i neizbežnim”, rekao je Apis na posljednjoj sjednici Vrhovne centralne uprave pred početak Prvog balkanskog rata. “Ja ih ohrabrujem koliko god mogu i lično i preko drugih, ali i vi to morate da radite. Stupite u vezu sa svakim ko ima uticaja i ohrabrite ga koliko god možete. (...) Zato dajte upute svojim drugovima i prijateljima da u prvim bitkama na granici ne čekaju komandu odozgo, nego da odmah požure u pomoć susjednim jedinicama...”

Apisovu instrukciju kapetan Vojin Tankosić je izvršio na osebujan način: u namjeri da vladu Nikole Pašića stavi pred svršen čin, 2. oktobra 1912. napao je na čelu svog komitskog odreda tursku karaulu kod Merdara i tako, tri dana prije službene objave rata, započeo borbe. Mada je svojom akcijom direktno prekršio naređenje da se infiltrira u neprijateljsku pozadinu i to u trenutku kada su srpske jedinice tek izlazile na polazne položaje, Tankosić ne samo da nije kažnjen, već je ubrzo unaprijeđen i odlikovan.

Sa fotografija tog prenapetog, prekog, agresivnog oficira i paravojnog komandanta zrače čista bezobzirnost i netrpeljivost. Naravno, svoje samovoljno i drsko ponašanje – uglavnom bez ikakvih posljedica – Tankosić je dugovao dominaciji Apisove klike u vojsci. Međutim, u Prvom balkanskom ratu, koji su toliko zazivali, on se zajedno sa većinom crnorukaca istinski istakao hrabrošću i ogromnim ličnim požrtvovanjem.

“Rat sa Turskom izneo je crnorukce na veliki glas”, piše Jovanović. “Dobra sprema i dobar duh naše vojske pripisivani su poglavito njima u zaslugu. U borabama oni su prednjačili primerom, i ostavili neke od svojih glavnih ljudi na bojnom polju.”

Ali, u isto vrijeme, izbila je u javnost i svirepa, duboko uznemirujuća strana Crne ruke, karakteristična za svaku

FIGURE DRAMATIS KRAJA JEDNE EPOHE: Vojin Tankosić, Sofija i Franc Ferdinand, Gavrilo Princip, srpska vojska u Balkanskim ratovima

sličnu grupu iznad zakona. Naime, član Vrhovne centralne uprave major Vladimir Venić ne samo da je brutalno ubio svog vojnika zbog navodne neposlušnosti, već i nekažnjeno nastavio službu.

“Kad ga je pogodio u vilicu, taj vojnik Ljubomir Nešić, otac dvoje dece, kleknuo je na kolena i molio svog majora i komandanta i kazao: ‘Ne – gospodine majore, možda ću ovu ranu i preboleti. Ali i posle toga major Vemić je ispalio dva metka i ubio ovog čoveka’, izrečeno je u skupštinskoj debati februara 1914, kada ni poslije godinu dana vojni organi nisu povelili nikakav postupak.

Pod pritiskom javnosti, Vemić je osuđen na deset meseci zatvora. Iako je kazna bila sprdnja, iza rešetaka nije proveo ni dan – odmah je pomilovan i još odlikovan. On nije bio jedini oficir koji je na taj način okrvavio ruke – na primjer, za kapetana Vojislava Bugarskog tvrdilo se da na duši ima sedam svojih vojnika. Stariješine su, također, potpuno slobodno šamarale i batinale; u tom kontekstu prozivan je i Živko Topalović, rezervni poručnik i socijaldemokrata. Inače, sadizam i bahatost tolerirale su i vojne i civilne vlasti, a u onim rijetkim postupcima poput

onog protiv Vemića, crnorukcima je uspijevalo da uz pripadnika sopstvene klike zaštite i druge oficire, te tako steknu nove dužnike.

U međuvremenu, Srbiju je čekao još jedan, Drugi balkanski rat. Srpska vojska je od početka oktobra 1912. do kraja maja 1913. zauzela Makedoniju, Sandžak, Kosovo i veliki dio albanskog teritorija. No, kad se zbog pritiska velikih sila morala povući iz novoformirane Kneževine Albanije, otvoren je problem predratnog ugovora sa Bugarskom. Konkretno: ustupanja Sofiji Makedonije istočno od Vardara. I za crnorukce i Nikolu Pašića tako nešto nije dolazilo u obzir. Ali dok su prvi – uvjereni da je sukob neizbježan – zahtijevali preventivni rat protiv Bugarske, premijer se uzdao u arbitražu ruskog cara Nikolaja II.

“Crnorukci su uzbunili celu Vrhovnu komandu protiv Pašića; u njoj menaži čak ni mlađi oficiri nisu se ustezali da kritikuju našu diplomatiju, koja je, po njihovom mišljenju, dovodila u pitanje naše ratne tekovine”, sjećao se Jovanović. “Među crnorukcima bilo je i takvih koji su u poverenju govorili da bi Pašića, zbog njegove pogrešne politike, valjalo ubiti.”

Pritisku Apisove ekipe podlegla je kompletna Vrhovna komanda, uključujući i generala Živojina Mišića, pomoćnika vojvode Putnika i čovjeka koga su oficiri zavjerenici poslije prevrata 1903. na nekoliko godina istjerali iz vojske.

“Preovlađivalo je mišljenje da Bugare treba napasti bez ikakvog odlaganja zbog njihovog izazivačkog odnosa prema nama, a naročito zbog povreda demarkacione linije”, piše Mišić.

Krizu je riješio iznenadni napad Bugarske 29/30. juna 1913. i njen slom u Drugom balkanskom ratu. No, crnorukci nikad nisu oprostili Pašiću velike žrtve na Bregalnici i drugim bojištima.

APISOVI I PAŠIĆEVI PRIORITETI

“Što me niste pustili da umrem”, rekao je Apis sestri Jeleni, po buđenju iz kome, saznajući da su mu pored nećaka poginuli zet i brojni prijatelji.

Liječenje je nastavio u Berlinu, gdje su mu se – ako je suditi po tonu pisanja crnorukaškog “Pijemota” – dopali državni militarizam i oficiri organizirani u kustu. A još više – Miloš Bogićević. Ovaj visoko obrazovani srpski diplomata, gotovo poistovjećen sa Nijemcima, Apisu

je mnogo pomogao da se izbori sa apatijom. Za vrijeme Prvog svjetskog rata, Bogićević će dezertirati iz službe i poslije, u Njemačkoj, svaljivati odgovornost za početak krvoprolića na Srbiju i Rusiju. Što su bili razlozi da se u Beogradu protiv njega ne pokrene postupak za izdaju, nikad nije utvrđeno – poslije ratni pokušaj direktno je stopirao lično Aleksandar...

Ali, to se tek trebalo dogoditi: tokom berlinskih dana, Apis je uz pomoć Bogićevića održavao vezu sa Crnom rukom ograničenu na najvažnije informacije i instrukcije. Kako se organizacija nalazila u naponu snage, njen lider je stigavši 1913. u Beograd zauzeo položaj šefa Obavještajnog odsjeka Generalštaba.

“Još se nije oporavio od svoje bolesti, još je vukao tragove otrova u organizmu”, piše Jovanović o Apisu sredinom 1914. “Na nogama još nije bio siguran; umotane u uvijače, one su izgledale otečene. Zbog nedovoljnog kretanja bio je stao da se goji. Imao je tamno bleđu boju i glava mu je bila gotovo sasvim ćelava. Sedeći za stolom, sa svojim ogromnim trupom, on je, po rečima jednog stranog novinara, ličio na kakvog

ogromnog Mongola.”

Vojska iz koje je Apis otišao nije bila ista kada se vratio. Na slikama prije balkanskih ratova poziraju oficiri čija nadutost odražava život na utabanoj stazi sigurne egzistencije i formalnog napredovanja po pravilima službe; samo su najstariji među njima znali što je rat iskusivši na početku karijere gorčinu poraza protiv Turske 1876. i Bugarske 1885. Fotografije starješina nakon 1913. djeluju sasvim drugačije. Tu se nalaze samo-svjesni ratni pobjednici, homogenizirani krvavim iskustvima iz dobijenih bitaka i osjećajem da im otadžbina duguje zahvalnost zbog duplog uvećanja teritorija. Ma koliko tvrdili da ih “politike ne zanima”, njihov uticaj na javni život zemlje postao je veći nego ikad, a pogotovo Apisa i Crne ruke kao samozvane avangarde čitave vojske.

Seizmografski osjećajući svaku pukotinu i pomjeranja u tektonici vlasti, Pašić nije gubio vrijeme. U namjeri da vojsku ograniči na kasarnu, Vlada je proljeća 1914. na inicijativu Stojana Protića, arogantnog i autoritarnog ministra unutrašnjih poslova, usvojila Uredbu o prioritetu. Na prvi pogled, taj akt je samo

davao prvenstvo predstavnicima civilne vlasti ispred oficira prilikom zvaničnih svečanosti – i ništa više. No, pravi smisao Uredbe sastojao se u nečem drugom: udarivši protokolarnu šamarčinu oficirskom koru, Pašić i Protić su htjeli pokazati tko je “gazda od države” i tako u korijenu sasjeci po sebe krajnje neugodne inicijative Crne ruke za uvođenje vojne uprave u Novim oblastima (Makedonija, Kosovo i Sandžak).

“Preko grobova palih za slavu i napredak Srbije, preleće satanski smeh štrebera, koncesionara, liferanata, klasolovaca i partijske posvojdadi...”, pisao je crnorukaški “Pijemont”.

Kriminalni grabež korumpiranih radikalnih kadrova zaista je dosegao skandalozne razmjere. Nemoćni da ospore navode “Pijemonta” i drugih novina, Pašić i Protić su odgovorili protuoptužbama da crnorukci preko vojne uprave u Novim oblastima žele preuzeti vlast u Srbiji.

“U istoriji su svi vojni režimi i sve vojne diktature zabeleženi najcrnjim slovima. Gde god se vojska mešala u politiku, tu ništa nije valjalo”, pisao je list “Balkan”.

Zapravo, strah od prevrata je potvrdio da su crnorukci imali iza sebe

kompletan oficirski kor – uključujući i Generalštab – razbješnjene zbog Uredbe o prioritetu. Apis ne bi bio to što jeste kada bi propustio da iskoristi takvu priliku.

“Uputio sam drugove u Skoplju da oteraju kotarske i okružne načelnike kako bi privremeno preuzeli policijsku vlast”, rekao je kasnije o svom pismu istomišljenicima u Makedoniji.

Drugim riječima – da izvedu neku vrstu ograničenog puča. Međutim, ništa više nije bilo kao 1903: vlast u zemlji imala je legitimitet potvrđen na izborima, a oficiri – konačno i sa mukom stečene privilegije i ugled.

“Ovde nema ni jednog čoveka koji bi se složio sa predlogom vašim o postupku o danom slučaju”, pisao je Apisu potpukovnik Dušan Glišić iz Skoplja. “Sa njim bi se napravila grdna šteta, doveli u pitanje najbitniji interesi zemlje.”

Čini se i da Apisu, ionako bez određenih političkih koncepcija, nije bilo jasno što bi stvarno mogao dobiti pučem. Zato djeluje da je harangiranjem na protjerivanje radikalskih činovnika iz Makedonije “sa svim kuferima”, isključivo namjeravao motivirati crnorukce da što jače pritisnu Pašića.

“Ja sam, na kraju krajeva, ovim pismom (prijateljima u Skoplju) u stvari očekivao da će oni učiniti mnogo više kad im ja ovako krupnu stvar tražim, no što bi to učinili da sami biraju sredstva, a znao sam i to da će oni naći sredstava da me zadovolje a da me i ne poslušaju”, izjavio je Apis na Solunskom procesu.

Nije se prevario: pod konstantnim crnorukaškim, ali i pritiskom ostalih oficira, general Petar Bojović je u ime Komande trupa Novih oblasti i sa saglasnošću vojvode Putnika službeno zatražio izmjenu Uredbe o prioritetu. Tako se pokazalo da Vlada nema podršku vojske, a sve je dodatno zaoštrilo Apisovo mešetarenje sa stranačkim prvacima opozicije.

“Apis je bio nepovjerljiv, ali nije bio povučen i nepristupačan”, opisuje Slobodan Jovanović šefa vojne službe u njegovom štabu. “Uvek je bio raspoložen i oran za razgovor. S vremena na vreme pojavljivao se i koji od političara: tada bi Apis naredio da se niko drugi ne pušta i ostao sa svojim posetiocem nasamo.”

Ukratko: na temelju nezadovoljstva

vojske i glasina o puču, Apis je okupio, ohrabrio i uvjerio opoziciju da je nastupio pravi trenutak da zajednički obore Pašića.

Činilo se da je to gotova stvar. Najprije je kralj Petar – kao državni poglavar – otvoreno stao na stranu crnorukca i vojske. Zatim se uslijed opstrukcija opozicije, Vlada našla u blokadi jedva održavajući tanku i nesigurnu većinu u Skupštini. Stjerani svim ovim u čošak, Pašić i Protić su izmijenili Uredbu o prioritetu usvajanjem gotovo svih zahtjeva vojske – ubuduće, činovnici će imati prvenstvo samo kao posebni izaslanici Vlade. Ali, za Apisa i opoziciju to je bio znak slabosti, pa se kriza nastavila. Na kraju, Pašić je ponudio ostavku kralju Petru koju je ovaj sa velikim zadovoljstvom prihvatio.

A onda se Apisov trijumf pretvorio u težak poraz. Pašićevo bezrezervno zastupanje interesa Rusije na Balkanu pokazalo je svoju pravu vrijednost – kralj Petar mu je ponovo morao povjeriti mandat na žestoko insistiranje ruskog ambasadora Nikolaja Hartviga. Dakle, ne samo da su radikalski činovnici ostali u Makedoniji, već se u Pašićevim rukama našla i organizacija parlamentarnih izbora u avgustu 1914, što u Srbiji tada, kao i danas, ima neprocjenjivu vrijednost. Još gora po Apisa bila je faktička abdikacija starog monarha u čijim je očima vođa Crne ruke godinama predstavljao personifikaciju vojske; osramoćeni i nemoćni kralj Petar

prenio je najveći dio svojih ovlaštenja na sina Aleksandra. On se, inače, za čitavo vrijeme krize zbog Uredbe o prioritetu držao Pašića i radikala. Sada je kao regent i vrhovni komandant konačno Apisu mogao stati na crtu.

SARAJEVSKA MISTERIJA

Dok se nosio sa Pašićem i Protićem, Apis je vodio vojnu obavještajnu službu oslanjajući se na mrežu agenata u Hrvatskoj i, posebno, Bosni i Hercegovini.

“Rukovođen patriotskim osećajima, ali bez pravog političkog razumevanja, on je mislio da su teroristički načini jedini podesni za postignuće naših nacionalnih ciljeva”, piše Jovanović o Apisu kao šefu vojne obavještajne službe. “Ti načini imali su uspeha u Turskoj, ali on nije razumeo da Austrija nije Turska.”

Program Crne ruke o jugoslavenskom ujedinjenju upućivao je Apisa i na grupe nacionalno-revolucionarne omladine. Neke od tih mladića lično je upoznao poput Oskara Taratalje, studenta iz Dalmacije u Zagrebu, ali ne i Gavrilu Principa, pripadnika Mlade Bosne. Možda je trebalo, jer se baš taj blijedi i krhki gimnazijalac iz Bosanskog Grahova spremio da ubije austrougarskog prestolonasljednika Franca Ferdinanda.

Za Apisa svakako nije bila tajna da zadrhti i bigotni habzburški nadvojvoda smatra Srbe, zajedno sa svim ostalim Južnim Slavenima, za podljude; znao je i da

Konrad fon Hecendorf, njegov štićenik i načelnik Generalštaba austrougarske vojske, neumorno zahtjeva rat protiv Srbije.

“Ja sam osećajući da se Austrija sprema za rat sa nama mislio da će nestankom prestolonaslednika austrijskog Ferdinanda vojnička stranka i struja, kojoj je on na čelu bio, izgubiti svoju jačinu i da će na taj način ratna opasnost biti od Srbije otklonjena ili će bar za nešto biti odložena, te sam zbog toga angažovao Radu Malobabića, da prilikom zakazanog dolaska Ferdinandovog u Sarajevo organizuje atentat na njega”, stoji u Apisovom pismu iz zatvora Vojnom sudu za oficire napisanom tokom Solunskog procesa.

Ovo priznanje dugo je ostalo strogo čuvana državna tajana. Iako ga je dao u jasnoj namjeri da ucjeni Aleksandra i Pašića, te tako zaštititi sebe i druge optužene, Apis na pretresima nijednom nije

aludirao na te svoje riječi. Možda je smatrao da su prečutno ispunile svoju svrhu, možda su ga u to ubijedili tajni Aleksandrovi emisari apelirajući i na njegov patriotizam, a možda u osnovi i nisu bile istinite. Naime, ne postoji uvjerljiva indicija da je Malobabić – najpovjerljiviji Apisov agent u Austrougarskoj – imao ikakvu vezu sa Sarajevskim atentatom.

Izvjesno je zato nešto drugo. Saznao je da Franc Ferdinand 28. juna 1914. stiže u Sarajevo, Princip i njegovi drugovi iz Mlade Bosne, Trifko Grabež i Nedjeljko Čabrinović, tražili su od svog zemljaka, crnorukca Milana Ciganovića, oružje za atentat. Oduševljen, on je Grabeža kao izaslanika trojke odveo majoru Vojinu Tankosiću, jednom od Apisovih najbližih suradnika.

“Jesi li ti taj? Jesi li rešen”, rekao je Grabež tokom istrage u Sarajevu da ga je Tankosić pitao. “Odgovorio sam na to: ‘Jesam.’ Onda me je Tankosić zapitao da li umijem da pucam iz revolvera – odgovorio sam odrečno. Tankosić se obratio Ciganoviću i rekao: ‘Daću ti revolver pa ih jedan dan vežbaj u pucanju.’”

Dozvolu da pomogne mladobosancima, Tankosić je svakako morao tražiti od Apisa. Možda su obojica još ranije razmatrala i poigravala se mogućnošću ubojstva Franca Ferdinanda... Ali to nipošto ne znači da stoje iza njegove organizacije. Naprotiv – da je šef Crne ruke imao plan ili bar čvrstu odluku o atentatu, sigurno

bi izvršenje povjerio iskusnim komitama, a ne golobradim bosanskim zanesenjaci-ma. Po svojoj prilici, sav zauzet političkim spletkama i kombinacijama protiv Pašića, Apis je rasijano odobrio Tankosiću da Principu i drugovima podijeli pištolje i nekoliko ručnih bombi, te da im organizira obuku u Beogradu. Vjerojatno i nije očekivao da će mladobosanci išta uraditi sem izazivanja kakvog incidenta u Sarajevu i tako unijeti malo nemira u Bosnu. Međutim, ubrzo mu je puklo pred očima kakve mogu biti konzekvence po Srbiju – iscrpljenu u balkanskim ratovima, politički podijeljenu i nestabilnu – ukoliko pokušaju, a kamoli izvrše atentat.

“Kad sam nakon nekog vremena malo bolje razmislio, odlučio sam vratiti mladice koji su otputovali i na svaki način sprečiti atentat”, navodno je rekao Apis svom kolegi crnorukcu pukovniku Čedi Popoviću. “To sam pokušao preko Đure Šarca, ali da odustanu oni nisu hteli ni da čuju.”

Sarajevski atentat toliko je pun sudbonosnih, zapanjujućih slučajnosti i nelogičnosti da je naprosto morao uspjeti. Stvarna uloga Apisa u svemu tome spada u njegove najveće tajne ponese-ne u grob. Ipak, nema ni najmanje sumnje da se makar posredno i iz velike daljine Crna ruka osjetila u događaju koji će postati povod za do tada najveće krvoproliće u istoriji.

Inače, kako su austrougarske vlasti saznale od pohapšenih atentatora za Tankosićevo ime, on je nakon austrougarskog ultimatumu Srbiji završio u pritvoru. Pašićeva vlada je i na taj način željela pokazati kooptivnost i spremnost na gotovo sve samo da zemlja izbjegne rat.

“Bio sam pozitivno uvjeren da će se Rusija boriti ako nas Austrija napadne”, rekao je kasnije Apis. “Kad je predan ultimatum, otišao sam da vidim Tankosića koji je zbog ultimatumu bio pritvoren u štabu Dunavske divizije. Da ga utešim rekao sam mu kako se ne bih bojao što je pritvoren, da će se naša braća sigurno zaratiti.”

Pokazalo se da je bio u pravu i Tankosić je ubrzo oslobođen. Scena za novi politički obračun tako je postavljena. Oni su uvijek prljavi i okrutni, a u izbjeglištvu – posebno.

FILIP ŠVARM

– Nastaviće se –

Ispravka i izvinjenje

U prvom dijelu feljtona “Kultura sećanja: Sto godina od smrti Dragutina Dimitrijevića Apisa”, “Vreme” br 1381, napravljena je gruba greška na koju je autoru skrenuo pažnju gospodin Duško Radosavljević. Naime, tamo gdje stoji socijaldemokratski poslanik “Kancelerović” treba da piše Kacleroviću. Izvinjavamo se zbog greške čitaocima i zahvaljujemo gospodinu Radosavljeviću.

Podgrevanje problematičnih teza

Postoji li korelacija ili ne, "Vreme" br 1381

I pored mog nastojanja da održim akademski nivo rasprave o jednom statističkom pitanju sa prof. Pavlom Petrovićem, ne uspevam. Priznajem da sam upao u zamku izmeštanja pitanja o ispravnosti statističkih podataka iz *Ankete o radnoj snazi*, kao *par excellence* statističkog, u polje podgrevanja problematičnih makroekonomskih teza koje su inače apsolvirane i od autoriteta kakvi su međunarodne finansijske institucije. O tome i o statističkim dokazima kasnije.

Povodom tvrdnje prof. Petrovića da mi je izračunao koeficijent korelacije između kretanja broja zaposlenih i časova rada, odgovorno tvrdim da nikada nismo razgovarali o takvoj temi (koja je i inače trivijalna), a još manje da mi je prof. Petrović (koji nije ni matematičar, ni statističar) računao neku korelaciju. Korelacija između broja zaposlenih i časova rada je notorna, ali niko ne bi mogao znati kakve to veze ima sa povezanošću stope rasta bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) i opšte stope rasta zaposlenosti (ili kretanja opšte stope nezaposlenosti). S druge strane, prof. Petro-

Cazes et al. 2011). U izveštaju "Western Balkan Labor Market Trends 2017" Svetske banke i Bečkog instituta za međunarodne ekonomske studije kaže se: "Specifically in the Western Balkan countries, a threshold GDP growth rate of almost 4 percent might be needed to keep the employment level stable...". Naime, u zemljama Zapadnog Balkana potreban je nivo od 4 odsto rasta BDP-a da bi se nivo zaposlenosti stabilizovao...". Rast BDP-a i rast opšte zaposlenosti mogu biti u raskoraku i kada ide brže BDP i kada ide brže zaposlenost. U najnovije vreme karakterističan je i u Evropi rast tzv. prekarizatske zaposlenosti koju ne prati rast BDP-a.

Ali zaboravimo na ova makroekonomska referisanja, koja prof. Petrović izgleda ne razume, i vratimo se još jednom čistoj statistici i evidencijama. Ovde dajem uporedni prikaz kretanja zaposlenosti iz dva nezavisna izvora:

U gornjoj tabeli dati su podaci o formalnoj zaposlenosti iz ARS-a i o registrovanoj zaposlenosti iz CROSO, bez sektora delatnosti Poljoprivreda i dela sektora Delatnost domaćinstva kao poslodavca koji

se odnosi na aktivnosti u poljoprivredi. Podaci su dati za godine 2012, 2014, i 2016, s tim što je za ARS dat podatak za 2014. godinu pre i posle revizije. Jasno se vidi da, kad se isključe prekarizatski poslovi u poljoprivredi, nema razlike između ova dva izvora. Zaposlenost je u periodu 2012–2016. povećana za 96 hiljada prema CROSO i za 103 hiljada prema ARS-u. U periodu 2012–2016, prema ARS-u, ukupna zaposlenost je povećana za 13 odsto, dok je rast formalne zaposlenosti bez poljoprivrede bio 5,5 odsto. Registrovana zaposlenost bez poljoprivrede je porasla za 5 odsto u

istom periodu. Formalna zaposlenost bez poljoprivrede čini cca 70 odsto ukupne zaposlenosti. Neformalna zaposlenost podleže uticaju brojnih faktora. Registrovana zaposlenost (CROSO), bez poljoprivrede, u periodu 2014–2016. povećana je za 5,9 odsto, a formalna zaposlenost bez poljoprivrede prema ARS-u povećana je za 4,9 odsto.

Usput, prof. Petrović je u nekom od predašnjih radova pokazao da ne razume koncept revizije, tvrdeći da ne mogu biti tačna oba podatka iz ARS-a za 2014. godinu, prvobitni i revidirani. Ne razume da se revizija i radi za jednu godinu unazad da bi se napravila veza između stare i nove serije podataka.

Izgleda da je po prof. Petroviću loša preporuka biti matematičar i statističar da bi se bavio ekonomijom i posebno makroekonomijom. Ne znam šta bi o tome rekli Keynes, Fridman, Štiglic i drugi najpoznatiji ekonomisti (koji su inače studirali matematiku i statistiku pre nego su započeli svoj rad u ekonomiji), ali znam šta bi rekao najpoznatiji profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu koji je bio predsednik komisije i obrađivač referata za moje sticanje najvišeg naučnog zvanja (naučni savetnik) iz oblasti ekonomije. Ako već prof. Petrović ocenjuje kvalifikacije bavljenja ekonomijom onda je bolje da idemo *sub specie* o tome ko je stručnjak za pitanja tržišta rada. Ne sećam se gde i kada je prof. Petrović pomenut kao stručnjak te vrste i neće biti da je on dokazao da je argumentacija prof. Arandarenka (koji je i konsultant Evropske komisije za pitanja tržišta rada) pogrešna. Ja sam bio taj, koji je uveo *Anketu o radnoj snazi* u naš statistički sistem još daleke 1994. godine. ¶

DR MILADIN KOVAČEVIĆ,
direktor, Republički zavod za statistiku

**TABELA: UPOREDNI PRIKAZ KRETANJA ZAPOSLENOSTI
IZ DVA NEZAVISNA IZVORA, 2012–2016, U HILJADAMA**

	2012.	2014.	2014. rev.	2016.	2012– 2014.	2014. rev. –2016.	2012 –2016.
Ukupna zaposlenost (formalna i neformalna), ARS	2228,3	2421,3	2559,4	2719,4	192,9	160,0	352,9
Formalna zaposlenost, ARS	1838,9	1887,5	2016,9	2120,2	48,7	103,3	152,0
Formalna zaposlenost bez poljoprivrede, ARS	1654,9	1700,3	1830,4	1888,0	45,4	57,6	103,0
Registrovana zaposlenost bez poljopri- vreda, CROSO (Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja)	1825,0	1806,5	1806,5	1920,7	-18,5	114,1	95,7

vić bi morao znati da ni vrlo izražena korelacija ne mora da znači postojanje kauzalne zavisnosti. Autori koje sam pomenio (kao i moja malenkost) dokazivali su nepostojanje bezuslovne veze između rasta BDP-a i rasta opšte stope zaposlenosti ili pada opšte stope nezaposlenosti, koje se mere jedino *Anketom o radnoj snazi*. Svakom ekonomisti je jasno da rast opšte zaposlenosti ima i korelat produktivnosti, i da produktivnost i zaposlenost mogu ići u suprotnom smeru, što i jeste slučaj kada raste neformalna zaposlenost, a to onda ne znači jednaku dinamiku i BDP-a. Pritom, ne znam koje statistike prof. Petrović čita kada tvrdi da nije bilo rasta proizvodnje u Srbiji u godinama kada je rasla i zaposlenost. Pojam koji ovde interveniše jeste elastičnost zaposlenosti koja predstavlja odnos rasta zaposlenosti izraženog u procentima i rasta BDP-a, takođe izraženog u procentima. Prof. Petrović pokazuje elementarno nerazumevanje koncepta *Ankete o radnoj snazi* (ARS) i opštih indikatora zaposlenosti (koji uključuju i neformalnu ekonomiju), kada pokušava da uspostavi vezu između zaposlenosti prema ARS-u i BDP-u.

U većini zemalja se za određivanje elastičnosti zaposlenosti koriste zaposlenost prema nacionalnim računima (kod nas se tek uspostavlja taj koncept prema ESA 2010) koja je najbliža našoj registrovanoj zaposlenosti koju statistika prati na bazi Registra socijalnih osiguranika (CROSO). Koeficijent elastičnosti zaposlenosti je teorijski između 0 i 1 na dug rok i u uslovima normalnog ciklusa ekonomije. U kraćim vremenskim intervalima i u recesionim ekonomijama ovaj koeficijent je veoma nestabilan i izlazi daleko izvan granica intervala 0-1 (Islam and Nazara 2000, Islam 2004, IMF 2010,

O bespomoćnosti

Telekom ima vlastitu horoskopsku službu, ili su zvedoznanci platili da se pre razgovora o telefonskom broju pretplatniku zaori svaki put njihova reklama

Više ne znam napamet nijedan broj, ako mi ureba taksi, ima ih puno, brojevi centrala sve su duži, a strašnija i od toga jeste muzika i bajke o svemu što udruženi taksisti mogu da ti pruži, dobro, to svi rade, ako mi treba broj nekog pretplatnika naučio sam novi, moderniji broj: 11811. To je kudikamo praktičnije od nekadašnjih 988 (ali trocifreni broj je bio u Jugoslaviji, crk. dabogd., ovo je novo doba, novi broj, razumem), pozovem dakle 11811 i snimljeni glas me uveri da sam dobio što sam želeo, ali pre no što ću prozboriti sa živim bićem, automat će me natenane prosvetliti kako pruža Pošta novu uslugu – na taj i taj broj mogu dobiti horoskop. Mislio sam da shodim s uma kad sam to prvi put čuo: zovete da biste saznali nečiji broj, a budućnost vaša zar vas možda manje zanima!? I ne samo vaša, iz horoskopa možete doznati sudbinu i nekoga od bližnjih, a možete se iz prve ruke izvestiti šta čeka vašeg karadušmanina!

Hoće li sutra neka vračara ili neki beli mag isto tako da se reklamira pre nego što čujem ono za šta ću platiti 45 dinara, a to je broj nekog telefonskog pretplatnika? U jednoj se istoj službi prepliću stvarnost i budućnost, znano i neznano, istina i praznoverje, ali baksuz poput mene gundža zato što je čuo ono što nije želeo da čuje, a da sam bolje raspoložen rekao bih: "Hvala ti, dobri Telekom, što mi besplatno daješ tako dragocen broj, doklen za broj nekog zapostavljenog znanca ili krvnog srodnika moram da platim, i svaki put me častiš tim astrološkim brojem, i podsećaš me na stvari dalekosežne, pre nego što mi prodaš ono radi čega sam te zvao!"

Koliko smo samo uznapredovali sa ovim plejerima preko kojih na televizoru gledamo filmove! Možda treba da idem na poseban kurs za upravljanje upravljačem, ili moj daljinac ne može ništa protiv reklama koje je na CD-u zavarao i zašvajsova video klub, moram da gledam deliče horora i filmova o vanzemalcima, vremeplovima, deveruša-ma i zombijima, i ma koliko ja ubrzavao onim desnim dugmetom na 32, izgubim nekoliko minuta, neosetno počne i moj film, koji mi se tako ubrzan učini sličan đubretu kroz koje hteo ne hteo protrčavam, zar ne postoji komanda "play main movie now", pa na nesrećnom jutjubu imaš komandicu "skip", a u rođenoj kući da nemaš! Ili je možda imam, ali sam kao pravi Srbin najpre bacio uputstvo, uveren da mi se mora sve samo kasti, moja korisnička intuicija morala bi biti dovoljna.

Ali zašto sam se o jutjubu, koji po svim meridijanima pronosi i moju slavu, tako izrazio? Jutjub zar ne pomaže muzičarima, da nauče stvari koje su još pre trideset godina skidali

sa radija, ili su morali da nabave gramofonsku ploču, pa su na uvo skidali pesme, otpevane na tuđinskim jezicima, a sad ima sve na gotovo, i da se nađu lyrics, i da se uspori snimak, dok se ne razabere šta svira bas i sl.

Jeste to sve istina, ali jutjub je na isto tako na raspolažanju i protivničkoj strani, kafanskim na primer gostima. Jutjub je iz zasluženog zaborava, iz masovne muzičke grobnice, izvukao na svetlost dana milione krš-pesama; u svim tim promašajima i ugruvavanjima vlasnici mobilnih telefona i tableta pronašli su ranije neprimećenu i nepostojeću lepotu, i traže od ubogih kafanskih kapela da im te povampirene pesme izvedu! Jutjub je kao sudnji muzički dan, kao da su odjednom na svetlo danje izašle iz raka nezamislivih sve pesme koje su pravično bile izručene zaboravu, pre dve nedelje obratimo se da tako kažemo predsedavajućem, osobi koja nam se učinila dominantnom za stolom, bi li želeli da čuju nešto iz naše baštine, predsedavajući pita znamo li to i to, ne znamo, k sozhaleniu i stydu nashemu, čak nismo ni čuli za tu pesmu, kako niste, pa ima na jutjubu, osokoljen početnim uspehom nastavlja blickrig, pita za još nepoznatije muzičko delo, ni to ne znate, a ovo, to treće isto tako nije niko od nas četvoro nikad čuo, pa da, ja idem sa ovim spiskom od lokala do lokala, niko ne zna, kažem, ljudi, daću vam linkove, naučite to sa jutjuba, platiću vam, neće niko... – Nećemo ni mi, mislim se, naša solistkinja J. međutim nema u taj mah moju dalajlamsku suzdržanost: "Da li vi želite da išta čujete, ili idete i podučavate bend za bendom?", tja, prišli smo, greškom, prvo tom stolu, propalo sefte, propalo veče, kaže iskonska praznoverica, pokušavamo sada sa najslabijom karikom, sredovečnom građankom, prijateljicom ili rodicom jutubnije, možda je kadra da iz glave poruči nešto što je u našoj izvođačkoj moći, "Nebo je tako vedro", pita, da li znamo, pruža nam priliku da ipak zasviramo nešto za njihovim stolom, daje petsto dinara, dovoljno da skine prokletstvo sa naopako otpočete večeri, šef stola se i ne gradi da sluša pesmu koja nije u njegovom pedagoškom katalogu, u posebnoj pregradi novčanika imaš hiljadarku, da usrećiš kapelu koja prva bude uspešno izvela dela koja ti ljubiš, a koja nosaš sa sobom kao brojanicu od kostiju.

Neka ostane među nama, moje kolege i gosti bolje da to ne znaju, ali ne čujem kao nekoć, ili čujem ono što sam učio, i što bih ja valjda još uvek voleo: "Imate besklasni hleb?" Jednog jutra sam čuo: "Daćete mi besplatni hleb..." O Erotskoj uniji, erotskom putu da i ne govorim, jutros sam u pekari čuo "to vam je čokoladni krah", nazdravlje.

Intervju: **Ivan Medenica, umetnički direktor Bitefa, teatrolog, pozorišni kritičar, profesor**

Narativi posrnule

“Naše vreme je iskočilo iz zgloba, što bi rekao Hamlet. Kao što je poznato, utopijska vizija Frensisu Fukujame o kraju istorije posle kraja Hladnog rata, o nekakvom beskonfliktnom životu u liberalnoj demokratiji, nije se ostvarila”

Razgovaramo o 51. Bitefu u momentu kad (iako) naslovi svih njegovih predstava još nisu objavljeni, i o pre skoro mesec dana završenom Sterijinom pozorju. Obe teme imaju isti razlog: i Bitef pred nama i Pozorje za nama biće upamćeni po nečemu što se još nije desilo kod nas. Konkretno: ovogodišnji Bitef će početi trenutno najatraktivnijom predstavom na svetu, 24-časovnom predstavom *Planina Olimp* Jana Fabra, a Sterijino pozorje je završeno bez pojedinačnih nagrada takmičarskog žirija. Jedine nagrade ove godine dodelili su žiriji publike i kritike, i žiriji za Sterijinu nagradu za pozorišnu kritiku, i za Sterijinu nagradu za teatrologiju. Poslednje dve je dobio Ivan Medenica, za kritiku predstave *Rodoljupci*, odnosno za knjigu *Tragedija inicijacije ili Nepostojani princ*.

“VREME”: Tema vaše knjige *Tragedija inicijacije ili Nepostojani princ* je egzistencijalna zaglavljenost mladog muškog junaka u tranziciji između mladosti i zrelosti. Zar nismo svi mi u toj situaciji a ne samo vaši junaci Hipolit, Hamlet, Alsest, Lorencačo, Don Karlos i Leons o kojima pišete?

IVAN MEDENICA: Moja knjiga nije sociološka ili antropološka, već je iz oblasti teorije i istorije drame: zato pišem o junacima dramske klasike, a ne o savremenom čoveku. Njen predmet je dramska situacija koju izdvajam kao središnju u ovim dramama i određujem kao “tragediju inicijacije”: nemogućnost mladog muškog protagonista da uđe u svet odraslih, u društvo, jer su zahtevi koje pred njega stavlja ta svojevrsna inicijacija – bilo da je

reč o stvarnim ritualima inicijacije ili nekim srodnim društvenim ceremonijama koje su ukorenjene u konkretnoj kulturi – za njega neprihvatljivi. On te zahteve doživljava kao odbacivanje izvorne čednosti, moralnu korupciju: od Hamleta se traži da ubije i sveti se od Alsesta da laže i bude licemer... Primer Alsesta iz *Mizantropa* pokazuje da se “tragedija inicijacije” ne shvata samo kao označitelj žanra, već i kao univerzalna egzistencijalna situacija koja se kao takva može uočiti i u tragi-komedijama ili vrlo netipičnim komedijama. Ipak trudio sam se da većina drama budu nesporne tragedije, te zato i završavam knjigu s komadima iz doba romantizma: postoje teorije da od romantizma tragedije nestaje, odnosno transformiše u srodne žanrove – građansku ili istorijsku dramu. Raspolućenost mojih junaka dodatno pojačava to što su svi prinčevi ili na nekoj srodnoj poziciji, pa su onda zahtevi ulaska u društvo u njihovom slučaju mnogo ozbiljniji i veći. Tragički paradoks njihove situacije, bez obzira kojem izvornom žanru pripadaju, jeste da je posledica odbijanja da se iniciraš u svet nezostavno smrt – ili doslovna, ili u socijalnom smislu ili u sudbinskom. Ipak, vi ste u pravu kad tvrdite da su i mnogi od nas danas, i to ne samo mladi (mada oni ponajviše), u situaciji da neće da pristanu na savremeni svet sveopšte prljavštine, obeležen ratovima, terorizmom, socijalnom nepravdom, pljačkaškim neoliberalnim kapitalizmom, krizom posredničke demokratije.

Pored nagrade za teatrologiju, ove godine ste dobili i Sterijinu nagradu za pozorišnu kritiku. Kad god imate prilike, govorite i pišete o stanju

naše pozorišne kritike ne bi li se ono popravilo. Šta je osnovni problem?

Meni je stalo, i to ne samo zato što sam predsednik esnafskog udruženja, da dam maksimalni doprinos razvoju srpske pozorišne kritike. Mislim da smo s projektom “Kritičarski karavan”, koji godinama dobija podršku Ministarstva za kulturu i koji je postao brend Udruženja

civilizacije

Foto: Milovan Milenković

pozorišnih kritičara i teatrologa Srbije, postigli nekoliko stvari: veću esnafsku koheziju, veću vidljivost profesije i, što je suština, dali smo doprinos kritičkom, stručnom praćenju rada pozorišta izvan medijskih centara... Jedna od najvećih problema pozorišne kritike je smanjeni medijski prostor, kraći tekstovi i emisije, koji gotovo da onemogućavaju ozbiljnu

analizu pozorišnog dela. To je diktat tržišta, ovog puta u medijskoj sferi, i ja mislim da je jedino dugotrajno rešenje, za pravo, veoma radikalno: umetnička kritika može da opstane na duge staze samo ako se preseli na specijalizovane, a komunikativne portale (ovde ne mislim na blogove ljubitelja teatra). Problem s portalima za nekomercijalne sadržaje je

njihova finansijska održivost, i to je ono s čim ćemo se najviše boriti. Takođe, potrebna je i nova generacija kritičara i naše Udruženje, putem stručnih radionica, i na tome radi.

Vaše dve Sterijine nagrade su skoro jedine koje su ove godine dodeljene (pored nagrada kritike i publike koju je dobila *Na Drini ćuprija*). Strasti

povodom odluke glavnog žirija da ne dodeli nijednu nagradu jenjavaju, pa sad može da se priča o posledicama tog poteza. Ovo je bilo i prvo Pozorje novog-starog koncepta, po kome su učestvovalе samo predstave rađene po domaćem tekstu. To je promena koncepta po kome su u konkurenciji bile sve najbolje predstave u sezoni, koji ste vi, kao umetnički direktor Pozorja, ustanovili. Kako tumačite odluku žirija?

Taj slučaj nerado javno komentarišem jer se nalazim u najdelikatnijoj situaciji: ove godine, kada je suspendovan koncept koji sam inicirao, ali ne i samostalno doneo, i kada se Pozorje vratilo na staro – festival nacionalne drame – sve se srušilo kao kula od karata, a ja jedini dobio Sterijinu nagradu – i to čak dve. Pored toga, i u nekakvom sam sukobu interesa, jer sam umetnički direktor drugog najznačajnijeg festivala u zemlji. Ipak, reći ću nekoliko osnovnih teza pa kako god to bude shvaćeno. Na-

■ **Ovom provokativnom odlukom postigao se efekat bumeranga pa svi kritikuju žiri, umesto da se vidi šta je uzrok njihove odluke**

ravno da mi nije nimalo drago što je došlo do urušavanja Pozorja, odluke žirija su preoštре, stav o opštem konceptu i konkretnoj selekciji mogao se izneti nedodeljivanjem nagrada u glavnim kategorijama (najbolja predstava, režija i/ili tekst), kako se radi u svetu kada je žiri nezadovoljan selekcijom. Ovom provokativnom odlukom postigao se efekat bumeranga pa svi kritikuju žiri, umesto da se vidi šta je uzrok njihove odluke. Neću reći ništa neprikladno ako ostanem pri tome da je koncept koji sam inicirao bio bolji, jer je omogućavao veći izbor i samim tim veću konkurentnost. Takođe, on je pokazivao da se kulturni identitet u nacionalnom teatru ne artikuliše samo kroz domaću dramu nego i, recimo, domaći stil režije Šekspira. Naš je koncept podrazumevao veliku stimulaciju za domaću dramu, jer je prema propozicijama od ukupnog broja predstava u selekciji, od šest do devet, minimum tri moralo da bude praižvedba domaće drame. Ono što, istine radi, moram da na kraju dodam, jeste to

da kad smo sprovodili reforme pre deset godina pravljene su vrlo široke, ali oficijelne konsultacije, gde je bilo profesionalaca koji su bili protiv promena. Restauracija starog koncepta urađena je bez javne i transparentne rasprave.

Vaše selekcije, nekad na Pozorju, danas na Bitefu, poznate su kao selekcije s razlogom i povodom – odlučujete se za predstavu i zato što odgovara nekoj važnoj i aktuelnoj temi, a ne samo zbog kvaliteta. Osim pomenute *Planine Olimp*, ove godine će se i druge predstave baviti velikim civilizacijskim narativima, na primer slovenačka predstava *Biblija*, prvi put, i srpsko-slovenačka koprodukcija *Carstvo nebesko*. Zašto mislite da su to teme ovogodišnjeg Bitefa?

Zato što je naše vreme iskočilo iz zglomba, što bi rekao Hamlet. Kao što je poznato, utopijska vizija Frensisu Fukujame o kraju istorije posle kraja Hladnog rata, o nekakvom beskonfliktnom životu u liberalnoj demokratiji, nije se ostvarila. Opet živimo velike istorijske turbulencije, od terorizma, preko progona i seobe čitavih naroda do terora neoliberalnog tržišta, te to nalaže da se vratimo formativnim narativima naše posrnule civilizacije, kao što je celokupna antička grčka mitologija (*Planina Olimp*), biblijski tekstovi (*Biblija*, prvi pokušaj), ili srpska epska književnost (radni naslov festivalske koprodukcije je *Carstvo nebesko*). Pojam *epsko* koji određuje program 51. Bitefa ne odnosi se samo na tematiku većine predstava, niti na njihov pripovedački modus, već, u jednom broju slučajeva, i na njihovo trajanje: 24 sata, 6 sati, 3,5 sati. Dugačke predstave sadrže imanentnu političnost, u Lemanovom značenju: one nas teraju da se oslobodimo ličnih i civilizacijskih stega, prepustimo posebnom protoku energije, ostvarimo drugu vrstu prisustva i doslovno proživimo (političku) alternativu našem stilu života obeleženom brzinom, trivijalnošću, ishitrenošću, spoljnim efektima.

Odluka da dovedete predstavu *Planina Olimp* je prava zato što Bitefu vraća imidž hrabrog i velikog svet-skog festivala. Kako su tekli pregovori? Kako su reagovali u Gradskom sekretarijatu za kulturu ili u Ministarstvu kulture? Da li očekujete kritike zato što ste, zarad dolaska *Planine Olimp*, smanjili broj predstava ovogodišnjeg programa?

Ovu predstavu ne dovodimo prevažno zato što je trenutno jedna od najspektakularnijih na svetu. Dovodimo je zato što iz nje u različitim pravcima granamo koncept "epskog" (epsko kao građa, epsko kao pripovedanje, epsko kao dugo trajanje) na kome se zasniva program 51. Bitefa. Pregovori su tekli sjajno, a reditelj predstave Jan Fabr obožava Beograd. Predstavnici gradskog sekretarijata su u odboru Bitefa, koji je jednoglasno usvojio selekciju, tako da ovo gostovanje nije izazvalo nikakvu rezervu: naprotiv, uskoro moramo da krenemo s on-line prodajom pošto je interesovanje veliko... Ne očekujem kritike zato što smo godinama unazad pričali da je bolje da se na Bitef dovede samo nekoliko predstava, ali velikih, nego mnogo malih. Prošle godine smo, u tom pogledu, imali jedan koncept, ove sasvim drugi, videćemo šta će biti 2018. godine.

Da li ste uspeali da odgledate celu predstavu? Po čemu ćemo je pamtiti osim po dužini?

Odspavao sam dva puta po dva sata, dakle video sam 20 sati predstave. Pamtićemo je po neverovatnoj radosti života, po ekstazi koja nam otkriva nove horizonte kao ljudskim bićima.

Ovogodišnja predstava Bitefa *Carstvo nebesko* je koprodukcija srpskih pozorišta i slovenačkih autora (autorski tim, na čelu s rediteljem Jernejem Lorencijem, je iz Slovenije). Da li je došlo vreme kad su nam saradnja i zajedništvo postali dobrodošli?

Uveliko su dobrodošli i uveliko se ostvaruju. Pozorišni svet iz bivše Jugoslavije već deceniju i po normalno sarađuje, koprodukcije su redovna pojava... Meni je posebno drago što Bitefu koprodukciju režira Lorenci, jedan od vodećih slovenačkih i regionalnih reditelja i vrlo omiljena autorska figura Bitefa.

SONJA ĆIRIĆ

Praksa i teorija

PRIMERENO DECI I MLADIMA:
Iz predstava *Kako je otkriveno*
letenje i Uspavana lepotica

Nacrt Strategije razvoja kulture posvećuje pažnju pozorištu za decu i mlade, i prepoznaje da se kulturne potrebe javljaju još u najranijem detinjstvu. Čini se samo da će do eventualnog ostvarenja navedenog plana morati da se čeka do 2021. godine

Šta je najveća vrednost u našem društvu, koje je možda i dalje tranzicijsko, ali je definitivno kapitalističko? To je uspeh. Brz, odmah vidljiv i opipljiv uspeh. A deca? Kako obrazovanje i vaspitanje dece uklopiti u potrebu za brzim, vidljivim i opipljivim uspehom?

Čitajući nacrt *Strategije razvoja kulture Republike Srbije od 2017. do 2027.* reklo bi se da postoje izvesne nade da bi u narednom periodu možda moglo da bude bolje tj. da će uslovi za postizanje uspeha biti bolji. Nadu budi saznanje da *Strategija* prepoznaje da "dečija i lutkarska pozorišta nisu ravnomerno teritorijalno raspoređena i dovoljno umrežena" (str. 36), da se "kulturne potrebe javljaju još u najranijem detinjstvu i da je razvoj kulturnih potreba uslovljen stepenom participacije" (str. 72). U delu koji se tiče razvoja kulturnih potreba posebna pažnja posvećena je razvoju kulturnih potreba dece i mladih, a u delu koji se tiče ciljeva kao posebno važan cilj ističe se "jačanje dečijih i lutkarskih pozorišta kako bi ona imala aktivnu ulogu u vaspitanju i odrastanju novih generacija i formiranju buduće publike" (str. 99). Takođe se uočava i značajan potencijal drame i primenjenog pozorišta (str. 99) čega je bilo i u prethodnoj *Strategiji*. Iz prethodne verzije *Strategije* preuzete su i ideje o međuresornoj saradnji kulture i obrazovanja (str. 115) i svest o značaju organizacija

civilnog društva (str. 21). To je ono što *Strategija* "vidi" kao značajno i važno.

Ono što se "ne vidi" to je da su pozorišta za decu jedno od glavnih uporišta domaćeg dramskog pisca iako je podržavanje dramskog pisca takođe ušlo u strategiju. Letimičan pogled na repertoar naših pozorišta za decu ukazuje da ona prevashodno igraju domaćeg pisca i klasične bajke u obradi naših dramaturga. Upravo pozorišta za decu omogućila su kontinuirano prisustvo na pozorišnim scenama Minji Bogavac, Igoru Bojoviću, Mileni Depolo... Ova tendencija je na tragu tradicije srpskog teatra – neki od naših najuglednijih pisaca, poput Aleksandra Popovića i Duška Radovića, bili su prisutni na sceni pozorišta za decu. Da li će i na koji način biti podržano dramsko pisanje za decu u narednom periodu? Videćemo.

Koliko je važno da Ministarstvo za kulturu i lokalne samouprave prepoznaju značaj kontinuiranog i adekvatnog finansiranja pozorišta za decu i mlade videćemo iz tri primera.

Prvi primer: Pozorište "Boško Buha" u Beogradu. Već duže vreme nema svoju zgradu tj. u adaptaciji je (nacrt *Strategije* prepoznaje značajan nedostatak kvaliteta i adekvatnog prostora za rad institucija kulture). Upravo završenoj sezoni imali su dve premijere na sceni za decu – dve obrade klasičnih bajki od strane naša

dva cenjena dramaturga srednje i mlađe generacije. *Pepeljugu* je u stihu adaptirao Igor Bojović (rediteljka je Iva Milošević), a *Uspavanu lepoticu* Milena Depolo (rediteljka Tanja Mandić Rigonat). Obe predstave deci nude onu vrstu dramskog, repertoarskog pozorišta koje odrasli mogu gledati preko puta u Narodnom pozorištu, a to je: tumačenje klasike na nov način, poznata glumačka imena u glavnim ulogama, likovno bogata i stilski ujednačena predstava (stilizovana epoha), ujednačena igra ne malog glumačkog ansambla, originalni dramski tekst, originalna muzika, koreografija, scenografija, kostim... dramsko repertoarsko pozorište u pravom smislu te reči.

Drugi primer: "Pozorište mladih" u Novom Sadu. Ovo pozorište objedinjuje dramske predstave za decu i lutka predstave i po svom pristupu pozorištu značajno se razlikuju od beogradskih pozorišta. Pozorište vodi Emilija Mrdaković, koja se bavi lutkarskom režijom. "Pozorište mladih" je veoma otvoreno za različite vrste ispitivanja teatarskih formi. Na njihovom repertoaru možete da gledate predstavu *Kako je otkriveno letenje* u kojoj se kroz formu bajke deca uče vrednostima slobode, prenosi im se edukativni sadržaji iz oblasti matematike i upoznaju se sa različitim teatarskim formama: lutkarsko pozorište, zatim animacija

predmeta, pantomima, teatar pokreta... Predstavu izvodi jedan glumac – Saša Latinić. Ovaj umetnik je primer za to kakve sve veštine, znanja i umeća mora da poseduje glumac koji igra u pozorištu za decu i možete ga gledati u velikom broju predstava Pozorišta za mlade. Inače, ovo pozorište ulaže značajan napor da se približi i zanemarenoj omladinskoj publici. To je bila ideja predstave *Dok te ja hranim i oblačim* – autorski projekat dramaturškinje mlađe generacije Danice Nikolić Nikolić (dobitnica Mihizove nagrade) i rediteljke Olje Đorđević.

Treći primer: Pan teatar iz Beograda u nacrtu *Strategije* u delu koji se tiče ciljeva i mera za podsticanje savremenog stvaralaštva (pozorišta) piše da će jedna od mera biti "jačanje kapaciteta privatnih pozorišta" (str. 99). Pan teatar je privatno pozorište za decu koje na opštini Zvezdara postoji, raste i razvija se već 19 godina. Od glumice Olivera Viktorović, koja je osnovala i koja vodi Pan teatar, saznajemo da su uz podršku svih gradskih dečjih institucionalnih pozorišta pisali zahtev Gradu Beogradu da dobiju makar minimalnu finansijsku podršku. Nisu dobili odgovor, a kamoli podršku. Olivera Viktorović kaže da je za nju u stvaranju Pan teatra uzor bilo Pozorištance "Puž". Reč je o vrsti pozorišta koje se pre svega zasniva na igri glumca i uspostavljanju snažne interakcije sa publikom. Pan teatar takođe igra isključivo dela domaćih autora (Branko Ćopić, Željko Hubač, Vesna Aleksić, Ana Đorđević...) i to autorske adaptacije klasičnih bajki.

Kad smo već kod para, treba istaći da je u nacrtu *Strategije* navedena UNESCO-va preporuka da je za minimalan razvoj kulture potrebno ulaganje iz budžeta od najmanje 1 odsto (str. 58). Nije baš jasno kako se očekuje uspešna realizacija svega zamišljenog, ako se tek 2021. (dakle otprilike na polovini trajanja *Strategije*) očekuje da ulaganja u kulturu iz budžeta pređu 1 odsto (konkretno 1.08 odsto u 2021. godini (str. 63)). Kako će se podsticati interesor na i intersektorka saradnja? Modernizovati arhivi, otvarati nova pozorišta po zapadnoj Srbiji, upošljavati lektori u zemlji i inostranstvu, obnavljati bioskopi...? Kako će se ostvariti nove ideje iz *Strategije* bez novih ulaganja? Videćemo. ¶

MARINA MILIOJEVIĆ-MAĐAREV

Šta tinejdžeri

Realizacijom projekta *Priče s malog odmora*, ASITEŽ Srbije i izdavačka kuća Kreativni centar pokazali su kako se u praksi sprovodi razvoj kulturnih potreba kod dece i mladih za koji se zalaže nacrt *Strategije razvoja kulture Republike Srbije od 2017. do 2027*, ali naravno ne zato što to od njih očekuje *Strategija*, nego zato što to i tako rade otkako postoje

Rezultati raznih istraživanja o životu i navikama dece i mladih potvrdili su pretpostavku da su oni nezainteresovani za pozorište. Knjiga *Priče s malog odmora*, promovisana ove nedelje u sklopu istoimenog projekta, upućuje da se ti rezultati relativno jednostavno mogu promeniti. Knjigu je objavio Kreativni centar kao jedan od projekata *Programa promocije i afirmacije srpskog dramskog stvaralaštva za decu i mlade* ASITEŽ Srbije, udruženja za razvoj pozorišta za decu i mlade.

Knjiga *Priče s malog odmora* je zbirka šest kratkih dramskih tekstova mladih autora: Filipa Jokanovića, Pavla Lazarevića, Milice Kostić, Irine Subakov, Mine Ćirić i Staše Petrović. "Nismo hteli da pretpostavljamo šta bi jedan prosečni srpski tinejdžer zapravo voleo da vidi i čuje na sceni već smo odlučili da to čujemo od njih samih, da pitamo mladu publiku. I više od toga, želeli smo da u dijalog s mladom publikom uđu mladi pisci i da im na taj način omogućimo da se susretnu s budućom publikom i da provere kojim to jezikom najbolje mogu da komuniciraju", objašnjava Diana Kržanić Tepavac, programska direktorka projekta, predsednica ASITEŽ-a Srbije i glumica. Pomenute jednočinke nastale su nakon i na osnovu serije radionica u okviru redovne nastave srpskog jezika u kojoj su učestvovala po dva odeljenja šestog i sedmog razreda osnovnih škola "Vladislav Ribnikar" iz Beograda i "Bratstvo i jedinstvo" iz Pančeva. Mladi pisci su razgovarali sa učenicima o razno-raznim temama iz školske i vanškolske svakodnevnice, o njihovim životnim iskustvima, i posmatranjima sveta. "Nastali su izuzetno živi i životni tekstovi. Učenici su bili fascinirani na koji način su njihove priče postale dramske situacije

i slike. Prepoznavali su se i diskutovali da li je neka scena mogla ovako ili onako da se napiše. Neki tekstovi su imali dva kraja, što je bila prilika da biraju šta im više odgovara. Za festival Zvezdarište pripremili su i izveli dva od tih šest tekstova. Sami su ih izabrali, napravili glumačku podelu i režirali uz asistenciju svoje profesorke i izveli pretpremijerno pred svojim drugarima iz škole. Sve to je, priznaćete, fantastičan način da tinejdžere zainteresujete za pozorište", kaže Diana Kržanić Tepavac.

Na početku *Priče s malog odmora* objavljeno je *Uputstvo za upotrebu*, "zato što ovi komadi prosto vaze da se vrata tamo odakle su došli – u učionice", objašnjava Milena Depolo, dramska spisateljica i mentorka mladih dramskih pisaca. "Njihova prevashodna namena jeste izvođenje u okviru školskih dramskih sekcija i školica/studija glume. Oni su napisani jezikom koji njihova ciljna grupa razume i kojim i sama govori."

U pozorištima tvrde da teško nalaze primamljive a umetnički relevantne tekstualne predloške za tinejdžere, a da im je još teže da ih zadrže kao stalnu publiku. Koja dramska literatura se sada nudi osnovcima i srednjoškolcima? Diana Kržanić kaže da u pozorištima oni "uvek imaju šta da pogledaju, ali to što bismo mi kao esnaf mogli da im ponudimo, daleko je iznad onoga što trenutno ima na repertoaru. Činjenica je da nam je finansijsko stanje teško, i da traje dugo.

Ali i da je uglavnom baš to opravdanje da se sputava svaki pokušaj izlaska iz ustaljenih praksi pozorišta za mladu publiku. Istraživanja, inovativne forme, mlade umetničke snage koje tek treba da se okušaju na profesionalnim scenama, takozvani paketi radionica koje prethode

žele

DECA SU SADAŠNJA PUBLIKA:

Diana Kržanić Tepavac

Foto: Marija Janković

ASITEŽ nacionalnih centara u regiji. Na sastanku sa visokim predstavnicima Ministarstva mi je rečeno da započnem pripremne radnje za realizaciju Next Generation projekata u Srbiji kako bi okupili mlade umetničke snage iz regije u našoj zemlji i time omogućili veliku vidljivost naše pozorišne zajednice za mladu publiku u međunarodnoj zajednici. Pa ipak, odbijeni smo na konkursu Ministarstva za sufinansiranje. Zašto i sa kojim pravom se tako nemarno ponašamo prema poziciji, respektu i poverenju koje smo zavredeli velikim trudom i umešnošću i koja treba da nam je na čast?" Diana Kržanić kaže da ASITEŽ Srbija dve godine nije platio međunarodno članstvo zato što dve godine nije dobio nikakvu finansijsku podršku Ministarstva, da je isti razlog uticao da realizuju samo dva bijenalna konkursa za originalni dramski tekst za decu i mlade, da odbija treći mandat u Izvršnom odboru svetskog ASITEŽ-a zato što država ne vidi ovu asocijaciju kao prirodnog partnera, ne ume i neće da koristi prednosti ove vrste kulturne diplomatije, a pogotovo ne razaznaje razliku između komercijalnih i projekata ASITEŽ-a koji predstavljaju dugoročno ulaganje u razvoj srpske pozorišne kulture za decu i mlade, afirmaciju srpske pozorišne kulture i stvaralaštva, i bogaćenje dramske baštine.

Međutim, kao što je rečeno na početku teksta, nećemo sad o tome. Objavljena je knjigu dramskih tekstova koji se tiču i koji zanimaju one koji će ih gledati (možda) realizovane na sceni, i to je dobro. ¶

SONJA ČIRIĆ

ili slede nakon predstave, i naravno permanentno ulaganje u razvoj dramske literature za ovu publiku, sve to zahteva ozbiljno i dugoročno planiranje koje je kod nas mislena imenica, nosi rizik od finansijskog neuspeha, a to se ne dopušta niti prašta. Takođe, kada biraju predstave na koje će povesti svoje odeljenje, nastavnici se radije odlučuju za proverene naslove i komade iz klasične literature, što se kod školaraca prepoznaje kao prošireni čas, pa se predstava ne gleda van tog okvira."

U školama, učenici gledaju pozorišne produkcije koje se ponude školi, odnosno koje izabere škola. "Često su to produkcije koje baš i ne predstavljaju neki izazov, pa učenici ostaju uskraćeni za fantastične mogućnosti koje pozorište može da im pruži. Razumljivo je da moje kolege žele da rade, ali nije razumljivo da nemaju velike zahteve prema sebi nego posežu za šablonima što, moram to reći, i jako ugledna pozorišta podržavaju. Istina, više me brine što oni koji odlučuju o novcu za kulturu vrlo često baš tim ljudima daju novac. Uvek i iznova se šokiram na koji način ljudi unutar esnafa omalovažavaju pozorište za decu i mlade. Misle o njima kao o budućoj publici, kao o nekom ko će to tek postati. Izvinite, deca i

mladi su sada naša publika, ovog trena! Samo ako vi sada poštujete tu publiku, ona će postati buduća! 'Poštovana deco', kaže Duško Radović! A mi? Nas je pojela komercijalizacija. To dalje generiše nove probleme i zato sad moramo ponovo da osvajamo vrednosti koje su usvojene još u prošlom veku."

Da li pozorišta konsultuju ASITEŽ o svom repertoaru, s obzirom na delatnost ove organizacije, njenu stručnost, i njen ugled u svetu? Diana Kržanić Tepavac kaže – ne. "Pozorišta imaju prava da se bave onim što ona misle da je dobro, ali ne mogu da razumem da znaju da postoji neko ko se na najvišem nivou bavi pozorištem za decu kao što to radi ASITEŽ, i da vi s njim ne komunicirate. Kao što ne razumem da mi Ministarstvu kulture nudimo svoje iskustvo, znanje, umreženost i uvažavanje kolega iz preko sto zemalja sveta stečeno dugogodišnjim radom, a da se oni ne obaziru. Koliko to naših ljudi imamo koji su u izvršnim odborima velikih asocijacija? Čitam u nacrtu *Strategije razvoja kulture* da je potrebno koristiti sve postojeće resurse za međunarodnu saradnju. ASITEŽ Srbije je pre pet godina inicirao stvaranje mreže

Grupni portret sa sramotom,

Predgovor jednom pogovoru, ili: reč obavezuje

Jednom ću, kad sazrim, valjda naučiti da držim jezik za zubima. Jer, reči obavezuju. A ja nikako da prestanem da iznosim na drum sve što mi je na umu, pa sam tako i – baveći se, tu i tamo, po potrebama posla, i živim i pokojnim Dobricom Ćosićem, natuknuo i to da mi se čini da su neke njegove davne knjige pale žrtvama njegovog javnog angažmana, i da u tome ima izvesne neravnoteže koja će kad-tad morati biti izbalansirana, jer je to, ako ništa drugo, načelo javne higijene duha. I da bih o Deobama, recimo, i sam rado pisao, u nekoj drugačijoj konstelaciji, kakve nema i ko zna kada će i da li će biti stvorena. Jer me nešto svrbi i žulja u vezi s njima, nešto što nije nevažno, nešto na šta smo možda zaboravili u međuvremenu, ali ono time nije prestalo da postoji.

E, onda je Ana Ćosić-Vukić, istoričarka književnosti, priređivačica Ćosićevih dela i ne naposletku pišćeva kćer, došla do mog broja telefona i rekla mi, otprilike: čitala sam to što ste pisali. Volela bih da to i ostvarite. S "Lagunom" pripremam novo izdanje Deoba, i volela bih da u toj knjizi vidim taj vaš tekst, onakav kakvim ste ga zamislili.

Jesam li to mogao da odbijem? Naravno da nisam: ta, rekoh već, reč obavezuje. A nisam, uostalom, ni pozeleo da odbijem. Naprotiv, odmah me je zagrejala radoznalost: šta li ću to otkriti u tim Deobama danas, tridesetak godina od prvog čitanja, onog kad smo svi bili mlađi za jedan veliki, bar desetogodišnji rat, i za celu jednu istoriju? U kojoj je i pisac Deoba imao svoje, ne tako malo mesto, a imao sam ga i ja, ne gurajući se na istu tribinu s njim. Taj rat je, hteli ne hteli, bio i naš rat, i ne bih nipošto mogao reći da smo Ćosić i ja ratovali na istoj strani, da li etničkoj, da li etičkoj, o tome ćemo se još dugo svađati i nikada se nećemo složiti, nikada dok smo živi, a ni posle. A u onom davnom ratu, kada je Ćosić bio mlad i još nije bio pisac, a mene nije bilo ni u zamisli, moji su dedovi, srbijanski partizani, bili njegovi, Ćosićevi saborci. Eno ih, mog Teofila i mog Gvozdena, gde promiču stranicama Deoba kao ćutljive, preteće senke, kao narastajuća pobednička snaga koja će dokinuti jedan učmali svet, koji onako mrtav mori i davi žive. Mislio sam da je i to važno, i da i to na nešto obavezuje.

A sve drugo, stvarnost i mogućnost naknadnih odjeka i reagovanja, malograđanski je cirkus na koji valja biti unapred spreman. Jer znaš gde i s kim živiš, jer znaš da tvoj pogovor u Ćosićevoj knjizi mnogima ima da izgleda kao neobičan brak na koji s negodovanjem reaguju i s mladine i s mladoženjine strane, prosto ne znaš kome je više nelagodno. Nekako bi najvoleli da se to nije ni desilo jer ne mogu rutinski da zauzmu pozu, pardon stav, o tome, po dobro razrađenom mehanizmu koji tako lepo odgovara staroj, dobroj lenjosti duha, a i tribalnosti ljudskih udruživanja i podela. Ali, ja volim baš takve situacije: one u kojima se iskače iz jednom pa zauvek zadatih uloga, raspoređa stvari, bića i pojava.

Zapravo, hoću samo da kažem: drago mi je da sam neoprezno izrekao sve ono što me je posledično obavezalo na novo čitanje Deoba i na možebitno otvaranje nekih novih čitanja i pisanja, sa svih mogućih strana, pa dokle dospemo – dospeli smo.

T. P.

Propali ste zato što vam je zastava stara. S jednom zastavom može da se pobjedi samo jedanput

Na dan kada je stavio poslednju tačku na rukopis *Deoba*, njihov pisac Dobrica Ćosić još nije bio napunio ni četrdeset godina života. Iza sebe je već imao četvorogodišnju partizanju i veliku ratnu pobjedu, i petnaestogodišnju istoriju političkog, intelektualnog, spisateljskog delovanja u novom društvu, odživiljene zanose i prva ozbiljnija razočaranja, sazrele sumnje, iskustva i iskušenja, prijateljstva i partnerstva s obe strane ideološke razdelnice srpskog i jugoslovenskog društva.

Danas su vremena drugačija: u četrdesetoj godini, naš pisac tek što je prerastao – ako je prerastao – pisanje protestnih pesama zato što mu roditelji ne daju da u svojoj sobi pušta preglasnu muziku. A Ćosić je do četrdesete, eto, stigao da završi svoj po mnogo čemu najsloženiji i najznačajniji roman, i da bude prvo protagonista, a onda i literarni svedok najkrupnijih preloma epohe, glavnog toka velike istorije, a u malom narodu. Kombinacija uvek rizična, do i preko granice izdržljivosti.

U čemu se ogleda izuzetnost i veličina *Deoba*, istoriozofska koliko i literarna, i to u postojanom, evo već više nego poluvekovnom kontinuitetu? To je, dakako, roman pisca "ratnog pobednika", i to u ratu koji je bio više od klasičnog međunarodnog i unutarnjeg sukoba, ratu koji je označio utemeljenje sasvim nove ideološke paradigme, a pisan zapravo o drugoj strani, o ratnim gubitnicima, i ne samo o njima, nego i **iz njih**. Onako kako vrhunavni zakon dobre literature nalaže.

Deobe su, dakle, u svom najtransparentnijem sloju roman o četništву, o uzrocima i modusima njegovog nastanka u okolnostima sveevropske katastrofe i nacionalnog sloma i o neminovnosti njegovog nečasnog kraha, potonuća u dekadenciju, u poživotinjenje. Ne bi to bilo, čak ni u kontekstu onog vremena,

i mudrost velikog romana

možda tako revolucionarno novo da istaknuti partizan Ćosić o četništvu nije pisao iz njega samog, iz njegovih unutrašnjih razloga, motiva, ograničenja, predra-suda, da nije učinio taj ključan napor koji razlikuje pisca od ideologa: da transcendirajući mišljenja, ukuse i limite piščevog građanskog i privatnog "ja" i zađe duboko na drugu stranu, te da se odatle vrati obogaćen za spoznaje od čijeg sticanja tek postaje moguće da nastane literatura. Zato partizana u *Deobama* takoreći nema, osim u svojstvu sveprisutne opasnosti, kojoj se pridaju mitološko-demonska svojstva. Partizani, predvođeni mitskim Dušanom Katićem, uvek su tu negde blizu, ali uvek u drugom selu, u drugoj šumi, iza onog proplanka ili već negde gde će biti nevidljivi, a pogotovo nečujni.

U *Deobama* njihovih razloga, motiva i ograničenja gotovo da nema – o njima se ionako "sve već zna". Među tim utvarama, senkama s drugog brda, biće i Dobrica Ćosić, koji se u tom svojstvu i pojavljuje, spomenut s mržnjom u jednoj rečenici pri kraju romana. Tito i Staljin biće, daka-ko, još mnogo dalje, apstraktni kao da ne postoje. "Četnički" rezon samo je inferior-na mikroistorijska interpretacija velike, globalne istorije, samoograničen programatskom sitnoćom, kao pogled muve zarobljene u flaši sa zamagljenim staklom.

I to je sasvim logično, unutar koliko i izvan korica ovog romana. Četništvo je u svojoj srži palanačka, parohijalna mikstura odživelih tradicija i izvetrelih verovanja čija užeglost može da ubije i nosioca i protivnika; misli o onome što joj je pred nosim, rukovodi se trenutnim impulsima, ne ide u susret bilo kojem problemu, nego se od njega sklanja, tavoreći u nevidljivosti koliko god može. Jednom zatočena u vrtlogu svojih kontradikcija, silu će, doduše, vrlo rado ispoljiti, ali samo prema slabom i nemoćnom, prema seljaku, civilu, zarobljenom protivniku, starcu,

ženi. Ćosić, međutim, to i te kako notira ali ne insistira na tome preko mere, jer je to već viđeno; njega zanima ono dublje: kako se baš nešto takvo kao Ravnogorski pokret uspostavilo kao vodeći "kusur" nakon brzog i neslavnog sloma prve Jugoslavije, u vreme brutalnog gaženja Srbije od nacističke čizme, uslužno praćene cokulama Nedićevih stražara i ljotićevskog bašibozuka?

Odgovor na ovo Ćosić daje kroz impresivnu polifoniju likova punokrvnih i ozbiljnih, daleko od svake propagandističke iskarikiranosti. Ozbiljan, odgovoran konzervativni političar poput Bate Pavlovića, veran Monarhiji, ali i demokratiji; častan i srčan srpski oficir Kosta Cvetić, heroj Velikog rata; pa onda nani-

že, paleta likova koja reprezentuje jedan zbunjeni postkraljevinski eklekticizam instinktivnog antiokupacijskog buntovništva koje se vremenom rastočilo najpre u neodlučnosti, potom u političkom pokvarenjaštvu i na kraju u sistematskom zločinstvu i izdaji: odmetnuti beogradski fićfirici s nadriromantičarskim idejama "nacionalne časti" i njihove blazirane frajle koje dolaze na srpsko selo kao u amazonsku prašumu, palanački kmetovi i domaćini kao patrijarhalni zaštitnici koji se postepeno i sasvim neumitno pretvaraju u despote i krvnike bez čije (doslovno) dekapitacije slobode više neće i ne može biti (vojvoda Planinski, koji je istovremeno i bolom i strepnjom razneseni otac koji bi sve žrtvovao za spas svog sina, zabludelog komunista), klasno isfrustrirane nasledne slugе koje će pristati uz bilo koju ideologiju koja bi im obezbedila naplatu duga, sitne seoske ukoljice i kokošari koji u smutnom vremenu vide šansu za svoj mizerni probitak – jer ni u zločinu ne dopiru dalje od prizemlja – i kaluđer koji će ostati bez vere a zauzvrat neće dobiti drugo doli krvavog noža

u vlastitoj ruci, i mnogi drugi, sve je to u *Deobama* besprekorno ukomponovano u simfoniju glasova tvorećih jedan grupni portret s porazom i sramotom – a sramota je ovde ono što je važno. Intrinzičnost te sramote, njenu upisanost u bezbrojne činove tako tragično suprotstavljene navodnim ili stvarnim izvornim motivima, Ćosić demonstrira suvereno, razvijajući ih iz njih samih, prateći luk nadole tog rastakanja od početka ka samom kraju, u kojem će Srbija Dušana Katića naizgled tako "nelogično" trijumfovati. Zašto, zato što je bila jača, zato što je poletela na krima Crvene armije, zato što je "Čerčil izdao"? Ne, nego zato što je jahala sa Istori-jom u istom sedlu.

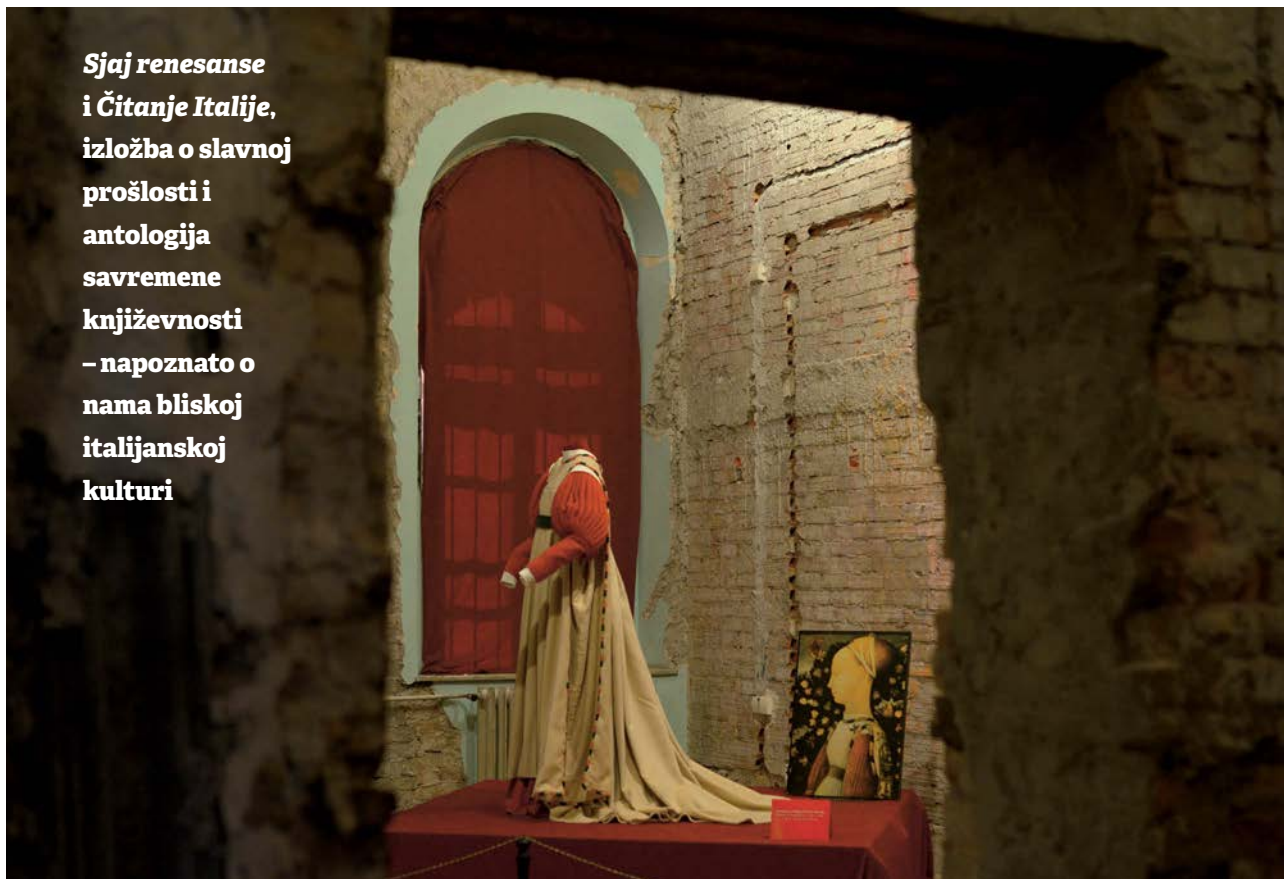
A na početku *Deoba*, Katićevi su partizani tek šačica dezorijantisanih zaludnika jedne daleke ideologije, sledbenika nekog "inostranog centra moći", takoreći "stranih plaćenika", kao nekakva onodobna "druga Srbija", stešnjena u neprijateljski raspoloženom okruženju glavnih tokova "nacionalne misli", te "proverenih tradicija i vrednosti". Otuda ona konstatacija doktora Vasića, lekara i rezonera, sa samog kraja ovog romana, a odabrana za moto ovog pogovora. Sa starim se zastavama ne ide u pobedu, još manje u istoriju, ne s njene svetlije strane.

Tri decenije nakon prve pojave *Deoba*, Ćosićevi će ratni drugovi proći kroz isto iskustvo: u novom raspadu zemlje i poretka, neki od njih uhvatiće se svoje zastave i propašće, jer će sada ta zastava biti stara, a drugi će učiniti još gore: uhvatiće se zastave svojih davnih protivnika (ne ikonološki, nego suštinski: ideološki, vrednosno), pa će ne samo propasti, nego se i trajno osramotiti. Možda čak ni pisac u tim danima više nije pamtio i sasvim razumevao pouku svog doktora Vasića, ali tako vam je to s velikim romanima: oni su uvek mudriji od svojih pisaca. Manjim piscima je lakše, jer ih njihovo delo ne ugrožava. *Deoba* su, međutim, veliki roman srpske i jugoslovenskih književnosti, i zaslužuju nova, ozbiljna i odgovorna čitanja, bistre glave i čistog srca.

TEOFIL PANČIĆ

Čvorovi za markizinu

***Sjaj renesanse
i Čitanje Italije,
izložba o slavnoj
prošlosti i
antologija
savremene
književnosti
– napoznato o
nama bliskoj
italijanskoj
kulturi***

Početkom leta, a to je period čija joj scenografija dobro pristaje, predstavlja se kultura Italije ovdašnjoj javnosti raskošnom izložbom *Sjaj renesanse*, i neuobičajenom antologijom *Čitanje Italije*. I gostovanje izložbe i objavljivanje knjige umnogome su realizovani zahvaljujući Italijanskom institutu za kulturu.

Izložba *Sjaj renesanse* stigla je u Beograd nakon 20 godina od otvaranja i gostovanja u 40 zemalja. U Beogradu je samo od 7. do 30. juna. Postavljena je u Muzeju grada, u njegovom prostoru u Resavskoj čiji neuređeni ambijent, ali i prostrane odaje sa stubovima, ističu eksponate izložbe.

O *Sjaju renesanse*, konkretno o životu tadašnjeg dvora, ispričano je replikama 30 haljina i odora, rekonstruisanih po slikama velikih majstora 15. i 16. veka, i scenom gozdom u vladarevoj palati. Pored svakog eksponata je i reprodukcija slike po kojoj su kostimi rađeni. Stručni tim se pomagao i onovremenom prepiskom

Margerite Paleologo, Federika II Gonzaga, Margerite od Austrije i Eleonore Mediči gde su pisali o svojim slatkim mukama sa odabirom tkanine, modela, ukrasa i ornamenata za haljine.

Vladareva gozba – svečano postavljeni sto, purpurna tapiserija u pozadini i kristalni luster – prvi deo izložbe, dočarava okolnosti u kojima su nošeni svečani kostimi. Takođe, u vreme bez medija, gozbe su služile da prikažu prestiž i uticaj domaćina. Tom prilikom renesansna žena je nosila bogato ukrašenu haljinu, sa kockastim izrezom dekoltea koji je isticao grudi i širokim rukavima koji su je činili ženstvenijom. Poruka koju su slale svojom odećom bila je da su privlačne, uticajne u društvu, da umeju da uživaju u životu, ali i religiozne – o čemu govore simboli na odeći i nakitu. Da su haljine u doba renesanse bile statusni simbol, dragocenost, govori podatak da su ih njihovi vlasnici, kad zapadnu u finansijske teškoće – prodavali. Zelenaši bi tkaninu spalili, kako bi im ostali samo njihovi zlatni ukrasi.

Izložene kostimi su ručno šiveni, osim šavova koji se ne vide. Dimenzije eksponata su prilagođene visini današnjeg čoveka, tadašnji muškarci su prosečno bili visoki 1,55 m a žene pet centimetara niže. Jedino je haljina Izabele D'Este, markize od Mantove, znamenite žene s kraja 15. i početka 16. veka, prikazana u prirodnoj veličini. Markiza je sama kreirala svoje haljine, ukrašavajući ih samo njoj svojstvenim simbolima u želji da se razlikuje od ostalih plemkinja. Kako je bila niža rastom, koristila je neku vrstu današnjih platformi za cipele. Njena haljina reprodukovana za ovu izložbu, prekrivena je vrežom čuvenih beskonačnih i neraspletvivih čvorova Leonarda da Vinčija. Bile su potrebne godine da kustos Fausto Fonzari odgonetne ovaj čvor: setio se da je Leonardo da Vinči čuvao ključ za svoja dela u njihovom odrazu, te su tako i čvorovi za repliku markizine haljine ispleteni kao slika u ogledalu.

Izložba ima neprocenjivu materijalnu vrednost. Samo je razboj za tkanje koštao

haljinu

Fotografije: Milovan Milenković

25 hiljada evra. Za muški kostim bilo je potrebno pet metara tkanine, a za ženski duplo više. Tekstilne kompanije, vezilje, krojači, zlatari i zanatlije nisu tražili novčanu naknadu za svoj rad. Činjenica da učestvuju u dočaravanju jednog blistavog trenutka italijanske prošlosti, bila im je neprocenjiva.

Antologiju *Čitanje Italije* objavio je Arhipelag, kao prva knjiga edicije *Čitanje Evrope*. Priredili su je Davide Skalmani, direktor Italijanskog instituta za kulturu, i Snežana Milinković, prevodilac i književna istoričarka. *Čitanje Italije* je antologija odlomaka iz romana trenutno dominantnih i intrigantnih savremenih italijanskih pisaca. Osim pisaca koji su poznati i našim čitaocima – Antonio Penaki, Elena Ferante, Ticio Skarpa, Nikola Gardini i Marko Balcano – u antologiji su i Martino Maraci, Klaudio Đunte, Roberto Kostantini, Karmen Pelegrino i Beatrice Mazini.

Pisci uvršteni u antologiju su različitih poetika: od Antonija Penakija, koji

u priči *Musolinijev kanal* slika grandomaniju italijanskog fašizma, preko intimnih i kamernih svetova Martina Maracija (*Varka*) i Klaudija Đuntea (*Belo more*), krimi zapleta Roberta Kostantinija (*Savršena žena*), Ticio Skarpe (*Potvrda gekona*), jednog od novijih dobitnika najvažnijeg italijanskog književnog priznanja *Strega*, u čijem su opusu odjeci postmodernizma, do veoma popularne Elene Ferante (*Priča o izgubljenoj devojčici*) koja slika nedaće i lepote ženskog prijateljstva na pozadini istorije Italije i savremenog sveta.

Birajući odlomke kojima će predstaviti romane u antologiji, priređivači su se odlučivali za celovite delove, i za delove koji će pružiti uvid u opus ili knjigu predstavljenog pisca. Zato odabrani odlomci deluju kao celovite, ubedljive i vrsno napisane priče.

U antologiji *Čitanje Italije* zaista se čita o Italiji. Od Firence, "tog provincijskog grada koji se prodaje na kilo stranim turistima, te pijace đubreta na otvorenom,

te Venecije bez vode, tog luna-parka po meri američke tinejdžerke koja šljapće u japankama, tog renesansnog Kankuna gde se uvek stiče utisak da niko, osim konobara, uistinu ne radi", kako to piše Klaudio Đunte, do redova Elene Ferante o Napulju, gradu koji ju je proslavio, ali čiju je staru slavu ona obnovila: "Napulj je bio velika evropska metropola u kojoj se jasnije i mnogo ranije ispostavilo da je vera u tehniku, nauku, ekonomski razvoj, u istoriju koja neizbežno vodi ka boljem, u demokratiju, potpuno lišena osnova. Biti rođen u tom gradu korisno je samo zbog jedne stvari, služi da oduvek, skoro nagoni, znaš ono što danas počinju svi da podržavaju: san o bezgraničnom napretku u stvari je košmar ispunjen svirepošću i smrću."

Ukratko, *Čitanje Italije* je izlet u stranu kulturu, književnost i istoriju, bez opasnosti da se izgubimo jer nam je sve blisko, i jer je to samo početak jednog većeg putovanja.

NEVENA MILOJEVIĆ

Psihoslatkiši sada

Foto: Steve Gullick

“Nemam pojma gde pripada, ali naš novi album je nešto što JAMC vole da rade – to je obična rokenrol ploča. Shvatite je kako hoćete i radite s njom šta god želite”

The Jesus and Mary Chain se na svaki način kvalifikuju za mesto jednog od onih presudnih bendova koji su svojevremeno sa uspehom promenili tok muzike. Ovaj sastav koji su, inspirisani pankom na svaki način, osnovala divlja braća Jim i William Reid početkom osamdesetih u Škotskoj, postao je opštepoznat kad je godine 1985. izmislio novi rokenrol zvuk, i to tako ubedljivo da su kritičari morali zbog njih da nađu novu opisnu kategoriju – nezavisni rok (indie). Njihov debi album *Psychocandy* je remek-delo ukrštanja neodoljivo slatkih melodija iz šezdesetih sa do kraja odvrnutom bukom gitarskog fidebeka, koja kao da ih negira – ova estetika u sebi je krila novi, postmoderni kontrakulturni pogled na svet, sa ambivalentnim odnosom prema nasleđu rok muzike u svojoj DNK. Zato su ih budući važni bendovi koji su tek dolazili, sa obe strane Okeana, od Dinosaur Jr i My Bloody Valentine

pa sve do danas, doživljavali ne samo kao definiciju žanra, nego i stava prema životu. Za JAMC su potom usledile godine vladanja alternativnom kulturom iz pozadine, u kojoj su opstajali kao neka vrsta standarda pravovernosti, da bi se sredinom devedesetih povukli, a braća pomalo posvađala. Pre jednu deceniju su se vratili koncertnim aktivnostima velikim nastupom na ključnom američkom nezavisnom festivalu – Coachelli – gde su dočekani kao mesije, sa sve Scarlett Johansson kao počasnim gostom, pa nije ni čudo da su posle višegodišnje pauze 2017. konačno objavili i novu ploču *Damage and Joy*.

Andergraund ikone, uticajni arbitri rokenrol 'coola' sada, kao i uvek, predstaviće se prvi put uživo u našim krajevima na EXIT-u, u četvrtak 6. juna 2017.

“VREME”: Kako je bilo vaše odrastanje u Ist Kilbrajdu i Glazgovu tokom šezdesetih?

JAMC: Rođeni smo u Glazgovu, pa smo se preselili u obližnje mesto po imenu Ist Kilbrajd, kada je Vilijamu bilo sedam godina, a meni tek četiri. Iskreno, tamo niste imali baš mnogo čime da se bavite – posebno je za tinejdžere bilo dosadno. Verovatno smo zbog toga i osnovali bend, prosto zato što nismo imali šta drugo da radimo.

Da li ste se onda možda mnogo tukli sa svojim bratom kad ste bili mali, prosto iz te dosade? Ili je on ipak brinuo o vama, pošto je stariji?

Istina, nismo se baš previše slagali kao braća kad smo bili mali, i te kako smo se tukli. Kasnije smo se zbližili, kad se pojavio pank rok, a mi onda postali najbolji prijatelji, i tako je ostalo još dugo vremena... Ali negde tokom devedesetih, stvari su postale veoma čudne – oko 1998, kad nam se bend raspao, više nismo mogli da podnosimo jedan drugog do te mere da čak nismo hteli ni da budemo u istoj sobi.

Nešto je jednostavno krenulo potpuno naopako. Sad je drugačije, imamo svoje dobre i loše dane, ali nam mnogo bolje ide zajedno, haha.

Kako ste se uopšte zainteresovali za sviranje nekog instrumenta? Da li je neko iz vaše porodice svirao gitaru ili nešto drugo?

Čudno je to, ali u našoj porodici baš zapravo i nema mnogo muzike – tatu i mamu ona recimo apsolutno nije zanimala. Niko nije svirao ni jedan jedini instrument. Uopšte mi nije jasno kako smo nas dvojica do te mere uleteli u muziku... ali kao mali, bilo smo veliki obožavaoci Bitlsa i potom 'glam' roka, koji je tad postao veoma popularan, pa je i nas strašno zainteresovao. Ali, ponavljam, jedino je nas dvojicu u celoj porodici zanimala muzika od najranijih nogu.

Da li ste pratili neku posebnu emisiju na televiziji ili radiju ili neki muzički magazin koji vam je bio važan?

Jedina stvar o kojoj se radilo u našem slučaju bio je pank rok. Morate da shvatite da je to bilo vreme pre interneta, kada su postojala samo dva muzička programa nedeljno na televiziji, tako da bismo ih mi gledali bez obzira koga su prikazivali. Ista stvar je bila i sa magazinima. "Top of the Pops" je bio veoma popularan muzički šou-program u to vreme – ako si bio uspešan ili ako si bio važan, onda bi se svakako pojavio na "Top of the Pops". Mogao si tamo da vidiš i Dejvida Bouvija i sve druge sjajne bendove. Svi su hteli da budu tamo. I mi smo to hteli, takođe. A kad smo se konačno pojavili – bio je to stvarno sjajan osećaj – jedino što smo došli mrtvi pijani i izvredali sve na koje smo naišli.

To je verovatno ta vaša veza sa pankom... Kada ste pravili svoj bend, da li ste bili više inspirisani američkim ili britanskim pank grupama? Od očiglednijih uticaja, čiju muziku ste prvo otkrili: Velvet Underground, The Stooges ili Beach Boys?

Rekao bih da smo bili inspirisani obema stranama. Lično volim i Ramones i The Clash, i jedni i drugi su veoma važni. Ako ste veliki bend, u stvari nije uopšte važno odakle ste! Što se ključnih uticaja na nas tiče: verovatno smo najpre saznali za Beach Boys, njih su puštali na radiju, ali čak ni oni nisu postali stvarno veliki

dok nisu malo ostarili. Osim njih, mislim da su The Stooges prvi bend koji smo obožavali. Kad je reč o Velvet Underground, bilo je u stvari veoma teško naći njihovu legendarnu prvu ploču u ono vreme, sve dok se nije pojavilo reizdanje 1980. To je bila apsolutna revolucija i odjednom je sve dobilo smisao – za nas je otkriće te ploče bilo definitivna prekretnica.

Kako je nastalo ime benda – da li je tačna ijedna verzija koju pominje Wikipedija?

Bilo je mnogo priča koje smo izmislili na tu temu, ali smo zapravo Vilijam i ja izabrali to neko ime koje stvarno ne znači ništa, a baš dobro zvuči. Prosto nam je trebao naziv za bend i, jednog dana, on ga je samo izgovorio... pošto smo inače imali gomilu užasnih ideja, u prvi mah smo i za ovo ime pomislili da je grozno, a već kroz pet sekundi – da je najbolje koje je moglo da nam padne na um. I tako je ostalo.

Na koji način ste došli do svog uni-katnog imidža – tamne naočare, hipnotički vokali i veoma bučne gitare?

Jednostavno, nismo mogli da priuštimo sebi skupu odeću, a osim toga, bili smo u to vreme veoma duboko fascinirani kulturom šezdesetih – odatle je došao taj stil.

Vaš Psychocandy i dalje zvuči vrlo sveže i revolucionarno, mada vam je debi album izašao još 1985. Šta sad mislite, koji su glavni kvaliteti ove

jedinstvene ploče, koja je tako prevratnički uticala na alternativnu kulturu?

Meni je malo teško da sagledam sve to – u tom trenutku, mi nismo imali nikakvog iskustva u studiju za snimanje, a lik koji je bio vlasnik nas je ostavio same u njemu, i pustio nas da radimo šta god smo hteli. Zapravo nismo uopšte imali ideju šta to izvodimo, i zato je celo iskustvo bilo tako jedinstveno – gurali smo reglere, pritiskali dugmiće, proizvodili čudne zvuke i povremeno bismo zastali, oduševljeni nekim novim efektom i zaključili da on treba da ostane. Tako smo napravili tu ploču.

Posle mnogo vremena ste objavili novi album, skoro dvadeset godina. Gde vidite vašu ploču Damage and Joy u ovogodišnjoj ponudi različitih muzike? I šta naša publika može očekivati od vas kad konačno izađe na binu EXIT festivala?

Nemam pojma gde pripada, ali taj album je nešto što JAMC vole da rade – to je obična rokenrol ploča. Shvatite je kako hoćete i radite s njom šta god želite, to je sve. Što se EXIT festival tiče, sto posto sam siguran da uživo nećemo razočarati, sviraćemo stare pesme koje svi znaju i par novih, ali će koncert uglavnom biti baziran na stvarima koje su dobro znane. Bićemo najbolji što možemo, toliko da će čak i ljudi koji ne poznaju našu muziku naći u tome nešto za sebe.

ZORICA KOJIĆ I DRAGAN AMBROZIĆ

Znate li da Srbija ima najveći jaz između bogatih i siromašnih u Evropi?

Šta je uzrok, a koje su posledice? Čitajte na novoj online platformi!

MONS
MONITORING SOCIJALNE SITUACIJE U SRBIJI

Analize različitih aspekata nejednakosti u dohotku, obrazovanju, tržištu rada, pristupu zdravstvenim uslugama, predstavljamo kroz autorske članke, interaktivne grafikone, video i blog.

Pokretači platforme:
FREN i SeConS

Informišite se iz pouzdanih izvora podataka i uključite se u diskusiju.

@monitoring_MONS

@monitoring.mons

Zašto kažeš Brisel, I

Javno mnjenje u deset evropskih zemalja o Bregzitu, migracijama, ekonomiji, trgovini, briselskoj birokratiji i privrženosti EU, novim statusnim referendumima, i o rastućoj moći Nemačke

Mnoge turbulentne promene u stavovima javnosti prema Evropskoj uniji vi-dele su se prethodnih godina, dok su se razgorevali konflikti oko monetarne krize, prezaduženih tzv. zemalja PIGS (Portugal, Italija, Grčka, Španija), Bregzita, migracija i sukoba između nove i stare Evrope.

Da li su na vidiku neki znaci da se nad Briselom razilaze oblaci tmurnog raspoloženja? Javno mnjenje sada znatno bolje ocenjuje EU nego pre godinu dana, nakon izglasavanja odluke da se Velika Britanija povuče iz Unije, pokazuje istraživanje američkog Pju centra (*Pew Research Center survey*), sprovedeno od 2. marta do 17. aprila 2017. među 9935 ispitanika u 10 članica EU – Francuskoj, Nemačkoj, Grčkoj, Mađarskoj, Italiji, Holandiji, Poljskoj, Španiji, Švedskoj i Velikoj Britaniji (koje čine 80 odsto populacije EU i 84 odsto ekonomije EU).

Pozitivan stav prema evropskim institucijama izražava većina u 9 od tih 10 članica EU, uključujući 74 odsto ispitanika u Poljskoj, 68 odsto u Nemačkoj, 67 odsto u Mađarskoj i 65 odsto u Švedskoj.

Stavovi o EU su poboljšani za 18 procentnih poena u Nemačkoj i Francuskoj, za 15 poena u Španiji, za 13 u Holandiji i za 10 poena u Velikoj Britaniji, gde je 54 odsto ljudi glasalo za izlazak iz EU, a sada se većina pozitivno izražava o evropskom projektu.

MIGRANTSKO PITANJE

Vidljiva je, međutim, težnja ka vraćanju ingerencija nacionalnim državama kad su u pitanju ekonomija ili migracije. U devet od deset članica EU javnost većinski ne podržava migracionu politiku Brisela. Da odluke o spoljnim migracijama donose njihove nacionalne vlade, a

ne Brisel, želi osam od deset ispitanika u Mađarskoj (82 odsto) i sedam od deset ili više u Poljskoj (77 odsto), Francuskoj (75 odsto), Nemačkoj (75 odsto), Holandiji (74 odsto), Grčkoj (70 odsto) i Švedskoj (70 odsto).

To pitanje je verovatno najaktuelnije u Britaniji, čiji pregovarači odbijaju evropski zahtev da u budućem aranžmanu, nakon izlaska Britanije iz EU, slobodna trgovina bude povezana sa slobodnim kretanjem ljudi.

Prva karta koju je posle vanrednih izbora oslabljena Tereza Mej stavila na pregovarački sto s Briselom, odnosila se na britansku nameru da garantuje da će državljani kontinentalnih članica EU koji u Britaniji žive duže od pet godina zadržati svoj sadašnji status i pravo na dostupnost zdravstvene zaštite, obrazovanja i drugih socijalnih beneficija. Velika Britanija, zauzvrat, očekuje da će njeni državljani u Evropi biti tretirani na isti način.

Britanska Kancelarija za nacionalnu statistiku procenjivala je 2015. da u Velikoj Britaniji živi 3,2 miliona građana iz 27 zemalja EU, među kojima je bilo 916.000 Poljaka, čiji broj se naglo uvećao u odnosu na 2001. kada ih je u Britaniji živelo samo 38.000, a sada su znatno brojniji od Iraca kojih je 2015. u Britaniji bilo 332.000.

Sličan je slučaj i sa građanima Rumunije, koja je postala članica EU 2007, mada njenim građanima do 2014. nije bilo dozvoljeno da se zapošljavaju u Velikoj Britaniji. Oko 233.000 Rumuna živelo je 2015. u Britaniji, a 2001. bilo ih je samo 5000. Značajno je u Britaniji uvećan i broj građana Italije, Francuske, Nemačke, Španije i Portugala.

S druge strane Kanala, na Kontinentu, prema proceni britanske statistike u januaru 2017, živelo je 900.000 građana Velike Britanije, a prema proceni OUN njihov

broj prelazi 1.200.000. Najviše Britanaca (oko 309.000) živi u Španiji, a među njima je više od 100.000 starijih od 65 godina. U Francuskoj je 2015. živelo 157.000 Britanaca, a u Irskoj njih 112.000.

Na pitanje o posledicama predstojećeg izlaska Britanije iz EU, ispitanici sa Kontinenta nisu sigurni šta će to značiti za Ujedinjeno Kraljevstvo (55 odsto misli da će biti loše), ali se generalno slažu (69 odsto ispitanika) da će Bregzit biti loš za EU. To smatra 86 odsto Šveđana, 80 odsto Holanđana i 74 odsto Nemaca. Zanimljivo je da 36 odsto Francuza i 26 odsto Italijana kaže da će britanski rastanak biti dobar za Uniju...

NEKIMA JE KRENULO

Migraciona drama je očito duboko povezana kontroverzom evropskih tenzija zbog ekonomije i moći Brisela. U poslednjih nekoliko godina, mnogi Evropljani su bili razočarani ekonomskim uslovima u svojoj zemlji, a sada se raspoloženje popravlja, pošto je ekonomija u mnogim zemljama počela da se oporavlja, sudeći bar

Kad misliš na Berlin

VIŠE EVROPE, MANJE BRISELA: Građani EU

rejting nego dve nove partije: Sijudadanos (*Ciudadanos*, Građani, koju pozitivno ocenjuje 43 odsto ispitanika, najviše onih desno od centra iznad 30. godine života) i Podemos ("Mi možemo", koju ocenjuje pozitivno 31 odsto ispitanika s levog spektra ispod 50. godine života). U Italiji je populistički pokret Pet zvezdica humoriste Pepea Grila dobio pozitivne ocene od 41 odsto ispitanika, a rejting vladajuće Demokratske partije premijera s desnog centra Paola Đentilonija i bivšeg premijera Matea Rencija je 29 odsto... Stranke na krajnjem desnom polu kao što su Francuski nacionalni front i Stranka nezavisnosti Ujedinjenog Kraljevstva (UKIP) – generalno su dobile relativno niske ocene.

Ocene su posebno sumorne u Grčkoj, gde čak četvrtina ispitanika ne gleda pozitivno ni na jednu stranku. Sve četiri grčke partije obuhvaćene istraživanjem, uključujući i levu Sirizu premijera Aleksisa Ciprasa i desnu Zlatnu zoru, vidi povoljno samo 7 odsto Grka.

EVROSKEPTICI I EU

Mada bi se moglo očekivati da su simpatizeri evroskeptičnih partija kompaktni kad je u pitanju mišljenje o EU, istraživanje Pju centra ukazuje na paradoks da su čak i ti evroskeptični glasači u značajnom procentu zapravo protiv toga da njihove zemlje izađu iz EU.

U Nemačkoj, 69 odsto onih sa pozitivnim pogledom na evroskeptičnu Alternativu za Nemačku (AFD) i dalje želi da Nemačka ostane u EU. U Holandiji, 41 odsto onih koji simpatišu Partiju slobode ipak vide Brisel u pozitivnom svetlu. Da Francuska ostane u EU (nevoljno?) želi 54 odsto onih koji izražavaju pozitivno mišljenje o Nacionalnom frontu. U Italiji 61 odsto onih koji pozitivno ocenjuju evroskeptični Pokret pet zvezdica ima pozitivne poglede na EU. U Poljskoj, pozitivno mišljenje o EU ima 65 odsto pristalica vladajuće Partije zakona i pravde koja je u sporu sa EU.

Generalno gledano, samo 18 odsto ispitanika u devet kontinentalnih zemalja

po odgovorima gotovo devet od deset holandskih (87 odsto), nemačkih (86 odsto) i švedskih (84 odsto) ispitanika i skoro dve trećine Poljaka (64 odsto, što je poboljšanje od 25 procenata). Međutim, samo 28 odsto Španaca kaže da njihova ekonomija dobro ide, u Italiji se ekonomsko raspoloženje pogoršalo za 15 odsto, a u Grčkoj su ekonomske ocene ispitanika i dalje veoma crne.

Bolja ekonomska vremena ne dovode automatski do podrške ekonomskim politikama Brisela, koje odobrava 42 odsto Evropljana: 61 odsto ispitanika u Nemačkoj, ali samo 11 odsto Grka, 24 odsto Italijana i 35 odsto Francuza... Brisel ima ingerencije nad trgovinskim sporazumima od 1957, kada je formirana Evropska ekonomska zajednica, preteča EU, ali poslednjih nekoliko godina javnost je sve manje raspoložena prema takvoj praksi.

Da sklapanje trgovinskih ugovora bude u rukama nacionalnih vlada želi većina u Grčkoj (61 odsto), Švedskoj i Francuskoj (po 56 odsto), Mađarskoj (55 odsto) i oko polovina Poljaka, Španaca i

Italijana. Samo Nemci u većini (60 odsto) žele da trgovinska vlast ostane u nadležnosti EU.

NESTABILNE ELITE

Iako mnogi Evropljani žele da se ključevi moći iz Brisela prebace u prestonice njihovih država, lokalne političke elite su daleko od stabilnosti. Da malo političkih partija uživa široku podršku, videlo se na izborima u Francuskoj (krah socijalista i degolista), ali i na izborima u drugim članicama EU, a videlo se i kroz pojavu novijih političkih pokreta i partija.

Samo pet od 42 partije koje su bile obuhvaćene istraživanjem Pju centra dobilo je pozitivan rejting: dve u Nemačkoj (socijaldemokrate i hrišćanske demokrate), dve u Holandiji (Narodna partija i Socijalisti) i jedna u Švedskoj (Socijaldemokratska partija). U Poljskoj samo četiri od deset ispitanika pozitivno govori o vladajućoj Partiji pravde i zakona.

Dve španske partije koje su dominirale decenijama, Socijalistička radnička partija i desna Narodna partija, imaju manji

Mislite li da vaša vlada treba da odlučuje o međunarodnim trgovinskim ugovorima vaše zemlje ili o tim pitanjima odluke treba da donosi EU?

Zemlja	EU	Nacionalna vlada
Grčka	19 %	61 %
Francuska	41 %	56 %
Švedska	39 %	56 %
Mađarska	28 %	55 %
Poljska	25 %	51 %
Španija	44 %	50 %
Italija	28 %	49 %
Holandija	53 %	43 %
Nemačka	60 %	35 %
U proseku	39 %	51 %

EU želi da i njihova zemlja napusti EU, ali oko 53 odsto ispitanika u devet evropskih zemalja (ne računajući Veliku Britaniju) podržava pak nacionalne referendume o nastavku članstva u EU.

Referendum priželjkuje većina u Španiji (65 odsto), Francuskoj (61 odsto), Italiji (57 odsto) i Grčkoj (57 odsto) i polovina Šveđana (53 odsto), Poljaka (51 odsto), Nemaca (50 odsto) i Mađara – dok je više od polovine Holanđana protiv referenduma (54 odsto). To optiranje za “ucenjivački” referendum o egzitu, uz nameru da se ne izlazi, verovatno govori o želji birača da se čuje njihov glas o važnim nacionalnim pitanjima. Oni jesu za EU, ali su protiv briselske birokratije.

LEVIČARI, EVROFILI, DESNIČARI...

Kad je odnos prema EU u pitanju, vidljive su generacijske i ideološke razlike: glasači između 18 i 29 godina, koji ne poznaju svet bez EU, u 73 odsto slučajeva imaju pozitivno mišljenje o Uniji generalno, u poređenju sa 58 odsto onih starijih od 50 godina. Generacijski rascep između mladih i starih je najveći u Velikoj Britaniji (33 procenta) i u Holandiji (23) i Francuskoj (22 poena). U Francuskoj, Mađarskoj, Italiji i Holandiji, više ljudi na desnoj strani nego na levoj strani političkog spektra želi da se nacionalnim vladama vrati pravo na donošenje trgovinskih odluka.

Italija i Poljska, Francuska, Mađarska, Holandija i Švedska su društva u kojima

Mislite li da vaša vlada treba da donosi odluke o migracijama u vašoj zemlji ili EU treba da donosi odluke o tom pitanju?

Migracije ljudi koji nisu državljani EU

Zemlja	Da odlučuje EU	Nacionalna vlada
Mađarska	9 %	82 %
Poljska	10 %	77 %
Francuska	22 %	75 %
Nemačka	23 %	75 %
Holandija	23 %	75 %
Grčka	13 %	70 %
Švedska	27 %	70 %
Španija	34 %	62 %
Italija	29 %	54 %
EU prosek	23 %	74 %

Migracije evropskih građana

Zemlja	Da odlučuje EU	Nacionalna vlada
Francuska	27 %	71 %
Poljska	13 %	71 %
Mađarska	16 %	69 %
Švedska	28 %	69 %
Nemačka	30 %	66 %
Holandija	31 %	66 %
Grčka	18 %	62 %
Italija	26 %	66 %
Španija	39 %	55 %
EU prosek	27 %	66 %

Odgovori “obe institucije” i “nijedna od njih” nisu prikazani.

na ideološkoj desnici znatno više nego na levisi ima podrške za ostvarivanje nacionalnog suvereniteta kad su u pitanju unutrašnje migracije. Ljudi koji sebe doživljavaju kao pripadnike leve iskazuju pozitivnije stavove o EU nego pripadnici desnice, a ta razlika iznosi 43 indeksa poena u Velikoj Britaniji, 37 poena u Italiji, 20 poena u Poljskoj, 19 poena u Nemačkoj.

Nemački nedeljnik “Špigl” u tom kontekstu ukazuje i na fenomen tzv. levičarskih nacionalista. Oni, piše “Špigl”, tvrde da zastupaju progresivnu klasnu svest, da su zaštitnici obespravljenih

Da li biste podržali raspisivanje referenduma o statusu u EU

	Da	Ne
Španija	65 %	28 %
Francuska	61 %	37 %
Italija	57 %	34 %
Grčka	57 %	37 %
Švedska	53 %	43 %
Poljska	51 %	37 %
Nemačka	50 %	43 %
Mađarska	44 %	45 %
Holandija	54 %	37 %

Da li biste na referendumu glasali za ostanak vaše zemlje u EU ili za napuštanje EU

	Za ostatak u EU	Za napuštanje EU
Grčka	57 %	35 %
Italija	57 %	35 %
Francuska	61 %	22 %
Švedska	53 %	22 %
Holandija	42 %	18 %
Mađarska	44 %	13 %
Španija	65 %	13 %
Nemačka	50 %	11 %
Poljska	51 %	11 %

Izvor: Pew research center, proleće 2017. Global attitudes Survey Q47 b-c.

penzionera i nezaposlenih južnih Evropljana i da te bitke vode pod zastavom demokratije, ali ne mogu da sakriju činjenicu da je njihov odgovor na nerešenu evropsku monetarnu krizu identičan odgovorima koji daju desničarski populistički lideri Marin Lepen u Francuskoj i Gert Vilders u Holandiji – koji veruju da evropska budućnost leži u kontroli granica i kapitala, u povratku nemačke marke, francuskog franka i španske pezete. Socijaldemokratski obojeni “Špigl” nalazi da je u toj grupi čak i lider britanskih laburista Džeremi Korbin, koji je, po nemačkom nedeljniku, samo malo privrženiji Evropskoj uniji od Tereze Mej iz Konzervativne partije.

“Špigl” pak zastupa tezu da problem nije u tome što Brisel ima previše ingerencija, već u tome što ih ima premalo. Evrozona, konstatuje taj list, nema

JEDNA ZASTAVA MANJE: Velika Britanija izvan EU

Foto: AP Photo

instrumente koje je britanski ekonomista Džon Majnard Kejns smatrao neophodnim za balansiranje ekonomskih fluktuacija, promena koje izazivaju haos i za prevenciju kriza. "Špigl" optimistički procenjuje da novoizabrani francuski predsednik Emanuel Makron želi da nađe lek za tu deformaciju, ali sumnja da će biti potrebne godine da sprovede takav plan. Po "Špiglu", dok francuski predsednik Emanuel Makron ili nemački socijaldemokratski lider Sigmar Gabrijel rade na evropskoj ekonomskoj i finansijskoj vladi kako bi obogatili zajedničku valutu, rastuća zajednica radikalnih levičara pokušava suprotno: povratak nacionalnim državama.

U Francuskoj, levičarski predsednički kandidat Žan-Lik Melanšon je vodio kampanju protiv evra i "nemačkog otrova". U Nemačkoj, levičarski lideri govore o "briseljskoj mašini koja ljude udaljava od demokratije" što takođe čini i međunarodni kapital. U Španiji pak 48 odsto desničara podržava Brisel, a samo 27 odsto levičara.

Sociolog Wolfgang Štrik, koji je svojevremeno bio savetnik socijaldemokratskog kancelara Gerharda Šredera za reformu tržišta rada, sada kritikuje ideje francuskog predsednika Emanuela Makrona kao "pučistički put ka evropskom jedinstvu". Bivši lider Levičarske partije (*Die Linke*) Oskar Lafonten, inače nekadašnji (1998–99) socijaldemokratski

ministar finansija, izjavljuje da želi da raznese monetarnu uniju zato što ona više deli Evropu nego što je ujedinjuje.

"Špigl" tim kritikama suprotstavlja konstataciju da je Kontinent tokom 80-ih i devedesetih godina bio ekonomski podeljen barem kao što je podeljen danas. Tada su kamatne stope u evropskim južnim zemljama uglavnom bile za nekoliko procentnih poena veće od onih u severnim zemljama, jer su investitori stalno morali da brinu o prilagođavanju deviznog kursa.

Radnici južne Evrope, penzioneri i vlasnici malih preduzeća najviše su, piše "Špigl", trpeli kada su, kao posledica jedne od mnogih devalvacija valute u Portugalu ili Italiji, cene rasle i topile štednju ljudi. Južna Italija i Grčka razdvojile su se od moderne Evrope kada su u opticaju bile lira i drahma. Tzv. Klub Med, grupa južnih zemalja, ima većinu u Evropskoj centralnoj banci, ali i u eri pre evra, formalno nezavisni centralni bankari u Rimu ili Parizu morali su da imitiraju skoro svaku odluku svojih kolega iz nemačke Bundesbanke u Frankfurtu o kamatnim stopama, jer je tada deviznom trgovinom na Kontinentu dominirala dočje marka.

NEMAČKA MOĆ I EU

Skoro polovina evropskih ispitanika (49 odsto) ocenjuje da Berlin ima previše uticaja kada je u pitanju donošenje

odluka u EU, a samo 5 odsto smatra da je taj uticaj mali... Nemci sebe ne vide kroz te naočari. Šest od deset njih smatra da Berlin ima pravu meru uticaja u Briselu, oko četvrtine (26 odsto) misli da bi njihova zemlja trebalo da ima više moći u donošenju odluka u EU, a samo 10 odsto njih smatra da je Nemačka previše uticajna u EU.

U svakoj anketiranoj evropskoj zemlji stavovi koji idu u prilog EU imaju veće šanse da se poklope s pozitivnim mišljenjem o Nemačkoj, koja je najpovoljnije ocenjivana u Holandiji i Švedskoj, u kojima skoro tri četvrtine (72 odsto) ispitanika kaže da Nemačka ima odgovarajući uticaj unutar EU. U Poljskoj su stavovi onih koji daju prednost EU za 41 bod povoljniji prema Nemačkoj nego kod onih koji ne vole EU (80 odsto naspram 39 odsto).

Nakon globalne finansijske krize, između 2007. i 2017. godine, nepovoljno mišljenje o Nemačkoj uvećalo se za 27 procentnih poena u Italiji (samo oko polovine ispitanika izrazilo je pozitivno mišljenje), za 8 poena u Francuskoj i za 7 poena u Španiji. Oko tri četvrtine Grka kaže da ima nepovoljan stav o Nemačkoj, što uključuje i 44 odsto onih koji imaju veoma nepovoljan stav.

Ipak, sada sedam od deset Evropljana u pozitivnom svetlu vidi Nemačku, čiji će uticaj u EU posle Bregzita verovatno porasti...

MILAN MILOŠEVIĆ

KRENITE NA KURS ENGLISKOG!

20%
popusta za
sve kurseve
tokom leta

- Priprema za intervju za posao na engleskom jeziku (Job Interview)
- Engleski jezik i ljudski resursi (HR)
- Poslovni engleski jezik (Business English)
- Engleski za pravnike (Legal English)
- Engleski za ekonomiste (Economy)
- Engleski za lekare, farmaceute i medicinske sestre (Medicine and Nursing)
- Engleski jezik u marketingu (Marketing)
- Engleski za nastavnike (Teaching)

- Predavači čiji je maternji jezik engleski (native speakers)
- Individualan pristup polaznicima
- Divan, miran prostor u centru grada

MALE GRUPE DO
6
POLAZNIKA

**A-Z CENTAR ZA
STRANE JEZIKE**

Palmotićevo 16 a, Beograd
www.a-z.rs
fb A-Z centar za strane jezike

011 3224 716
060 378 0020
063 378 002

Sankcije u modi

Latentni sukob između zemalja Višegradske grupe i Brisela oko kvota za preraspodelu izbeglica sa Bliskog istoka samo je vrh ledenog brega neslaganja u EU, zbog čega se “neposlušnim” članicama Unije otvoreno preti sankcijama. Odnos prema Rusiji, ali i najavljeno buduće funkcionisanje EU u više brzina, dodatni su kamenovi spoticanja između stare i nove Evrope koji prete da uruše višedecenijski projekat evropskog jedinstva

Kada je početkom 2003. godine Donald Ramsfeld, bivši američki ministar odbrane i jedan od arhitekata invazije SAD na Irak, govorio o “staroj” i “novoj” Evropi, nije ni slutio da će takva nediplomatska terminologija petnaestak godina kasnije vrlo precizno opisivati stvarnost neusklađenog političkog poretka na Starom kontinentu.

Zbog rezolutnog odbijanja Poljske, Mađarske, Slovačke i Češke – zemalja tzv. Višegradske četvorke (V4) – da prihvate tražioce azila iz ratom pogođenih područja Bliskog istoka i Afrike, Evropska komisija pokrenula je prekršajnu proceduru protiv tri istočne članice EU koje ne poštuju

obavezujuće kvote za smeštaj migranata unutar Unije. Komesar EU za migracije i unutrašnje poslove Dimitris Avramopoulos izjavio je da je Evropska komisija spremna da uvede sankcije članicama EU koje odbijaju da prihvate izbeglice prema dogovorenom planu preraspodele.

EU PROTIV V4

Taj plan, inače, podrazumevao je da se oko 160.000 migranata raspodeli širom tada još 28 država članica EU, kako bi se smanjio pritisak na Grčku i Italiju, zemlje koje su najviše pogođene izbegličkom krizom. Uprkos žestokom protivljenju država Višegradske grupe, Brisel je nametnuo

program relokacije migranata, a prošlog meseca Evropska komisija odredila je jun kao krajnji rok za Poljsku i Mađarsku da počnu da prihvataju deo izbeglica koji im sleduje po tom planu.

Argumentacija zemalja protiv kojih su pokrenuti procesi (Poljska, Mađarska i Češka) jednostavna je: one smatraju da se tu radi o neprihvatljivim ucenama i pritiscima iz Brisela, jer migranti ionako ne žele da se zadržavaju kod njih, već teže da odu u bogatije članice EU, pre svega u Nemačku i Švedsku. Takođe, najmanja zemlja iz grupe V4, Slovačka, mada izuzeta iz najnovijih kaznenih mera, već je tužila Uniju Evropskom sudu pravde u

UJEDINJENI PROTIV BRISELA: Premijeri Slovačke Robert Fico, Mađarske Viktor Orban, Poljske Beata Šidlo i Češke Bohuslav Sobotka

Foto: AP Photo

Luksemburgu zbog toga što su joj nametnute obavezujuće kvote. Slovački dnevni list "Pravda", međutim, preneo je zanimljivu vest da je komesar Avramopulos nedavno pohvalio Slovačku i Austriju što su ponudile "nova mesta" u programu relokacije izbeglica.

Komentarišući pokretanje prekršajne procedure protiv svoje zemlje, poljski predsednik Andžej Duda rekao je da se ne slaže s tim da se u Poljsku "dovoze ljudi silom", dok je ministar spoljnih poslova te zemlje Witold Waszczykowski izjavio da Poljska uopšte neće reagovati na odluku Evropske komisije.

Češki premijer Bohuslav Sobotka takođe je odbio da se povinuje najnovijim merama EU, jer će njegova zemlja "staviti argumente na sto" koji će objasniti zašto je "pogrešan put obavezujućih kvota". Stručnjaci procenjuju da bi novčana kazna za neispunjavanje obaveza Češke prema EU mogla biti u visini od oko 270 miliona kruna (deset miliona evra), a vlada u Pragu radije će da plati kaznu nego da prihvati izbeglice u svojoj zemlji. Češka je od predviđenih 2600 migranata do sada preuzela samo dvanaest ljudi.

Daleko ozbiljnije reagovao je bivši češki predsednik Vaclav Klaus, možda i najveći evroskeptik među bivšim i sadašnjim liderima Evropske unije, koji je izjavio da je došlo vreme da Češka počne da se priprema za izlazak iz EU. Najavljujući "Čegzit", Klaus je rekao da je to jedini način da Česi spasu svoju zemlju. "Protestujemo zbog nastojanja da nas kazne i nateraju da budemo poslušni", rekao je bivši češki šef države. Rezultati ankete Centra za istraživanje javnog mnjenja (CVVM) iz Praga pokazali su da svega 32 odsto Čeha ima poverenje u EU, ali da čak 60 odsto građana te zemlje ne bi želelo da Češka izađe iz Unije.

NACIONALNI IDENTITET NAJVAŽNIJI

Na samitu lidera Višegradske grupe u Varšavi prethodne sedmice, kojem su prisustvovali i premijeri zemalja Beneluksa, glavna tema upravo je bila odbijanje Mađarske, Slovačke, Češke i Poljske da učestvuju u programu relokacije

Evropa u više brzina – spas ili "drugo ime za kraj" Evrope

Koncept "Evrope u više brzina" u osnovi ima za cilj da omogući da pojedine članice EU ostvare bližu saradnju u nekim oblastima, čak i u slučaju da druge članice to ne žele. Najveći pobornici ovog pristupa snažnog "evropskog jezgra", odnosno svojevrsne "Evrope u Evropi", jesu Nemačka, Francuska, Italija, kao i zemlje Beneluksa, koje smatraju da je koncept koji bi nekim državama Unije omogućio da napreduju brže od drugih članica u interesu EU.

Najglasniji protivnici su zemlje istočne i centralne Evrope, koje imaju bojazan da bi ovim planovima Brisel mogao da ih "isključi" iz sfere uticaja na evropskom kontinentu. Lider poljske vladajuće stranke Pravo i pravda Jaroslav Kačinski upozorio je da je "Evropa u više brzina projekat uperen protiv EU", kao i "protiv našeg regiona". "To je drugi naziv za kraj EU", istakao je Kačinski.

Mada koncept nije nov (ranije se pominjala Evropa "različitog tempa", "koncentričnih krugova", odnosno "diferencirane integracije"), ova rasprava o budućnosti EU podstaknuta je činjenicom da je Velika Britanija pokrenula proceduru svog izlaska iz Unije. U praksi, međutim, Evropa u više brzina već postoji jer nema jednoobraznosti u prihvatanju svih vidova integracije za sve članice EU.

izbeglica. Premijer Luksemburga Gzavije Betel svojim kolegama iz istočne Evrope poručio je da "solidarnost nije elastična", jer "ako svako od nas počne da definiše šta je solidarnost, imaćemo 27 definicija solidarnosti", što bi, po njegovim rečima, bio kraj EU.

Na zajedničkoj pres-konferenciji posle sastanka, mađarski premijer Viktor Orban oponirao je svom kolegi Betelu, izjavivši da je, za razliku od zapada Evrope, u zemljama Višegradske grupe najvažniji "nacionalni identitet". "Privreda je važna, i geopolitika, ali ništa nije važnije od identiteta, a migracija udara u njegovo srce", rekao je Orban i dodao da "moramo da branimo ono što jesmo".

Problemi sa obavezujućim kvotama, međutim, nisu jedini kamen spoticanja na relaciji EU – Višegradska grupa. Zemlje V4 smatraju da sve više ostaju na margini evropskih zbivanja, a njihovo nezadovoljstvo statusom unutar EU dodatno je uvećano i zbog sankcija koje je Unija, na pritisak Amerike, uvela zvaničnoj Moskvi.

Izuzev Poljske, čija premijerka Beata Šidlo smatra da je "Rusija agresor" i da joj ne treba ukidati sankcije, sve druge članice Višegradske grupe zalažu se za prekid kaznenih mera EU prema Rusiji. Slovački predsednik vlade Robert Fico pozvao je na ukidanje "besmislenih" sankcija jer, prema njegovim rečima, "Rusija nije naš problem, naš glavni problem je šta će se desiti sa EU". Mađarski premijer Viktor Orban takođe veruje da je

Evropska unija sama sebi ekonomski naštetila sankcijama koje je nametnula Rusiji zbog Ukrajine. "U politici, to se zove 'pucanje u sopstvenu nogu'", rekao je svojevremeno Orban.

Takođe, sankcije protiv Rusije već dugo kritikuje i predsednik Češke Miloš Zeman, koji je ocenio da one "nikada ničemu ne vode", a da Rusija zbog njih "neće propasti" već će se u toj zemlji samo graditi "mit tvrđave pod opsadom".

Austrijski institut za istraživanje priivrede (WIFO) izračunao je da je, zaključno sa 2016. godinom, ograničavanje izvoza u Rusku Federaciju koštalo Evropsku uniju više od 18 milijardi evra i nekih 400.000 radnih mesta. Po tom istraživanju, Češka je izgubila više od milijardu evra, Poljska 1,7 milijardi, a Nemačka čak 6,9 milijardi evra.

Zanimljivo je i da je premijer Luksemburga Gzavije Betel na sastanku V4 u Varšavi apelovao da Evropska unija prestane da reaguje na Rusiju isključivo sankcijama, već da otpočne dijalog sa Moskvom kako bi se pronašlo zajedničko rešenje ukrajinske krize.

Do sada su srednjoevropske članice Unije uglavnom popuštale pod pritiskom iz Brisela. Međutim, eventualno sprovođenje kaznenih mera zemljama iz Višegradske grupe moglo bi da ubrza i definitivno uspostavi projekat "Evrope u više brzina", za koji pojedini istočni lideri smatraju da bi mogao da dovede i do raspada EU.

UROŠ MITROVIĆ

Tajni tuneli, lažna se

Foto: Lična arhiva

Berlinskog zida više nema, Vijetnam je ujedinjen, Amerikanci ponovo lete na Kubu, u Tandžiru više nema špijuna i trgovaca oružjem, ali na granici dve Koreje i dalje duvaju vetrovi hladnog rata

Specijalno za "Vreme" iz Južne Koreje

“**U** trenutku dok ovo govorim, Denis Rodman je u svojoj petoj poseti Severnoj Koreji! Kim Džong Un i slavni košarkaš vole jedan drugog da zovu braćom!”, priča vodič Han dok naš autobus mili kroz saobraćajnu gužvu u Seulu. Han ima i drugo, “zapadnjačko” ime – Džejson. Južnokorejci koji su u bilo kakvom kontaktu sa strancima, naime, daju sami sebi zapadna “bonus” imena kako bi ih poslovni partneri lakše zapamtili.

Uputili smo se ka Demilitarizovanoj zoni (DMZ) koja razdvaja Severnu i Južnu Koreju. Zona je široka četiri kilometra, po dva sa svake strane granice, proteže se celom dužinom Korejskog poluostrva – 250 kilometara i u 21. veku predstavlja

poslednji živi relikht hladnog rata. Berlinškog zida više nema, Vijetnam je ujedinjen, Amerikanci ponovo lete na Kubu, u Tandžiru više nema špijuna i trgovaca oružjem, ali na granici dve Koreje i dalje duvaju vetrovi hladnog rata.

BIROKRATIJA KAO GARANT STABILNOSTI

Trodnevnu posetu sajmu Korea Service Market u Seulu u organizaciji KOTRA (Korea Trade Organization) iskoristio sam da malo bolje upoznam ovu zemlju, na čiji pomen su prve asocijacije današnjih klinaca video-igrice, *Gangnam Style* i Samsung, dok mi nešto stariji pomislimo i na Olimpijske igre u Seulu 1988. godine, Korejski rat (1950–1953), nuklearne pretnje dede, oca i sina iz dinastije Kim (Kim

Il Sung, Kim Džong Il, Kim Džong Un), dojučerašnju predsednicu Južne Koreje Park Geun Hje koja je u zatvoru zbog korupcije, ali i kompaniju “Jura” o kojoj su u Srbiji ispredane brojne kontroverze. Kad smo kod pesme *Gangnam Style*, mnogi verovatno ne znaju da je Gangnam kvart u Seulu, nešto kao Novi Beograd, poslovni i komercijalni centar grada u kome je u čast prvom muzičkom hitu na planeti koji je imao više od milijardu pregleda podignut spomenik, u obliku za spot karakteristično prekrštenih ruku.

“Pre Korejskog rata, severni deo zemlje je bio mnogo bogatiji od južnog!”, priča mi za ručkom u “Maderi” dve nedelje pred put ambasador Južne Koreje u Beogradu De Džong Ju. Od sredine šezdesetih njegova zemlja juri ka neprekinutom

la i stvarni strahovi

GRANICA SEVERNE I JUŽNE KOREJE:
Poslednji relikv hladnog rata

napretku. BDP Južne Koreje je od 1960. do danas porastao sa 1000 na 20.000 dolara po glavi stanovnika. Severna Koreja je ostala zamrznuta u pedesetim, sa BDP-om od jedva 1200 dolara i svega 15 odsto populacije koja ima pristup električnoj energiji. Zanimalo me je njegovo viđenje južnokorejskog privrednog čuda. Pored činjenice da je 20 odsto stanovništva protestantske i 10 odsto katoličke veroispovesti, što je uz sedam decenija prisutnosti američkih trupa bitno doprinelo vesternizaciji države, ambasador De Džong Ju kaže: "Svih ovih decenija imali smo snažnu birokratiju koja nije dozvoljavala bilo kojoj vlasti da radi na štetu naroda!" Takvo viđenje birokratije kao "garanta stabilnosti" države i sistema zaista zvuči osvežavajuće u našoj otužnoj stvarnosti, u kojoj partokratska birokratija igra ulogu najvećeg kočničara napretka. Čak ni 35-godišnja japanska okupacija (1910–1945) nije uspjela da uništi takav odnos Korejaca prema svojoj državi.

GRANICA SVETOVA

Kako se približavamo granici, bodljikava žica pored pruge ka reci Han postaje sve gušća. Na pravilnim odstojanjima na bodljikavoj žici uočavam reflektore, ali i nešto što liči na zvučnike. Han nam objašnjava da je zaista reč o zvučnicima, koji služe i jednoj i drugoj strani za "širenje propagande" prema komšijama. U eri

interneta ova pojava mi je zazvučala prilično bizarno, ali ako se uzme u obzir činjenica da većina žitelja Kim Džong Unove despotije nema ni struju a kamoli pristup internetu, zvučnici iz crno-belih filmova čine se kao sasvim logično rešenje. Obe strane su se 2004. dogovorile da prekinu "propagandu iz zvučnika", ali je 2016. nakon što je potvrđeno da Kim Džong Un ima nuklearnu bombu, Južna Koreja obnovila "emitovanje", nabavivši čak i novu stereo-opremu.

Ulazimo u DMZ, u autobus se penje južnokorejski vojnik sa malo godina i puno odgledanih akcionih filmova. Kroz naočare za sunce strogo pregleda sve pasoše. Stižemo do same granice, ponovo bodljikava žica, ali ovog puta "šarena" sa jedne strane. Raznobojne trake sa porukama sa južne strane imaju istu funkciju kao nekada grafiti na zapadnoj strani Berlinskog zida – da poruče: "Mi smo cool i slobodni, oni tamo su bad guys!"

DMZ preseca, ali ne prati čuvenu 38. paralelu, koja je od odlaska Japanaca 1945. godine do izbijanja rata 1950. delila Severnu i Južnu Koreju. Nastala je zvanično 27. jula 1953, kada je potpisano primirje između trupa Severne Koreje i Kine sa jedne strane i SAD sa druge. Dve Koreje se tehnički i dalje nalaze u ratu pošto pravi mir nikada nije potpisan.

"Ono što vidite sa druge strane granice je severnokorejsko selo Kidžong-Dong! Međutim, to je lažno selo, u njemu niko ne živi! Prozori i vrata na kućama su nacrtni, a vojnici ponekad dolaze da pale i gase svetla kako bi stvorili privid da u tim objektima neko stanuje!", priča nam Han. Kuće u Kidžong-Dongu deluju veoma sređene i moderne za severnokorejske seoske prilike. Tek pažljivim pogledom uz pomoć durbina uočava se da je selo lažno. Na južnokorejskoj strani DMZ nalazi se takođe jedno selo – Daesong-Dong, ali u njemu žive "pravi ljudi", koji, međutim, nemaju obavezu plaćanja poreza i služenja armije. U Južnoj Koreji vojni rok traje 21 mesec dok kod njihovih severnih komšija muškarci služe armiju deset

godina a žene sedam, što je sasvim izvesno svetski rekord.

RAT ZASTAVA

"Žitelji Severne Koreje su u proseku 15 centimetara niži od nas na Jugu. Razlog tome je oskudna ishrana", priča Han. Na izložbi u jednom od objekata unutar južnokorejskog dela DMZ video sam fotografiju zajedničkog ulaska na stadion sportista Severne i Južne Koreje na Olimpijskim igrama u Atini 2004. godine. Želja za ponovnim ujedinjenjem postoji kao što je postojala i kod Nemaca, mada su, navode domaćini, sve češći glasovi na jugu kako bi ujedinjenje dva ovoliko drugačija sistema na tako drastično različitoj razini razvoja bilo preskupo i prekomplikovano. Na jednoj od fotografija na izložbi vidi se široki kadar DMZ sa zelenim obroncima planina na jugu i gotovo potpuno golim brdima na strani Severne Koreje. Razlog tome je, kaže Han, što su žitelji Severne Koreje u oskudici i nedostatku drugih energenata posegnuli za sečom šuma kao jedinim izvorom ogreva.

Početkom osamdesetih, Južna Koreja je sa svoje strane DMZ podigla jarbol visok 98 metara sa 130 kilograma teškom nacionalnom zastavom. U "ratu zastava", kako je ovo bizarno takmičenje nazvano, Severna Koreja je kod mesta Kidžong-Dong podigla 160 metara visok jarbol sa 250 kilograma teškom zastavom. Taj jarbol je, inače, četvrti po veličini na svetu – prva tri su u Saudijskoj Arabiji, Tadžikistanu i Azerbejdžanu.

U DMZ se tokom njenog 64-godišnjeg postojanja dogodio veliki broj incidenata sa ljudskim žrtvama, a najviše ih je bilo između 1966. i 1969. godine, kada je poginulo 397 vojnika Severne Koreje, 299 vojnika Južne Koreje i 43 Amerikanca. Između 1977. i 1979. podignut je pet metara visok betonski zid koji se proteže celom dužinom DMZ. Za razliku od Berlinskog zida koji su podigli istočni Nemci da bi sprečili svoje sunarodnike da beže na Zapad, ovaj zid su podigli Amerikanci i Južna Koreja da bi zaustavili stalno

preteću invaziju. Kada je o prebezima iz Severne u Južnu Koreju reč, oni su česti, ali se zbog gotovo neprobojne DMZ dešavaju preko teritorije Kine, sa kojom Severna Koreja ima "meku granicu". O postojanju ovog zida Pjongjang je počeo da govori tek nakon 1989. kada je pao Berlinski zid i od kada je međunarodna percepcija "neprihvatljivosti zidova" mogla da naudi vladi u Seulu.

EKSPLOZIJE U NOĆI

Najzanimljiviji deo DMZ su svakako četiri infiltraciona tunela koje je Južna Koreja otkrila između 1974. i 1990. godine. Reč je o tunelima koje su dinamitom na dubini od oko 150 metara ispod DMZ probijali vojnici Severne Koreje. Trebalo je da tuneli jednog dana posluže kao "kanal" za invaziju sa Severa na Jug. Treći tunel, jedini u koji posetioci mogu da uđu, dug je 1600 metara a visok u proseku oko 1,5 metara, pa osoba mog stasa celom njegovom dužinom mora da se kreće pognuto, što je prilično naporno. Bez zaštitnih kaciga koje su obavezne, glava bi mi verovatno cela bila u ranama. Osobama sa srčanim problemima i klaustrofobijom ne preporučuje se ulazak u tunel. Postojanje ovog trećeg tunela vlastima u Seulu otkrio je 1978. jedan dezertar iz Severne Koreje. Vlada u Pjongjangu je u početku demantovala postojanje tunela, a onda su optužili svoje južne susede da su ih oni probili, da bi napokon priznali ali uz tvrdnju da je reč o "rudnicima uglja", iako uglja nema ni u tragovima.

Cela DMZ je danas jedno veliko minsko polje, a kako na toj ogromnoj površini ljudi gotovo i da nema, ona je postala rezervat prirode za veliki broj biljnih i životinjskih vrsta koje tu mogu da se nesmetano razvijaju bez prisustva čoveka. Vojnici tvrde kako često noću čuju eksplozije mina na koje je stala neka životinja.

Dan nakon našeg povratka iz Seula, stigla je vest da je preminuo američki student Oto Varmbir, koji je iz Severne Koreje pre nekoliko dana vraćen u komi. Varmbir je bio osuđen posle jednočasovnog suđenja u martu 2016. na 15 godina zatvora uz prinudni rad zbog delovanja protiv države, pošto je u suzama priznao da je pokušao da ukrade propagandni plakat.

ROBERT ČOBAN

Srbija, zemlja košarke i basketa

"Kada igraju protiv SAD, većina ekipa se ponaša kao da igra protiv 'monstruma', ali to nije naš princip. Mi na njih gledamo kao na sledeću prepreku na našem putu da budemo najbolji"

Čuveno Mutino: "Šta se čudite?! Pa to je sve normalno", danas ponovo važi. Za aktuelizaciju reči koje je izgovarao harizmatični trener Miroslav Nikolić krajem devedesetih, pored košarkaša koje predvodi Aleksandar Saša Đorđević, zaslužni su i reprezentativci Srbije u relativno mladom sportu – basketu "3 na 3". Srpski basketasi su odbranili titulu svetskog prvaka osvojenu prethodne godine u Kini. Na prvenstvu koje je početkom ovog meseca odigrano u Nantu (Francuska) osvojili su zlatnu medalju uz impresivan skor – sedam pobeda bez ijednog poraza.

Ekipa u sastavu Dušan Domović Bulut, Marko Savić, Dejan Majstorović i Marko Ždero (postala je prvak sveta u muškoj konkurenciji). "Iskreno, nismo iznenađeni. Mnogo truda, rada, vremena i odricanja uloženo je u ovo što radimo, tako da smo predvideli uspeh... Ali ipak, osećaj je neopisiv", započinje priču za "Vreme" Domović Bulut, trenutno najbolji basketas sveta po rang-listi FIBA. Kako je basket 3 na 3 pod okrilje krovne svetske košarkaške federacije došao tek 2012. godine, odnosi takmičenja nisu još uvek usklađeni. Tako smo imali situaciju da reprezentativci Srbije nakon odbrane svetskog zlata putuju za Poatje (Francuska) gde su igrali kvalifikacioni turnir za Evropsko prvenstvo, koje će početkom jula biti održano u Amsterdamu. Da se nalaze u sjajnoj formi, Bulut i ekipa su pokazali i na ovom turniru. Iako im je prolaz u polufinale obezbeđivao vizu za evropsko prvenstvo, srpska basketaska reprezentacija osvojila je i ovaj turnir dominantno – bez poraza.

SKLAPANJE ŠAMPIONSKOG TIMA

Srbija je već poznata kao "zemlja košarke", a ovi momci doprinose popularizaciji Srbije kao "zemlje basketu". Basket je ako ne popularniji, onda svakako igraniji sport među rekreativcima zbog toga što iziskuje manje igrača – šest umesto košarkaških deset, kao i manju infrastrukturu – jedan koš umesto dva na "velikoj" košarci (vidi okvir). "Košarka i basket su dva potpuno različita sporta. Razlikuju se i fizički i mentalni pristup igri", kaže Bulut. Navodi da se i način treninga shodno tome razlikuje. "Mi se maksimalno spremamo za svaki turnir. Kod nas nema temperiranja forme za kraj sezone jer je svaki turnir bitan. U basketu svakom pobedom ostaješ na terenu, što u našem slučaju predstavlja svetsku seriju, tako da nema nebitnih utakmica", nastavlja on. "Mora se pobeđivati ako želiš da budeš najbolji, a mi smo to dokazali."

Prvo veliko takmičenje koje je organizovano pod okriljem FIBA bilo je Svetско prvenstvo 2012. godine održano u Atini. Umesto Dejana Majstorovića tada je u ekipi bio Milan Bošković, a Srbija je postala prvi svetski prvak u "novom" sportu. U finalu je pobedena Francuska. "Marko Savić i Marko Ždero su moji drugari sa kojima igram basket od detinjstva. Imamo slična razmišljanja i jako dobro funkcionišemo van terena", objašnjava Bulut kako je sklopljen porednički tim. "Na terenu gajimo različite stilove igre pa se zbog toga odlično dopunjujemo. Ubrzo nakon SP u Grčkoj uvideli smo da nam fali još jedan igrač da bismo postali najdominantnija ekipa na svetu, stoga smo

■ “Put od ulice do olimpijske medalje sada je postao realnost za svetsku košarkašku zajednicu i basketaše.”

– Patrik Bauman,
gensek FIBA

NA VRHU SVETA:
Reprezentacija Srbije u basketu

doveli Dejana Majstorovića 2014. godine.” Poverenje ekipe Majstorović je opravdao od prvog takmičenja na kojem je nastupio sa njima, a prava nagrada je došla početkom ovog meseca. Dejan je poneo titulu najkorisnijeg igrača (MVP) Svetskog prvenstva u Nantu sa 60 postignutih poena u 7 mečeva.

OD ULICE DO OLIMPIJADE

Iako mnogi vole da kažu da statistika više skriva nego što govori, kada su srpski basketaši u pitanju čini se da to ne važi. Do sada su odigrana četiri svetska prvenstva, a učinak reprezentacije Srbije je tri zlatne i jedna srebrna medalja. Da nije bilo poraza od Katara 2014. u Rusiji, Bulut i ekipa bi bili stoprocentno “zlatni”.

Jedna činjenica je svakako kuriozitet – na sve četiri svetske smotre ekipa Srbije je pobeđivala selekciju Sjedinjenih Američkih Država. “Možda je malo ko verovao, ali svaki put smo ih dobili. Probali su sa četiri različite ekipe od kojih je svaka imala drugačiji stil igre, ali im nije pomoglo. Mislim da je naša prednost u mentalitetu. Kada igraju protiv SAD, većina ekipa se ponaša kao da igra protiv ‘monstruma’, ali to nije naš princip. Mi na njih gledamo kao na sledeću prepreku na našem putu da budemo najbolji”, ističe Bulut.

Našim reprezentativcima je 9. juna ove godine stigla i svojevrsna nagrada kao ljudima koji su mnogo doprineli popularizaciji ovog sporta – Međunarodni olimpijski komitet je uvrstio basket 3 na 3 u porodicu

olimpijskih sportova, pa će se ova igra pod obručem naći na programu Olimpijskih igara u Tokiju 2020. godine. Ono što je ostalo na nivou spekulacije pred OI u Riju, sada je postalo stvarnost. “Ovo je istorijski dan za FIBA i basket 3 na 3. Dobili smo priznanje za 10 godina napornog rada na definisanju pravila i uključivanja basketu u mrežu FIBA takmičenja. Put od ulice do olimpijske medalje sada je postao realnost za svetsku košarkašku zajednicu i basketaše. Zahvalni smo MOK-u na današnjoj odluci”, istakao je tim povodom Patrik Bauman, generalni sekretar FIBA. S obzirom na sve što su do sada prikazali, medalju će srpska košarkaška a i šira sportska javnost definitivno očekivati. “Siguran sam da ćemo igrati do Olimpijskih igara u Tokiju, a posle toga ćemo videti”, odgovorio je Domović na pitanje novinara nakon odluke MOK-a.

Za kraj razgovora pitali smo Dušana za mišljenje o stanju i perspektivama basketu u Srbiji. “Zadovoljan sam onim što trenutno imamo, a i perspektiva je dobra. U Srbiji postoji četiri, pet ekipa koje nastupaju na međunarodnoj sceni i ostvaruju zapažene rezultate. Sve to, uz naš uspeh, daje mi za pravo da nas posmatram kao dominantnu silu u ovom sportu”, jasan je Bulut. Na pitanje šta bi poručio mladim košarkašima, kao i svim rekreativcima koji njega i kolege iz ekipe posmatraju kao uzore, Dušan Domović Bulut odgovara u svom stilu: “Nikad nisam voleo da me neko savetuje, pa sada neću ni ja biti taj koji će da deli savete. Savetujem vas da ne slušate savete – pa čak ni ovaj.” ¶

MARKO PANTIĆ

Pravila igre

Iako pozajmljuje veliki broj pravila od “starije sestre”, košarke, pravila basketu 3 na 3 imaju određene osobenosti koje doprinose brzini igre i daju joj posebnu draž. Tako se igra odvija na jednoj polovini košarkaškog terena i na jednom košu. Obeležavanje je isto, pa pored linije za slobodna bacanja i popularnog “reketa” basket podrazumeva i polukružnu liniju na 6,75 metara od koša koja formira polukrug, a ima još veći značaj nego u košarci. Prva razlika se uočava u tome što pogodak unutar polukruga vredi jedan poen, dok pogodak van polukruga vredi dva poena. Nakon postignutog koša loptu dobija ekipa koja je “primila” poen i da bi otpočela svoj napad mora izvesti loptu (driblingom ili pasom) van linije 6,75. Napad traje najduže 12 sekundi, a pobednik meča je ekipa koja bude imala više poena nakon odigranih 10 minuta, ili ekipa koja prva stigne do 21 poena, što je još jedna značajna razlika u odnosu na košarku. Svaka ekipa ima pravo i na četvrtog igrača koji je rezerva, a može ući u igru dok vreme “stoji” – dakle, pre slobodnog bacanja, ili posle koša, dok protivnik nije izveo loptu. Za vršenje izmena nije potrebna nikakva prijava već se vrše “leteći”, slično kao u rukometu. Ukoliko nakon odigranih 10 minuta nijedna ekipa ne stigne do 21. poena, a rezultat bude nerešen, igra se produžetak. Igrači imaju jedan minut da postignu dva poena, ili pak da zarade poen više od protivnika.

M. P.

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inženjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

Mobilna demografija

Da sam demograf ili makar sociolog, pažljivo bih proučavao kvartalne izveštaje RATEL-a o stanju telekomunikacija u Srbiji. Najnoviji su se pojavili prošle nedelje i prikazuju sliku pokrivenosti teritorije i stanovnika Srbije mobilnim signalima, kao i tržište elektronskih komunikacija uopšte. Izveštaji su na naslovnoj veb-stranici ratel.rs.

Pokrivenost teritorije je posebno zanimljiva, uz napomenu da nije bilo nezavisne kontrole već je RATEL koristio podatke koje su mu dostavili sami operateri. Te ako negde piše da je pokrivenost odlična, a mučiće se sa signalom, to ide na savest operatera.

Po njihovim podacima, manje od deset odsto teritorije Srbije je danas bez signala mobilne telefonije. Naravno, ima još tačaka s nezgodnom geometrijom gde je signal slab ili nikakav, iako ga bazne stanice pokrivaju. Bolji podatak je da je pokriveno bezmalo sve stanovništvo, tek nekoliko promila je izvan domašaja, budući da žive u onih deset odsto nepokrivenih teritorija.

Kako operateri imaju krajnje komercijalan interes, pregledom mape pokrivenosti bolje nego po popisu videćete gde ljudi u Srbiji žive, kuda se kreću, a gde ih uopšte nema. Za to najbolje služi mapa pokrivenosti 4G signalom jer je tu potrošnja (i zarada) veća. Pokrivene su veći gradovi i najvažniji putni pravci. Telenor tvrdi da je 4G signalom pokrio 60 odsto teritorije, više nego ostala dva operatera zajedno, ali mape pokazuju da Vip mobile ima najbolji odnosno najjači signal, što ne čudi jer ima najviše LTE baznih stanica.

Interesantno je da je broj korisnika mobilne telefonije pao ispod devet miliona (misli se na kartice koje su u opticaju) u četvrtom kvartalu. U prethodna tri je

bio iznad. Broj postpejd korisnika preteže u odnosu na pripejd, a korišćenje mobilnog interneta je u rapidnom porastu. Broj pretplatnika fiksne telefonije je stabilan, malo veći od dva i po miliona i većinom su (90 odsto) privatna lica.

Kada su navike u pitanju, zanimljivo je da se dve trećine razgovora obavlja u okviru iste mreže mobilne telefonije, a samo tri odsto su pozivi sa mobilnog na fiksni. Još interesantniji su podaci o romingu. Osim tokom letnjih meseci, kada je odnos roming usluge koju mi koristimo u inostranstvu prema onoj koju stranci koriste u Srbiji izjednačen, u ostala tri kvartala dve trećine rominga otpada na goste u Srbiji. To je i odgovor na pitanje zašto su operateri nevoljni da se tog prihoda reše, posebno sada kada je roming u EU praktično ukinut (od 15. juna).

Izveštaji RATEL-a daju za pravo onima koji tvrde da država ne vodi najbolje kompanije čiji je većinski vlasnik (MTS pre svega). Uprkos tome što i dalje ima najveći broj korisnika, MTS, prema sopstvenim podacima u izveštaju, najsporije uvodi nove tehnologije. Manje od petine teritorije pokrio je 4G signalom. U fiksnoj telefoniji je Telekom i dalje neprikosnoveni lider, ali imamo na umu da se tri puta više minuta, i to skupljih, potroši u mobilnim mrežama, na šta treba dodati ostale usluge (SMS, MMS, internet).

Nastavi li se ovaj trend zaostajanja, teško će se za MTS i Telekom dobiti cena koju država priželjkuje (ili samo sanja), a pitanje je, opet, koliko se isplati ulagati u nešto što nameravaš da prodaš. Jesu to zlatne koke, ali nose znatno manje od konkurencije. A ključaju više.

I površan pogled na RATEL-ov izveštaj vam govori da bi nova vlada morala najpre time da se zabavi. ¶

PRODAJA PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	1500 RSD
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	2000 RSD
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	2900 RSD
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	3800 RSD
		50,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVAJU ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo). Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumi do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i
www.novinarnica.net prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na **prodaja@vreme.com**

REČI - BESKUĆNICE

ALEKSANDAR ZOGRAF

SRPSKI KNJŽEVNIK MONI DE BULI (1904-1968) JE SARADIVAO SA GRUPOM BEOGRADSKIH NADREALISTA, KAO I SA FRANCUSKIM NADREALISTIMA U PARIZU, GDE JE I ZIVEO OD 1932. GODINE. PISAO JE NA SRPSKOM I FRANCUSKOM JEZIKU; POSLEDNJA DE BULIJEVA KNJIGA PESAMA I AUTOBIOGRAFSKIH BELEŠKI, "ZLATNE BUBE", POJAVILA SE MALO NAKON NJEGOVE SMRTI. S OBZIROM DA JE NAMERAVAO DA, POVODOM IZLASKA KNJIGE, DOĐE U BEOGRAD, 12 GODINA NAKON POSLEDNJE POSETE, PISAO JE IZDAVAČU, BEOGRADSKOJ PROSVETI: "HOĆE LI KNJIGA STIĆI PRE MOGA KRAJA? SRCE POČINJE DA SE NESNOSNO ZAVITLAVA SA MOJIM PRENEMAGANJEM I VEĆ VIDIM DA VIŠE NE ZNA ZA ŠALU"... MONI DE BULI JE UMRO U PARISKOM TAKSIJU SVEGA OSAM DANA NAKON ŠTO JE PISMO POSLATO.

POEZIJA MONIJA DE BULIJA JE ODZVANJALA INOVATIVNOŠĆU I SMELOŠĆU, KAO U PESMI "REČI - BESKUĆNICE":

"REČI-BESKUĆNICE I, NOĆAS KAO SVAKE NOĆI BEZBRIŽNO LEŽE PO KLUPAMA U JAVNIM PARKOVIMA!"

"SAMO REČ OTIĆI NIJE MEĐU NJIMA. UVIJENA U SVILENE SENKE, ONA JE TA LJUBOMORNA DEVICA NAORUŽANA DO ZENICA, TA ZLOGLASNA VARALICA I LUTALICA ODGOVORNA ZA PET. RAZLIČITIH KRIVICA: DVA UBISTVA, JEDAN POKUŠAJ UBISTVA, RODOSKRNAVLENJE I BESPRAVNO NOŠENJE ORUŽJA. POLICIJA TRAGA ZA NJOM".

Stric

Ranjen je pored Dunava, oslobađali su Bačku Palanku. Nije žalio život jer mu rekoše, negde u nadiranju ka Srbiji, da mu je izginula sva familija. Doktorka, Ruskinja, nalivala ga je votkom dok je creva vraćala u stomak, i pritom mu govorila najnežnije reči, mekane, tople, i psovala muški, rat, fašiste, sudbinu. Probudio se u petrovaradinskoj Vojnoj bolnici. "Jesmo li ih?", upitao je nasmevano doktorovo lice. "Jesmo, družo, beže bezglavo gadovi!"

Moj stric Golub Dukić, partizan i čovek, vojničina. Mlađi brat moga oca. Donet iz Amerike u maminom stomaku, a bez majke je ostao odmah po rođenju. Zvali ih "siročad iz Dukićeve drage". Otac im, vraćajući se u Ameriku, pogine u Parizu, nije bio rat, naletio kamion na ljude što su ivicom druma išli i pevali nekim tuđim jezikom. To im je bila usputna stanica do velike luke, do broda.

Prve novce siročad su zaradila na Unskoj pruzi, prve lekcije o pravdi i životu pabirčili skrivajući poderane laktove dok su kućali na vrata onih što su im mogli dati neki posao, prvi bunt pokazali kad su bombe počele padati po Jugoslaviji, kraljevini bez kralja, i kad su zli ljudi probudili zlo. U partizane su otišli svi momci iz sela, ostali su stari, i završili u bezdanim jamama. Stričevi, ujaci, svi od prvog dana u partizanima, u proleterskim, krajiškim, ličkim jedinicama, u nauku da proteraju okupatore, oslobode zemlju i dočepaju se slobode.

U svim velikim bitkama bio je moj stric. Neustrašiv. Za brata, njegovog malog sina Čedu i snajku, pitao je svakog ko bi iz rodnog kraja naišao. To mu dom, sve njegovo. Došla je i vest da je stariji brat terao okupatora do Austrije, zajedno sa Kostom Nađom, i da se piše, pa i među ranjenicima u Petrovaradinskoj bolnici, stanovništvo iz Bosanske krajine za kolonizaciju u Vojvodinu. Stric je prijavio bratovu familiju, u bolnici, i ja sam se rodila posle te kolonizacije, prohodala na toploj bačkoj prašini. Naučila da se radujem stricu i strini kad dolaze iz nekih dalekih gradova, lepi, drugačiji, posebni. Moj stric, vojno lice, strog, onaj što drugu Titu podnosi raport prilikom posete kasarni, što donosi knjige na poklon i engleske štofove za odela, za tatu i brata, pa moj brat trpi jer mu se rugaju oni Kneževići i Mihaljice obučeni u gaće od grubog seoskog platna, ni duge ni kratke, jer ih je mnogo, a siromaška odeća se nasleđuje i brzo dere.

Smenjuju se adrese, kasarne, Niš, Stalać, Kruševac... Moj tata šalje vozom stricu pun kofer, ogromni, kartonski, suvo meso, kobasice, pasulj, a u voz sa tim koferom ulazi i naš bato, uredno začesljan u odelu od štofa na dvoredno kopčanje, sa belom košuljom, predat na čuvanje kondukteru do grada gde

su stric, strina i naša sestra Desa. Slike koje se pamte. I priče. Nije to iz knjiga istorije, nije sa tribina, to je iz kuće. Pričaju oni koji su se smrzavali na Sutjesci, ganjali popa Đujića do Foče, trčali celu noć do Drvara da se spase komandant; posle su pozadinci, moje tetke i strine, i mlađarija, krčili taj ponosni Drvar danima, plakali za ujakom koji ni groba nema, i za drugim, najboljim drugom tatinim i stričevim koji im na rukama izdiše, tamo negde kod Manjače...

Ima u tim pričama i crnih ustaša i smešnih domobrana i bradatih četnika, ima balija, ima žabljih bataka, pohovanih, ništa slađe nisu jeli, i AVNOJ-a i pevanja u horu, i izbacivanje

ja iz hora (Duka, partizansko ime mog tate, izbačen je zbog zasmeljavanja ostalih horista). Nema mržnje, zaziranja od ljudi, nema naših i vaših. Nema da mrzim one jer im je deda bio četnik, da se ne družim sa onima jer su bili za kralja, da mrzim Hrvate jer su mi ustaše pobacale dede stričeve u bezdanu jamu. Ima ponosa kad stric prošetala selom u svečanoj uniformi, kad odbije stan u Beogradu u Francuskoj ulici i odluči se da će u Bačku, na zemlju moje strine, da pravi sebi i porodici svoju prvu pravu kuću, mali Vote, siročad iz Dukićeve drage. Ima neopisive radosti kad od strica dobijam

najlepši materijal za matursku haljinu i kad moja sestra i ja, a naročito brat, na nekim državnim svečanostima možemo potvrdno da kažemo: "Da, mi smo Golubovi i Stevanovi". Ima poštovanja i radosti kad se ispraća vojnik u vojsku, jer vojska je sinonim onoga što predstavlja stric, a stric se voli.

U Gardi je služio moj bato. Tada učenica osnovne, zavolela sam Beograd odlazeći kod njega u posete. Vodili me roditelji, išla i sa bratovim drugovima, probala bozu, bila prvi put na međunarodnoj utakmici i bila ushićena ljudima, u fudbal se nisam mešala. Moj sin, vojnik u Nišu, opet zlo vreme, odmah posle bombardovanja, pred Bezbednjakom stoji i čuje: "Tvoj deda stric, sa mamine strane, formirao je i ustrojio ovu kasarnu." "Je l' to deda Golub, mama?", sa posuđenog mobilnog čujem pitanje svog prvenca.

Deda, stric Golub, brat moga tate, sedi uz starijeg brata i plače. U komi je moj tata. Odjednom naglo podiže svoje izmučeno telo, hvata strica za košulju, i viče: "Krajišnici ne plaču, brate!" I odlazi. Zauvek.

I čujem svoje dete kako izgovara dok se oprašta od dede: "Ja, unuk ponosnih dedova partizana..." U Moskvi šetaju pobednici! Visoko uzdignutih glava. Među njima nema predstavnika moje zemlje. Očima punih suza remetim večni spokoj mojih partizana i kao da im se izvinjavam za učinjenu sramotu. ¶

KOSA PAKUŠEVSKI

BAZENI ZA DVORIŠTE

DOČEKAJTE LETO SPREMNI

Detaljnije na www.takolako.com ili pozovite na broj (011) 635 8440

 takolako®

PRIORITET JE POSLOVANJE U ODRŽIVOM OKRUŽENJU

**BRIGA ZA DOBROBIT ZAJEDNICE U KOJOJ POSLUJEMO NALAZI SE U
FOKUSU NAŠEG CELOKUPNOG POSLOVANJA**

Stvaramo bolji svet je dugoročna strategija kompanije HEINEKEN koja se odnosi na održivo poslovanje u celokupnom lancu vrednosti: od zrna ječma do poslužene čaše piva.

Naš fokus je usmeren na šest ključnih područja:

- zaštita vodenih resursa i smanjenje potrošnje vode,
- redukcija emisije ugljen-dioksida,
- održiva nabavka,
- promovisanje odgovorne konzumacije,
- zaštita zdravlja i bezbednost na radu,
- rast i razvoj sa zajednicom u kojoj poslujemo

MISLIMO O BUDUĆNOSTI

Transparentnost u svakodnevnom radu i komunikaciji, poštovanje za pojedinca, lokalnu zajednicu i društvo, strast prema kvalitetu i korporativna društvena odgovornost predstavljaju osnovne vrednosti kompanije. Naše pivare u Novom Sadu i Zaječaru poseduju najznačajnije međunarodne sertifikate kvaliteta, poslovanja, proizvodnje, organizacije i zaštite životne sredine uz strogo kontrolisane uslove i parametre u procesu proizvodnje, a iznad svega kvalitetan monitoring, kako procesa, tako i tržišta. Kompanija HEINEKEN Srbija primenila je sve procedure i standarde naše matične kompanije, koji su često stroži i od onih koje propisuje evropska regulativa.

BEZBEDNOST I KVALITET

Bezbednost i zdravlje zaposlenih i svih sa kojima sarađujemo predstavljaju sastavni deo našeg poslovanja, a naš cilj je jednostavan: želimo da poslujemo u održivom i sigurnom radnom okruženju i da svojim primerom utičemo na

druge i pokažemo da su nam svima „bezbednost i kvalitet na prvom mestu“.

ODGOVORNA KONZUMACIJA

Kao jedan od globalnih lidera u okviru pивske industrije, kompanija HEINEKEN igra aktivnu ulogu u promovisanju odgovorne konzumacije na svim tržištima na kojima posluje. Već četiri godine zaredom, za vreme velikih muzičkih festivala, (Beer Fest, Exit i Love Fest) organizuje se društveno odgovorna akcija „Društvo, ko vozi kući?“, u cilju edukacije i podizanja nivoa svesti građana o odgovornom ponašanju u saobraćaju.

POSLOVANJE U DVE PIVARE

Kompanija HEINEKEN Srbija je proizvođač piva koji aktivno posluje u dve pivare, u Novom Sadu i Zaječaru, a portfolio čine sledeći brendovi: Heineken, Amstel Premium Pilsener, Kapuziner Weissbier, Krušovice Imperial, New Castle Brown Ale, Sol, Strongbow, Laško Zlatorog, Zaječarsko, Zaječarsko Crno, PilsPlus i Master pivo. Više informacija dostupno je na sajtu kompanije: www.heinekensrbija.rs

100%

...frižidera koje distribuiramo na tržištu su „zeleni“. Zeleno hlađenje“ je inovativni i ekološki način hlađenja uz sledeće karakteristike: ekološki hidrokarbonski gas, LED osvetljenje, sistem za regulisanje potrošnje električne energije i štedljive ventilatore.

U 2016. godini...

...bilo je potrebno 4.7l vode za proizvodnju 1l našeg piva
a to je smanjenje potrošnje vode za

58%

od 2010. godine

...smanjili smo emisije CO₂ u proizvodnji za

28%

u odnosu na 2010. godinu

...više od **70%** našeg piva prodaje se u **povratnim staklenim bocama koje se ponovo koriste**

Kroz stratešku kampanju za promovisanje odgovorne konzumacije

„Društvo, ko vozi kući?“

bezbedno smo prevezli **više od**

150.000

posetilaca najvećih letnjih festivala

...i ostvarili **milijon** direktnih kontakata

...naše investicije u lokalnu zajednicu iznose **više od 200.000 EUR**

...koristili smo **više od 90%** domaćih sirovina za proizvodnju našeg piva

a ukupni doprinos lokalnom budžetu je **više od 40 miliona EUR**

...omogućili smo našim zaposlenima **1.000 sati** obuke i treninga o bezbednosti, zdravlju na radu, ključnim

Pravilima koja spašavaju život,

i dodatno obezbedili za sve **privatno zdravstveno osiguranje**

U 2017. godini nastavljamo održiv razvoj uz fokus na:

...efikasnu potrošnju vode i energije

...promociju odgovorne konzumacije

...podršku i dalji razvoj saradnje sa lokalnom zajednicom

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec